

Yleisten kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut

esiselvitysraportti

1.	Lukijalle.....	1
1.1.	Lukuohje.....	1
1.2.	Mihin kysymyksiin tämä raportti vastaa?.....	1
2.	Motiivi.....	3
2.1.	Kirjastonäkökulma: Taas uusia verkkopalveluja – miksi ihmeessä?.....	3
2.2.	Käyttäjänäkökulma: Miksi kukaan käyttäisi tällaista verkkopalvelua?.....	4
3.	Fokus.....	6
3.1.	Kenelle suunnittelemme? – Käyttäjäpersoonat suunnittelun apuvälineenä.....	6
3.2.	Vahvuuksien tunnistaminen.....	7
3.3.	Verkkopalvelun tavoite.....	8
4.	Kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut Suomessa.....	9
4.1.	Verkkopalvelua ylläpitävän kirjaston muotokuva.....	9
4.2.	Verkkoon tuotetut sisällöt.....	10
4.3.	Teknisiin ratkaisuihin liittyviä huomioita.....	11
5.	Kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut muualla maailmassa.....	12
5.1.	Katsauksen sivustot.....	12
5.2.	Tehtyjä havaintoja.....	13
5.3.	Kahdeksan esimerkkiä maailmalta.....	15
6.	Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita.....	15
6.1.	Case: IRC-Galleria.....	15
6.2.	Case: Yle X-Stage.....	15
7.	Mitä Suomessa haluttaisiin tehdä?.....	17
8.	Suunnittelun verkkopalvelun sisällöt ja rakenne.....	19
8.1.	Kaksi verkkopalvelua.....	19
8.2.	Tavoitetila.....	20
8.3.	Käyttäjien osallistumisaktiivisuuteen liittyviä arvioita.....	21
9.	Verkkopalvelun sisällöt.....	24
9.1.	Toimituksellinen periaate – asiakaslähtöisesti mutta kirjastokeskeisesti.....	24
9.2.	Ensimmäisen toteutusvaiheen sisällöt.....	24
9.3.	Sisältöjen kuvaukset.....	25
10.	Tekniset ratkaisut.....	41
10.1.	Drupal-referenssitoteutuksia.....	41
11.	Tarvittava osaaminen.....	43
11.1.	Case: Stories From the Web.....	43
11.2.	Nykyinen osaaminen.....	43
11.3.	Koulutuksesta.....	44
12.	Markkinointi.....	47
12.1.	Ensimmäisen käyttäjän ongelma ja palkitseminen.....	47
12.2.	Tavaroita, mainetta ja kunniaa.....	47
12.3.	Markkinointikanavista.....	48
	Liitteet.....	49

Tiivistelmä

Käsillä olevaan raporttiin on koottu yleisten kirjastojen yhteisen lasten ja nuorten verkkopalvelun toimintaedellytyksiä ja mahdollisia sisältöjä kartoittaneen esiselvityksen tuloksia. Porvoon kaupunginkirjaston hallinnoiman hankkeen aikana perehdyttiin suomalaisten kirjastojen lasten- ja nuorten verkkopalvelujen nykytilaan ja selvitettiin kirjastojen halukkuutta ja osallistumismahdollisuuksia yhteisen verkkopalvelun tuotantoon. Suomalaisten kirjastojen tarjonnan ohella tutkittiin, millaisia lasten ja nuorten verkkopalveluja kirjastot tuottavat muualla maailmassa. Kartoitustyön pohjalta hahmoteltiin verkkopalvelun sisältötyypit, joiden kuvaukset muodostavat raportin ydinsisällön. Vaikka kaikkia tässä raportissa kuvailtuja sisältöjä ei tullaakaan toteuttamaan kirjastojen yhteisessä verkkopalvelukokonaisuudessa, ne on sisällytetty raporttiin inspiroimaan kirjastojen omien verkkopalvelujen kehitystyötä.

Verkkopalvelukokonaisuuden toteutusvaihetta ja myöhempää toimitustyötä ohjaamaan kehitettiin viisi käyttäjäpersoonaa, jotka konkretisoivat verkkopalvelun potentiaalisten käyttäjien ominaisuuksia, asenteita ja tarpeita. Käyttäjäpersoonat luotiin esiselvitystyön aikana tehdyn käyttäjätutkimuksen sekä aiemman tutkimustiedon pohjalta.

Lasten ja nuorten verkkopalvelu tullaan toteuttamaan erillisinä kokonaisuuksina. Tähän päätökseen vaikutti muissa maissa toteutettujen verkkopalvelujen antama esimerkki, sekä lasten ja nuorten käyttöliittymäpreferenssejä koskeva tutkimustieto.

Ensimmäisessä vaiheessa tullaan toteuttamaan nuorten verkkopalvelu, sillä nykyinen verkkopalvelutarjonta on suunnattu pääasiassa lapsille tai lasten vanhemmille. Nuorille suunnattua kirjastojen verkkosisältöä on sitä vastoin olemassa varsin vähän. Vaikka tähän raporttiin onkin kerätty pääasiassa nuorten verkkopalvelun toteutuksessa tarvittavaa tietoa, esiselvitystyön keskeisimmät tulokset – erityisesti sisältökuvaukset – ovat kuitenkin hyödynnettävissä myös lasten verkkopalvelua toteutettaessa.

1. Lukijalle

1.1. Lukuohje

Ensisijaisesti nyt käsillä oleva raportti on kirjastojen yhteisen lasten ja nuorten verkkopalvelukokonaisuuden suunnitteludokumentti. Tämän lisäksi raporttiin kootusta tiedosta voi olla iloa myös yksittäisille kirjastoille tai kirjastokimpoille, jotka harkitsevat omien verkkosivujensa uudistamista tai päivittävät verkkopalvelustrategiaansa ajan tasalle. Raporttiin on koottuna yksityiskohtaista tietoa ja esimerkkejä erityisesti yleisten kirjastojen tuottamista verkkosisällöistä eri puolilta maailmaa. Vaikka esimerkit ovatkin peräisin pääasiassa lasten ja nuorten verkkosivuilta, lähes kaikki tässä raportissa kuvailut sisältötyypit ovat käytössä myös kirjastojen aikuisasiakkaille suunnatuissa verkkopalveluissa.

1.2. Mihin kysymyksiin tämä raportti vastaa?

Selvitystyötä ohjasi ja inspiroi joukko projektin alussa asetettuja kysymyksiä. Tämän kappaleen tarkoituksena on avata näitä kysymyksiä ja kuvata polkuja, joita kulkemalla nyt käsillä olevaan suunnitelmaan on päädytty. Samalla esitellään lyhyesti menetelmät ja tiedonlähteet, joihin turvautuen kysymyksiin etsittiin vastauksia.

1. Millaisia nykyisellään suomalaisten kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut ovat?

- Mitä sisältöjä kirjastojen verkkopalveluissa on?
- Kuinka laajoja nämä palvelut ovat?
- Miten verkkopalveluita on tuotettu, sekä teknisesti että työn organisoinnin kannalta?

Menetelmä: Suomalaisten kirjastojen lasten ja nuorten verkkosivujen systemaattinen läpikäynti

2. Millainen on se verkkopalvelu, jota suomalaiset kirjastot olisivat valmiita tuottamaan yhdessä?

- Voitaisiinko palvelua harkita tuotettavan hajautetusti, onko työhön aikaa?
- Mitä sisältöjä verkkopalvelun tulisi kirjastojen mukaan tarjota?

Mitä osaamista tarvitaan?

Menetelmä: Kirjastoille suunnattu kysely

3. Millaisia lasten ja nuorten verkkopalveluja tuotetaan muualla maailmassa?

- Mitä sisältöjä ulkomaalaisten kirjastojen verkkopalveluissa on?
- Millä resursseilla palveluja tuotetaan?
- Kuinka laajoja ne ovat?
- Miten toimittaminen on organisoitu?

Menetelmä: Kirjastojen verkkosivujen systemaattinen läpikäynti

4. Mitä verkkopalvelun sisällöt voisivat olla?

- Mitä sisältöjä kirjastot tarjoavat verkkoon?
- Mitä sisältöjä kirja-alaa lähellä olevat toimijat (kustantajat, lukemista ja oppimista edistävät yhdistykset, säätiöt jne.) tuottavat?

Menetelmä: Kirjastojen ja muiden toimijoiden verkkosivujen systemaattinen läpikäynti

5. Mitä verkkopalveluja suomalaiset lapset ja nuoret suosivat?

- Mitä sisältöjä nämä verkkopalvelut tarjoavat?
- Kuinka laaja palvelujen käyttäjäkunta on?

Menetelmä: Suositujen verkkopalvelujen tunnistaminen haastattelujen ja muiden tietolähteiden avulla ja näiden verkkopalvelujen systemaattinen läpikäynti.

6. Mitä toimintatapoja ja ominaisuuksia voisimme omaksua lasten ja nuorten suosimista verkkosivuista?

- Onko nykyisin suosituissa verkkopalveluissa joitain ominaisuuksia, joita voitaisiin toteuttaa mielekkäästi myös kirjastojen verkkopalveluun, niin että ominaisuudet eivät olisi kuitenkaan itsetarkoitus?

7. Miten verkkopalvelun potentiaalisia käyttäjiä voisi luonnehtia?

- Millainen palvelun potentiaalinen käyttäjä on? Miten hän suhtautuu lukemiseen, kirjastoihin ja omaehtoiseen oppimiseen?

Menetelmä: Haastattelut sekä koti- että ulkomaisten verkonkäyttö- ja lukutottumustutkimusten soveltaminen

2. Motiivi

There are three kinds of people:
Those who make things happen,
those who watch things happen,
and those who wonder what happened.

Tomáš Řehák, Prahan kaupunginkirjaston johtaja¹

Tulee olemaan vaikeaa löytää aikaa materiaalin tuottamiseen.

Toisaalta kirjastonhoitajuuden luonne muuttuu, tiedon jakelutapa muuttuu, tiedon tuottamisen ja jatkojalostamisen tapakin muuttuu. Muutos on väistämätön ja jos se otetaan kehittämishaasteena se on osa kirjastonhoitajuuden luonteen kehitystä.

Vaatii kuitenkin toimintakulttuurin muutosta ja muutoksen hyväksymistä laajemminkin[...]

Kirjastonhoitaja, keskisuuri kunta.

Verkkosivuilla voisi paremmin edistää lukuharrastusta. Automaatit helpottavat rutiinitöissä kuten lainaus ja palautus, laajemmalla koulutuksella kirjastolaisille löytyisi uudenlaisia tehtäviä, koska verkon mahdollisuudet ovat rajattomat.

Kirjastonhoitaja, keskisuuri kunta.

2.1. Kirjastonäkökulma: Taas uusia verkkopalveluja – miksi ihmeessä?

Verkkopalveluihin panostaminen saatetaan nähdä uhkana fyysisille kirjastoille ja vievän resursseja kirjaston perinteisiltä ydintoiminnoilta. Tässä suunnitelmassa uhka käännetään mahdollisuudeksi. Suunnitelma kuvaa, kuinka verkkopalveluilla voitaisiin innostaa lapsia ja nuoria lukuharrastuksen ja omaehtoisen oppimisen pariin.

Ennen internet-aikakautta kirjasto oli lasten ja nuorten ikkuna maailmaan radion ja television rinnalla. Internet on mullistanut lasten ja nuorten informaatioympäristön ja siitä on tullut ehdoton ykköstiedonlähde, aiheeseen katsomatta. Syyt tulla kirjastoon perinteisen kirjastoaineiston vuoksi ovat vähentyneet ja toistaiseksi nousevien kävijämäärien taustalla ovat osaltaan vaikuttamassa kirjastojen asiakkailleen tarjoamat verkkoyhteydet.

Pitkällä aikavälillä voidaan kuitenkin pitää varmana, että internet-päätteiden houkuttelevuus vähenee kotiyhteyksien yleistyessä entisestään. Tilastokeskuksen julkaiseman Suomalaiset tieto- ja viestintäteknikan käyttäjinä -tilaston mukaan keväällä 2006 pääasiallinen internetin käyttöpaikka oli koti, josta käsin verkkoa käytti noin 65% 15–74-vuotiaista suomalaisista, kun taas 9% käytti verkkoa pääasiassa kirjastosta.²

Se hetki, jolloin internet-yhteydellä varustettu tietokone tai muu vastaava päätelaite on jokaisen verkon hyödylliseksi kokevan suomalaisen käytössä, ei ole välttämättä enää kaukana. Tätä hetkeä kohti ei tulisi kulkea varautumatta, vaan olisi aktiivisesti etsittävä niitä tekijöitä, jotka auttaisivat pitämään kirjaston merkityksellisenä tulevaisuudessa myös heille, jotka ovat eläneet koko elämänsä internet-aikakaudella.

¹ Řehákin lainaus on peräisin Casey Stengeliltä, joka on 1900-luvun alkupuoliskolla vaikuttanut baseball-tähti ja manageri

² <http://www.stat.fi/til/sutivi/>

Vaikka internet on tämän kehityksen takana, sillä on myös suuri potentiaali toimia kirjastojen liittolaisena. Koskaan aiemmin kirjastojen ulottuvilla ei ole ollut markkinointivälinettä, jolla voidaan tavoittaa myös palvelujen ei-käyttäjät yhtä halvalla ja laajasti. Koska tiedonhaku tapahtuu entistä enemmän verkossa; omatoimisesti, ohitse kirjastojen tarjoaman kanavan, kirjastojen olisi hyödyllistä olla läsnä siellä, missä tiedonhaku ja vapaa-ajan vietto tapahtuu. Näin kirjallisuuteen ja kirjastojen tarjoamaan tietoon törmäämisen mahdollisuus saadaan säilytettyä.

Kirjastojen sivistyksellisen tehtävän hoitoon ei riitä enää aineistojen asettaminen saataville, vaan aineistoa tulee markkinoida aktiivisesti. Lukeminen kilpailee vapaa-ajasta, jonka viettämiseen on lukemattomia tapoja, jotka eivät vaadi vaivautumista kirjastoon. Ainakin suurimmassa kirjastoissa automaattit hoitavat aikaa vievät kirjastorutiinit, jolloin aikaa vapautuu ammattitaitoa vaativaan työhön. Mitä tämä työ voisi olla?

Suunniteltavan lasten ja nuorten verkkopalvelun tarkoituksena on tukea kirjastoja niiden sivistyksellisessä työssä. Verkkosisällön tuottaminen voidaan nähdä ylimääräisenä rönsynä, joka villiintyessään rapauttaa koko kirjastoinstituution perusteita tai sitten yhtenä niistä keinoista, joilla kirjastot voivat merkityksellistää itsensä ja luoda yhteyden heihin, jotka ovat joutuneet kirjastojen maailmasta.

2.2. Käyttäjänäkökulma: Miksi kukaan käyttäisi tällaista verkkopalvelua?

Esimerkiksi Australiassa ja USA:ssa tehdyt lukutottumustutkimukset vahvistavat, että lapset ja nuoret löytävät uutta luettavaa pääasiassa kavereiden suositusten perusteella. Vaikka itse lukeminen onkin yksinäinen harrastus, mielipiteiden vaihto luetuista kirjoista on tärkeää ja osa lukemisen kokemuksesta. Lukuharrastuksen sosiaalinen ulottuvuus näkyy myös nuorten – ja josain määrin myös lasten – suosimissa verkkoyhteisöissä. Esimerkiksi IRC-Galleriassa (katso luku on useita spontaanisti syntyneitä lukemiseen ja kirjallisuuteen liittyviä yhteisöjä. Näissä yhteisöissä lukuharrastusta tuodaan esille listaamalla suosikkikirjailijoita, kirjallisuuden lajeja ja kirjoja. IRC-Gallerian kaltaisten yleisverkkoyhteisöjen lisäksi lukemiseen liittyvää keskustelua käydään harrastajien perustamissa itsenäisissä verkkoyhteisöissä, joihin tiensä löytävät tosin vain aktiivisimmat harrastajat. Esimerkiksi fantasia ja mangaharrastajilla on aktiiviset verkkoyhteisönsä.³

Kirjallisuuskeskustelua IRC-Galleriassa

03.11.06 16:40 <F> kolme parasta kirjaa? luetelkaa:D

03.11.06 19:44 <V>Ei voi ! Apua! Liialn paha. Niitä on vaan niin järkyttävästi. Potterit varmaan sekä Korppikartonon...Ja tietty Darren ShanitUnohtamatta Keijujen sotaa ja Purppurakeisaria. Siinä varmaan parhaimmat....

03.11.06 19:49 <T> mää tykkään eniten varmaan tällä hetkellä niistä signal-kirjoista.. määkään en osaa tosiaan valita kahta parasta:D

04.11.06 04:31 <Lizard> luen, siis olen.

04.11.06 13:52 <Kai> Parhaat kirjasarjat top 5: muumit, potterit, pikku vampyyrit, nikke-kirjat ja maan lapset. :)

06.11.06 14:50 <T> olen, siis olen.

06.11.06 14:50 <T> 8D

³ Fantasia ja scifiharrastajien Rising Shadow (www.risingshadow.net), anime ja mangaharrastajien Animeunioni (www.animeunioni.org)

06.11.06 20:07 <[QanNzai]> kolme parasta. o.O huh. no ei järjestystä kolmonen: nicholas evans:suden läheisyys, agatha christie: monia monia,mutta mainitaan nyt vaikka neljä suurta,esko-pekka tiitinen:skitso sitruuna. noitten lisäksi lemppareita on esim. matsh wahl:näkymätön,
06.11.06 20:09 <[QanNzai]> jeffery deaverin kirjat ja susie moloneyn sateen aika.. :) onko kukaan lukenu amy gutmanin vuosipäivää? ajattelin sen seuraavaks lukasta :)
08.11.06 12:36 <T> onko kukaan lukenut niitä siskodisco kirjoja? ne on sika hauskoja:D
08.11.06 17:56 <pikku_> On siskodiskot aika hyviä. Parhaimmat kirjat yleensä on Potterit, Muumit ja kaikki Astrid Lindgrenin, noin esimerkiksi. Geishan muistelmat oli kans tosi hyvä.
09.11.06 09:43 <S> mitäs kirjoja te luette? mä luen Haavikko-kirja sarjaa..lainasin eilen kuusitoista kirjaa. :D

3. Fokus

3.1. Kenelle suunnittelemme? – Käyttäjäpersoonat suunnittelun apuvälineenä

Käyttäjäpersoonat ovat tutkimustiedon varaan luotuja palvelun kuvitteellisia käyttäjiä, jotka konkretisoivat palvelun todellisten käyttäjien ominaisuuksia ja tarpeita. Verkkopalvelu on suunniteltava aina jollekin käyttäjäjoukolle. Mikäli yritetään luoda palvelu, jonka pitäisi sopia kaikille, päädytään helposti lopputulokseen, joka ei tyydytä ainuttakaan todellista käyttäjäryhmää, vaan pikemminkin heijastelee suunnittelijoiden omia mieltymyksiä.

Käyttäjäpersoonat auttavat pitämään fokuksessa nimenomaan käyttäjien – ei suunnittelijoiden tai muiden sidosryhmien – tarpeet. Persoonat ovat avuksi myös varsinaisen suunnittelutyön valmistuttua, sillä ne muistuttavat sisällöntuottajia siitä yleisöstä, jolle palvelu on tuotettu ja vähentävät kirjoittajien taipumusta kirjoittaa itselleen tai vertaisilleen.

Tämän selvitystyön osana tehdyn suppean käyttäjätutkimuksen lisäksi käyttäjäpersoonia varten kerättiin tietoa useasta muusta soveltuvaan katsotusta lähteestä. Lähteiden käyttötapa ei täytä tieteellisyyden vaatimuksia – kansainvälisten tutkimusten tuloksia sovellettiin vastaamaan paremmin Suomen olosuhteita tulkitsemalla tietoja PISA2003 -tutkimustuloksiin vapaasti nojautuen. Esimerkiksi lukuharrastuksen yleisyyteen liittyviä lukuja korjattiin ylöspäin, sillä PISA-tulosten mukaan suomalaiset lapset ja nuoret lukevat kansainvälistä keskitasoa enemmän. Käyttäjäpersoonien totuudenmukaisuus on siis osittain onnen varassa, mutta toisaalta voidaan kuitenkin todeta, että suppeassa käyttäjätutkimuksessa kerätyt tiedot ja kansainvälisten, laajamittaisten tutkimusten tulokset antavat kuitenkin varsin samansuuntaisen kuvan lasten ja nuorten luku- sekä verkkokulttuureista, riippumatta maasta, jossa tutkimus on toteutettu.

Käyttäjäpersoonien luomisessa käytetyt lähteet

Kotimainen aineisto

- Joensuu, Mika (2005). Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu.
(http://www.pelastakaalapset.fi/nettivihje/mika_joensuu_suomi.pdf)
- Kangas, Sonja & Kuure, Tapio (toim.)(2003). Teknologisoitua nuoruus. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.
- Kupari et al (2004). Nuoret osaajat. PISA 2003 -tutkimuksen ensituloksia. Jyväskylän yliopisto. (www.jyu.fi/ktl/pisa/PISA_2003_-KIRJA_press.pdf)
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (2006). Netin kuvagallerioiden ilot ja ongelmat. (http://jkk.mll.fi/lapsetjamedia/kuvagalleria_raportti.pdf)
- Virtanen, Satu (2006). Yläasteikäisten poikien sosiaalistuminen kirjastonkäyttöön ja lukemiseen vapaa-ajanharrastuksena. Pro-gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Kansainvälinen aineisto

- Australian Centre for Youth Literature (2001). Young Australians Reading: From keen to reluctant readers. (http://www.slv.vic.gov.au/pdfs/aboutus/publications/yar_report.pdf)
- Clark, Christina & Foster, Amelia (2005). Children's and young people's reading habits and preferences: The who, what, why, where and when. National Literacy Trust, Iso-Britannia. (http://www.literacytrust.org.uk/Research/Reading_Connects_survey.pdf)
- Clark, Christina, Torsi, Stephen & Strong, Julia (2005). Young People and Reading. A School study conducted by the National Literacy Trust for the Reading Champions initiative. National Literacy Trust, Iso-Britannia. (http://www.literacytrust.org.uk/Research/Reading_Champions_survey.pdf)
- Laser Foundation (2006). A Research Study of 14–35 year olds for the Future Development of Public Libraries: Final Report. (http://www.mla.gov.uk/resources/assets//R/Research_study_of_14_35_year_olds_for_the_future_development_of_public_libraries_9841.pdf)
- Nuorten kirjastonkäyttäjien havainnointi ja haastattelut Tampereen kaupunginkirjasto Metsossa kesällä 2006.
- Kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut -esiselvitys. Kysely suomalaisille yleisille kirjastoille kesällä 2006.
- IRC-Gallerian yhteisöissä tapahtunut havainnointi:
- Lukeminen-yhteisö http://irc-galleria.net/channel.php?channel_id=680426
- Kirjaholistit-yhteisö http://irc-galleria.net/channel.php?channel_id=797146
- Kirjat-yhteisö http://irc-galleria.net/channel.php?channel_id=1054548

3.2. Vahvuuksien tunnistaminen

On parempi tehdä yksi asia hyvin, kuin puuhastella tusinan parissa keskinkertaisesti. Mikä on se tontti, jota kirjastot osaisivat hoitaa paremmin kuin kukaan muu?

Kirjastojen valtteja tiedon ja viihteen kilpailuilla markkinoilla ovat ajallisesti ja sisällöllisesti syvät kokoelmat, sekä näitä kokoelmia koskeva kokonaisvaltainen tietämys. Kokoelmien helmet ja kirjastoväen osaaminen pysyvät kuitenkin piilossa, mikäli kirjaston käyttäjä ei ole itse aktiivinen ja ota selvää kirjaston tarjonnasta. Ei liene liioiteltua todeta, että kirjastot ovat olleet varsin vaatimattomia kokoelmien ja osaamisensa markkinoijia. Vielä totaalisemmin kirjastojen tietämys on piilossa heiltä, jotka eivät käytä lainkaan kirjastojen palveluja.

Kirjastojen yhteisesti tuottama lasten ja nuorten verkkopalvelu auttaa tekemään kirjastojen osaamista ja kokoelmia näkyviksi myös heille, jotka ovat jo mielessään todenneet, ettei kirjastoilla ole heille mitään annettavaa. Läsnaolo verkossa on läsnäoloa ihmisten arjessa, ja mitä täysipainoisemmin kirjastot ovat läsnä, sitä suuremmalla todennäköisyydellä myös nykyiset ei-käyttäjät löytävät tiensä takaisin kirjastoon.

3.3. Verkkopalvelun tavoite

Lukuharrastuksen ja omaehtoisen oppimisen edistäminen internetissä.

Lukuharrastuksen ja...

Lukuharrastus ymmärretään tässä suunnitelmassa laajasti, kattaen kaikenlaisen lukemisen. Verkkopalvelussa voidaan vinkata mitä tahansa aineistoa – niin kirjoja, lehtiä kuin verkkosivujakin.

...Omaehtoinen oppimisen edistäminen

Omaehtoinen oppiminen on olemukseltaan luovaa, tutkivaa toimintaa ja voi liittyä aiheeseen, joka on kouluopetuksessa jätetty täysin huomiotta. Kirjastot ovat aina edistäneet omaehtoista oppimista – tai kansansivistystä, niin kuin ihmisen tiedonjanoa herättelevää ja ruokkivaa toimintaa on tavattu aiemmin kutsua. Nykyinen verkottunut maailma on omaehtoisen oppijan kannalta maanpäällinen paratiisi. Oli kiinnostuksen kohde mikä hyvänsä, verkosta löytää ainakin langanpäitä, joita seuraamalla pääsee alkuperäisen tiedon lähteille. Kirjastot voivat omalta osaltaan tehdä työtä sen hyväksi, että mahdollisimman moni lapsi ja nuori löytäisi omaehtoisen oppimisen ilon ja osaisi hyödyntää niitä mahdollisuuksia, joita vapaa pääsy tietoon heille suo. Aivan konkreettisesti tätä tavoitetta voidaan toteuttaa esimerkiksi lukukarttojen (katso s. 37) avulla, jotka houkuttelevat vaeltelemaan tiedon ja kertomusten maailmassa.

Mitä verkkopalvelun ei ole tarkoitus olla

Tiedonhakupalvelu

Ensisijaisesti tiedonhakuun tarkoitettuja palveluita on olemassa jo useita, sekä Kansalliskirjaston että Yleisten kirjastojen keskuskirjaston tuottamina. Tässä suunnitelmassa kuvattu verkkopalvelu keskittyy pikemminkin tuomaan esille lukemisen ja oppimisen elämystä, kuin toimimaan tehokkaan tiedonhaun työkaluna. Tämä painotus ei kuitenkaan sulje pois sitä, etteikö palvelussa voitaisi julkaista esimerkiksi Nellin tai Googlen luovaan käyttöön opastavia sisältöjä.

Minkään nykyisen verkkopalvelun kilpailija

Kirjastojen käytettävissä olevilla resursseilla ei ole viisasta yrittää tunkeutua kylläisille markkinoille. Nyt suunniteltu verkkopalvelu ei yritä kilpailla minkään olemassa olevan verkkopalvelun kanssa – se pikemminkin asemoituu kentällä olevien pelureiden väliin. Verkkopalvelun sisällöt tulevat olemaan luonteeltaan sellaisia, joiden tuottamiseen muilla tahoilla ei ole edellytyksiä tai kiinnostusta, osaamisen tai sisältöjen välittömän kaupallisen potentiaalın puutteen vuoksi.

4. Kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut Suomessa

Opetusministeriön vuosittain julkaiseman Suomen yleisten kirjastojen tilastojen mukaan vuonna 2005 Suomessa toimi 456 yleistä kirjastoa, joista 412 on pääkirjastoa. Tästä joukosta verkkosivukatsaukseen valittiin mukaan kaikki maakuntakirjastot (20 kirjastoa) ja joukkoa täydennettiin valitsemalla kaikista kirjastokimpoista yksi kirjasto. Näin toimien otosjoukon suuruudeksi tuli 55 kirjastoa.

Lääni	Kirjastoja
Etelä-Suomi	13
Itä-Suomi	7
Lappi	2
Länsi-Suomi	24
Oulu	4
Yhteensä	55

Taulukko 1. Katsaukseen valittujen suomalaisten kirjastojen maantieteellinen jakauma.

Tiedon keruu toteutettiin tarkoitusta varten suunnitellun lomakkeen avulla. Varsinainen analysointi tapahtui yhdistämällä lomakkeella kerätyt tiedot Yleisten kirjastojen tilastot 2005 -tilastoaineistoon. Näin toimien saatetaan nähdä sivujen taakse siihen käytännön toimintaympäristöön, joissa verkkopalveluja tuotetaan – tai jätetään tuottamatta.

4.1. Verkkopalvelua ylläpitävän kirjaston muotokuva

Otosjoukon (n=55) kirjastoista 33 (46%) julkaisee jotain lapsille tai nuorille suunnattua sisältöä verkossa. Sisältöä julkaistaan samalla innolla kaikkien läänien alueilla, karkeasti ottaen noin puolella otosjoukon kirjastoista per lääni on lasten ja nuorten verkkosisältöä. Henkilötyövuosien mukaan tarkasteltuna voidaan huomata, että käytännöllisesti katsoen kaikki suuremmat kirjastot (15–187 henkilötyövuotta) toimittavat lasten ja nuorten verkkosisältöä. Toisaalta hyvin pienilläkin resursseilla on saatu rakennettua sisällöltään rikkaita verkkosivuja kirjastoissa, joissa työvoimaa on ollut käytössä yhteensä vain 2,9–5 henkilötyövuoden verran.

4.2. Verkkoon tuotetut sisällöt

Seuraavat taulukot luovat kuvan kirjastojen verkkopalveluissa tarjoamiin sisältöihin.

Sisältötyyppi	Kirjastoja
Fiktiolukulistat/ valikoimaluettelot	20
Toimitetut linkkikokoelmat.	9
Tarinat	9
Pelit	11
Tiedonhaun oppaat	10
Lukudiplomi	7
Tietokirjalukulistat/valikoimaluettelot	7
Muu sisältö	16

Taulukko 2. Suomalaisten kirjastojen lasten ja nuorten verkkosivujen sisältöjä.

Valikoimaluettelot ja lukuvinkit

Selvästi suosituin toimitetun sisällön tyyppi on perinteiset lukulistat ja valikoimaluettelot. Tämä ei liene yllättävää, sillä kirjastoilla on niiden toimittamisesta pitkät perinteet. Sisältötyypin perinteisyys näkyy valikoimaluetteloiden esitystavassa ja siinä, mitä aineiston piirteitä lukulistoihin on haluttu kuvailla. Usein verkkosivuilla olevat valikoimaluettelot ovat paperimuodossa olevien listojen suoria toisintoja. Esimerkiksi kansikuvia, joiden käytölle ei tässä yhteydessä olisi tekijänoikeudellisia esteitä, on hyödynnetty vain viiden kirjaston sivuilla.⁴

Valikoimaluettelon piirre	Prosenttia
Bibliografiset perustiedot	100
Kansikuva	20
Tekijä/kirjailijaesittely	5
Juonikuvaus	45
Hyllysijainti	10
Linkki kokoelmaluetteloon	20

Taulukko 3. Aineistoluetteloiden piirteitä. Luvut prosenttiosuuksia valikoimaluetteloita julkaisevista kirjastoista.

⁴ Tekijänoikeusneuvoston lausunto 2003:18. Kirjojen kansikuvien esittäminen kirjaston tietokannassa. (http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2003/liitteet/tn200318.pdf)

Lasten ja nuorten tuottama sisältö

Noin kolmasosa otosjoukon kirjastoista ottaa vastaan verkkopalvelun käyttäjien tuottamaa sisältöä. Lasten ja nuorten itsensä tuottama sisältö voidaan ryhmitellä seuraavasti

Sisältötyyppi	Prosenttia
Kirja-arvostelut	25
Musiikkiarvostelut	2
Elokuva-arvostelut	2
Tarinat ja runot	11
Piirustukset	4
Jotain muuta	9

Taulukko 4. Käyttäjien tuottamat sisällöt. Luvut prosentteja kaikista katsauksen kirjastoista.

Kaikki kirjastot ennakkotarkastavat julkaistavaksi lähetetyn materiaalin. Yleisimmin aineisto pyydetään lähetettäväksi sähköpostilla tai sivustolla on sähköpostin lähetettävä verkkolomake.

4.3. Teknisiin ratkaisuihin liittyviä huomioita

Ylläpidon välineet

Valtaosaa (90%) kirjastojen lasten- ja nuortensivuista päivitetään käsin. Niissäkin tapauksissa, joissa kirjaston varsinaiset verkkosivut toimitetaan julkaisujärjestelmän avulla (16% otosjoukosta), lasten ja nuortensivut on useimmiten rakennettu käsin tai staattisten verkkosivujen suunnitteluun tarkoitettun editoriohjelman avulla. Käytetyistä editoreista yleisimmät olivat Microsoft Frontpage ja Adobe Pagemill. Yksikään katselmoituista sivustoista ei ole nyky-suositusten mukaista HTML-koodia.

Flash ja muut verkkoselainten lisäosat

Noin puolet kirjastoista, joiden lasten- ja nuorten verkkosivuilla on pelejä (20% otosjoukosta), käyttää pelien toteuttamiseen Flash-tekniikkaa. Selaimen Flash-lisäosa on varsin yleinen, sillä se löytyy noin 97%:sta. internet-käytössä olevista koneista. Sitä vastoin Shockwave-lisäosa, jota on käytetty yhdellä otosjoukon sivustoista, on harvinainen ja löytyy vain noin puolesta internet-koneista. Joillain sivustoilla Flash-sisällön toteutuksessa on virheitä, jotka estävät sisällön tutustumisen.

Kymmenen prosenttia kirjastoista julkaisee osaa sivujensa sisällöstä PDF-dokumentteina ja noin seitsemän prosenttia jossain Word-tiedostomuodossa. Erityisesti valikoima- ja uutuuksilisteluja julkaistaan mainituissa tiedostomuodoissa. PDF on kätevä tekniikka ensisijaisesti tulostettavaksi tarkoitettujen dokumenttien verkkojulkaisussa, mutta useimmissa tapauksissa tavallinen HTML-sivu on käyttäjä- ja hakukoneystävällisempi julkaisumuoto.⁵

⁵ Jakob Nielsen's Alertbox: Avoid PDF for On-Screen Reading. Kesäkuu 2001.

(<http://www.useit.com/alertbox/20010610.html>)

Jakob Nielsen's Alertbox: PDF: Unfit for Human Consumption. Heinäkuu 2003

(<http://www.useit.com/alertbox/20030714.html>)

5. Kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelut muualla maailmassa

Katsaukseen valittiin mukaan Library Success -wikin parhaat kirjastosivut -listassa mainittujen yleisten kirjastojen lasten- ja nuortensivustot.⁶ Näiden lisäksi mukaan otettiin päällekkäisyydet poistaen Public Library YA Web Pages for the Twenty-first Century -artikkelissa luetellut sivustot sekä eri verkkolähteissä mainittuja tanskalaisten kirjastojen verkkosivuja.⁷ Katsauksen edustavuutta on lisäksi varmistamassa yksittäisiä verkkopalveluita maista, joita ovat Uusi Seelanti, Iso-Britannia ja Kanada.

5.1. Katsauksen sivustot

LibSuccess-Wikin Hall of Fame -listalta⁸

- Arlington Heights Memorial Library (<http://www.ahml.info/default.asp>)
- Boston Public Library (<http://www.bpl.org/>)
- Burlington County Library System, NJ (<http://www.bcls.lib.nj.us/>)
- Carnegie Library of Pittsburgh (<http://www.carnegielibrary.org/>)
- Central Rappahannock Regional Library (LibraryPoint) (<http://www.librarypoint.org/>)
- Christchurch City Libraries (<http://library.christchurch.org.nz/>)
- Denver Public Library (<http://www.denverlibrary.org/>)
- Kansas City Public Library (<http://www.kclibrary.org/>)
- Marin County Free Library (<http://www.co.marin.ca.us/depts/lb/main/>)
- Morton Grove Public Library (<http://www.webrary.org/mgplhome.html>)
- New York Public Library (<http://www.nypl.org/>)
- Phoenix Public Library (<http://www.phoenixpubliclibrary.org/>)
- Sala Borsa Library of Bologna (<http://www.bibliotecasalaborsa.it/>)
- Seattle Public Library (<http://www.spl.lib.wa.us/>)
- Thomas Ford Memorial Library (<http://www.fordlibrary.org/>)
- Toronto Public Library (<http://www.tpl.toronto.on.ca/>)
- Westerville Public Library (<http://www.wpl.lib.oh.us/>)
- Hennepin County Library (<http://www.hclib.org/pub/>)
- Ellensburg Public Library, Ellensburg Washington (<http://www.ellensburglibrary.org/>)

⁶ http://www.libsuccess.org/index.php?title=Website_Design#Public

⁷ Jones, Patrick and Angel Pfeil (2004). Public Library YA Web Pages for the Twenty-first Century. YALS: Young Adult Library Services 2(2): 14-19.

⁸ Linkit johtavat kirjastojen varsinaisille verkkosivuille

Public Library YA Web Pages for the Twenty-first Century-artikkelissa mainitut sivustot

- Calgary Public Library (<http://calgarypubliclibrary.com/teens/welcome.htm>)
- Allen County Public Library (http://www.acpl.lib.in.us/yas/young_adults.html)
- Austin Public Library (<http://www.wiredforyouth.com/>)
- Berkeley Public Library (<http://www.infopeople.org/bpl/teen/index.html>)
- Cleveland Heights-University Heights Public Library (<http://www.yazine.net/>)
- Clinton-Macomb Public Library (<http://www.cmpl.org/edge>)
- Columbus Metro Library (<http://www.teens-connect.com/>)
- East Greenbush Community Library (<http://www.eastgreenbushlibrary.org/teen>)
- Flint Public Library (<http://www.flint.lib.mi.us/teenzone/index.shtml>)
- Haverhill Public Library (<http://www.teencybercenter.org/>)
- Metropolitan Library Oklahoma (http://www.metrolibrary.org/teen/teen_index.html)
- Plymouth District Library (<http://plymouthlibrary.org/ya.htm>)

Tanskalaisten kirjastojen ja kirjastoyhteenliittymien lasten- ja nuortenpalveluita

- Nykøbing Falster Centralbiblioteket (<http://www.nyfac.bibnet.dk/html/bb00.htm>)
- Silkeborg Biblioteket (<http://www.silkeborg.bib.dk/bu/teenz/default.asp>)
- Helsingør Biblioteket (<http://www.helsbib.dk/boomerangen/>)
- Kööpenhamina (<http://bibliotek.kk.dk/ditbib>)
- Dotbot (<http://www.dotbot.dk>)
- Childbooks (<http://www.childbooks.dk>)
- Anmelderklub (<http://www.anmelderklub.dk>)

5.2. Tehtyjä havainnot

Eriytetyt sivukokonaisuudet

Lähes kaikki katsauksen kohteena olleet kirjastot ovat eriyttäneet lasten ja nuortensivustonsa kirjaston yleisestä verkkosivusta ja lisäksi lasten ja nuortensivut ovat yleensä toisistaan erilliset.

Aineistolista

Läpikäydyillä sivustoilla aineistolista sisälsivät useimmiten vähintään kansikuvan sekä juonikuvauksen. Varsin yleinen oli myös suora linkki näyttöluetteloon sekä linkki varauksen tekoa varten. Monipuolisimmat aineistolista antoivat sivuston käyttäjien kommentoida ja arvioida esiteltyjä teoksia.

Listojen piirteitä koottuna eri kirjastojen palveluista

- Kansikuva
- Linkitys samankaltaisten teosten välillä (Jos pidit Potterista niin kokeile...)
- Hahmokuvaukset (fiktiolistoissa)
- Kommentit
- Varauslinkki
- Näyttöluettelolinkki
- Tulostusversio listasta
- RSS-virrat eri listoista
- Arvosana (esim. tähdillä)
- Ikäryhmäsuositus
- Listan tilaaminen sähköpostiin
- Käyttäjien tuottama sisältö

Suurin osa sivustoista sallii käyttäjien lähettää palveluun itse luomaansa sisältöä. Yleisin käyttäjien tuottaman sisällön muoto on kirja-arvostelu, jonka lähettäminen on useimmiten toteutettu strukturoidun verkkolomakkeen avulla. Jossain tapauksissa kommentointi ja kirja-arvostelujen lähettäminen tapahtui ilman ennakkomoderointia – häirikköviestejä ei kuitenkaan näkynyt. Käyttäjien tuottama sisältöä olivat muun muassa:

- kirja-arvostelut
- verkkosivuarvostelut
- elokuva-arvostelut
- tarinat
- podcastit (kannettavaan musiikkisoittimeen ladattavat itsetehdyt 'radio-ohjelmat')

Verkkoaineistot

Linkkikokoelmat on jäsenelty useimmiten kouluaineen sekä ikäryhmän mukaan. Muuhun kuin opiskeluun suoraan liittyvien verkkoaineistojen jäsentämiseen on käytetty useita eri tapoja, joista suosituimpana ovat elämäntilanteen tai 'ongelman' (esimerkiksi raha, väkivalta, päihteet) mukainen jaottelu. Ongelmaperusteista jaottelua käyttää muun muassa Carnegie Library of Pittsburghin nuortensivujen Real Issues -osio.⁹ Katsauksen sivustojen joukossa oivaltava jäsenyys on Burlingtonin piirikunnan nuortensivujen Citable sites -linkkisivu ruudun-kaappauksineen, johon on koottu linkkejä erityisesti opiskelukäyttöön sopiviin verkkoaineistoihin.¹⁰ Valtaosaa tutkittujen verkkopalvelujen linkkikokoelmista ylläpidetään jatkuvasti ja linkit on kuvailu vähintään parilla lauseella.

⁹ <http://www.clpgh.org/teens/realissues>

¹⁰ <http://www.burlco.lib.nj.us/teens/sites/>

5.3. Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

Liitteessä 3 olevaan taulukkoon on koottu yksityiskohtaisia tietoja kahdeksasta kirjastojen lasten ja nuorten verkkopalvelusta. Mukana on niin suurten kuin pienten kirjastojen sekä kirjastoyhteenliittymien tuottamia verkkopalveluita. Taulukon avulla voi luoda kokonaiskuvan, mistä sisällöistä yksittäinen verkkopalvelu voi koostua. Taulukko täydentää lukua 10.3 Sisältöjen kuvaukset, jossa kokonaisten verkkopalvelujen sijaan tarkastellaan yksittäisiä sisältötyyppejä.

6. Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita

6.1. Case: IRC-Galleria

IRC-Galleria on Suomen suurin Internet-yhteisö. Sivustolle on rekisteröitynyt 13–19-vuotiaista suomalaisnuorista yli 60%, jotka myös käyttävät palvelua päivittäin. Palvelu kerää yli 2,2 miljardia sivulatausta kuukaudessa. Kuukaudessa kävijöitä on noin kaksi miljoonaa. Käyttäjien keski-ikä on noin 19 vuotta.

Palvelun kuvaus

Alkujaan IRC-keskustelijoiden kasvokuvia kerännyt palvelu on kuuden olemassaolonsa vuoden aikana muuntautunut yleisverkkoyhteisöksi. Palvelun suuri suosio on tehnyt siitä suosittun mainosmedian ja varteenotettavan yhteistyökumppanin nuorten ja lasten parissa työtä tekeville järjestöille. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa lapset ry sekä Helsingin kaupungin Nuorisoasiankeskus ovat tehneet yhteistyötä IRC-Gallerian kanssa. Mainittavan arvoista on myös, että vuoden 2007 eduskuntavaalikampanjoinnin aikana useat puolueet perustivat verkkopalveluun virallisia kannatusyhteisöjään.

6.2. Case: Yle X-Stage

X-Stage on YleX:n yhteisöpalvelu ja osa YLE:n yhteisöpalvelujen perhettä, joihin kuuluvat eri kohderyhmille suunnatut YLE Farmi, blogit.yle.fi, Ralliradio, Kuningaskuluttaja sekä Yle X:n suomenruotsalaisen sisarkanava Radio X3M:n yhteisö.

Palvelun kuvaus

X-Stagen ensimmäinen versio julkaistiin 2005 helmikuun lopussa. Kaksivuotisen olemassaolonsa aikana palveluun on rekisteröitynyt noin 4500 käyttäjää, joista aktiivisesti yhteisön toimintaan osallistuvia on noin 100.¹¹ Ehdoton enemmistö X-Stagen käyttäjistä ei ole rekisteröitynyt palvelun käyttäjiksi. Kaikki sisältö on myös rekisteröitymättömien käyttäjien selailtavissa, mutta kaikki jäljen jättävä toiminta, kuten kommentointi, äänestäminen ja foorumikeskuste-

¹¹ Katso kohta 8.3 Käyttäjien osallistumisaktiivisuuden liittyviä arvioita, s. 21.

luihin osallistuminen vaatii käyttäjätunnuksen. YleX-radio-ohjelmien ja X-Stage -verkoyhteisön välinen suhde on tiivis - radiotoimittajat osallistuvat yhteisön toimintaan muun muassa herätellen keskustelua ohjelmien ja uutisten sisällöistä. X-Stagen aktiivisuus keskittyy Netkot-foorumin ympärille ja voidaan olettaa, että myös valtaosa rekisteröitymättömistä käyttäjistä ovat pääosin foorumikeskustelujen seuraajia.

Yksityiskohtaisemmin IRC-Gallerian sekä X-Stagen piirteitä käsitellään liitteessä 2, johon on koottu lisäksi tietoja Mikseri- ja Älypää-verkkopalveluista.

7. Mitä Suomessa haluttaisiin tehdä?

Elävän verkkopalvelun tuottaminen vaatii koko kirjastokentän yhteistä panostusta. Selvityksen yhteydessä toteutetun kyselyn avulla pyrittiin selvittämään, mitkä olisivat niitä sisältöjä, jotka kirjastokentällä koetaan tärkeiksi ja joiden tuottamiseen oltaisiin valmiita käyttämään aikaa. Seuraava taulukko kuvaa kirjastojen käsitystä siitä, mitä sisältöjä verkkopalvelun tulisi tarjota. Taulukossa ilmoitettu prosenttiarvo kertoo, kuinka suuri osuus kirjastoista on asettanut sisältötyypin kyseiselle sijalle.

Sija	Sisältötyyppi	%
1	Kirjaesittelyt ja arvostelut	37
2	Kirjastonkäytön oppimateriaali	28
3	Tiedonhaun oppimateriaali	24
4	Nuorten ja lasten itse tuottama sisältö	22
5	Linkkikirjasto	17
6	Keskustelufoorumi	22
7	Pelit ja tietokilpailut	25
8	Kuunneltavat sisällöt	15
9	Chat-etätietopalvelu	27

Taulukko 5. Palvelun mahdollisia sisältöjä kirjastojen asettamassa tärkeysjärjestyksessä.

Liitteessä 2 olevat kaaviot antavat kokonaiskuvan kyselyn tuloksista. Palvelun toteutuksen kannalta olennaisimmista seikoista voidaan todeta:

- 82% vastanneista ei ole halukas osallistumaan palvelun moderointiin lainkaan tai korkeintaan muutaman kerran vuodessa. Moderointi on selkeimmin osa-alue, jonka tulee olla palvelun varsinaisen ylläpidon vastuulla, sillä toimiakseen moderoinnin on oltava jatkuvaa.
- Kirjaesittelyitä/vinkkejä voisi toimittaa yhdestä kolmeen kertaa kuussa tai useammin 33% vastanneista, muutaman kerran vuodessa 46% ja ei koskaan 21%.
- Valikoimaluetteloiden tai aineistovinkkilistojen koostamiseen olisi valmis käyttämään aikaa yhdestä kolmeen kertaan kuussa tai useammin 27 % vastanneista. 25% ei ehdi osallistumaan lainkaan ja 48 % olisi valmis käyttämään aikaansa muutaman kerran vuodessa.
- Linkkikirjaston ylläpitäminen ei kiinnosta kirjastoja, sillä 47% vastanneista ei ole valmis käyttämään siihen lainkaan aikaa ja vain 19% voisi käyttää aikaa vähintään yhdestä kolmeen kertaa kuukaudessa. Tulos vahvistaa päätöstä olla rakentamatta palveluun varsi-

naista linkkikirjastoa – sen sijaan verkkoaineistoilla voidaan täydentää palvelun muita sisältöjä.¹²

- Verkkosisällön toimittamiseen suhtaudutaan periaatteessa myönteisesti, sillä kysyttäessä voisiko verkkosisällön toimittaminen olla luonteva osa kirjastotyötä, asteikolla 1–7 (Täysin eri mieltä–Täysin samaa mieltä) vastauksien moodiksi tuli 6 (Jokseenkin samaa mieltä). Työhön tarvittaisiin kuitenkin sille varattua aikaa, sillä kysymykseen ”Verkkosisällön toimittaminen on mahdollista asiakaspalvelutyön lomassa” moodiksi tuli 1 (Täysin eri mieltä). Verkkosisällön luominen asiakaspalvelutyön lomassa voisi onnistua jollain tavalla 17%:lla vastanneista (vastaus ’hieman samaa mieltä’ tai myönteisempi).

Vaikka kyselyn perusteella voidaan todeta, että kirjastojen halukkuus käyttää aikaa yhteisen verkkopalvelun hyväksi ei ole kovin suuri – enemmistö vastanneista voisi osallistua vain muutama kerran vuodessa – verkkopalvelun hajautetulla sisällöntuotannolla on silti onnistumisen edellytykset. Muutama aktiivisesti osallistuva kirjasto ja suuri, joitain kertoja vuodessa osallistuvien kirjastojen joukko voi tehdä palvelusta elinvoimaisen.

¹² Lukukartat ovat hyvä esimerkki kirjasto- ja verkkoaineistoja yhdistävästä sisältötyypistä.

8. Suunnitellun verkkopalvelun sisällöt ja rakenne

8.1. Kaksi verkkopalvelua

Lasten ja nuorten verkkopalvelu tullaan toteuttamaan kahtena erillisenä, samalla teknisellä alustalla toimivana palveluna. Erillisiin verkkopalvelujen tarve voidaan perustella seuraavasti.

1. Toteutustapa on vakiintunut hyvä käytäntö

Ehdoton enemmistö ulkomaisista kirjastoista on toteuttanut lasten ja nuorten sivunsa erillisinä kokonaisuuksina. Kartoituksessa oli mukana myös kirjastoja, jotka olivat keskittyneet vain joko lasten tai nuorten verkkosisältöön. Sekä lapsille että nuorille tarkoitettuja yhteisiä sivuja oli vain hyvin pienillä kirjastoilla, jolloin sivut olivat yleensä yhteneväiset kirjaston muiden verkkosivujen kanssa ja sisällöltään vaatimattomat.

Lapset ja nuoret -kohderyhmä voidaan jakaa myös pieniin osiin. Esimerkiksi lasten Stories from the Web-verkkopalvelussa (katso liite 3) lapset-kohderyhmä on jaettu ikävuosien mukaan kolmeen segmenttiin – palvelussa on erilliset osiot 0–7, 7–11 ja 11–14 -vuotialle lapsille. Näin sisältö voidaan esittää kullekin ikäryhmälle parhaassa mahdollisessa muodossa.

2. Käyttöliittymäpreferenssit

Mikäli yritetään suunnitella käyttöliittymä, joka sopii sekä lapsille että nuorille, päädytään lopputulokseen, joka ei miellytä kumpaakaan kohderyhmää. Muun muassa Nielsen Norman Groupin tutkimukset vahvistavat lasten ja nuorten käyttöliittymäpreferenssien poikkeavan paljon toisistaan.¹³ Tutkimustulosten perusteella voidaan esimerkiksi todeta, että yleensä nuoret eivät pidä räikeistä väreistä, äänitehostein ja animaatioin terästetyistä käyttöliittymistä, kun taas lapset käyttävät niitä mielellään. Samoin sisältö ja viestintätyyli tulee sovittaa kummallekin ryhmälle erikseen.

3. Sisällön kohdentaminen

Nuorten verkkopalvelulla pyritään rakentamaan siltaa nuorten ja aikuisten kokoelmien välille, jotka fyysisessä kirjastossa on useimmiten sijoitettu erilleen. Tästä syystä esimerkiksi nuorten kirjavinkeissä tullaan etsimään näkyvyyttä teoksille, jotka eivät välttämättä ole vielä ala-aste-ikäisille sopivia, mutta kuitenkin kiinnostavat nuoria aikuisia. Sitä vastoin lapsille suunnattu aineisto nuorten sisällön joukossa rapauttaa palvelun uskottavuutta ja saa myös ikäryhmälle suunnatun sisällön näyttämään lapselliselta.

Vaikka lasten ja nuorten verkkopalvelut tullaankin edellä perustelluista syistä toteuttamaan erillisinä, tässä suunnitelmassa kuvaillut sisältötyypit ovat yhteisiä kummasakin verkkopalvelussa. Se, mikä luo eron verkkopalvelujen välille, on näiden sisältöjen toimituksellinen ote.

¹³ Jakob Nielsen's Alertbox, January 31, 2005: Usability of Websites for Teenagers
(<http://www.useit.com/alertbox/20050131.html>)

Jakob Nielsen's Alertbox, April 14, 2002: Kids' Corner: Website Usability for Children
(<http://www.useit.com/alertbox/20020414.html>)

8.2. Tavoitetila

Verkkopalvelun suunnitelmallinen kehittäminen vaatii yksiselitteisesti asetettuja, mieluiten määrällisiin mittareihin sidottuja tavoitteita. Verkkoympäristössä toimivia mittareita voidaan ryhmitellä esimerkiksi seuraavasti:

1. Käyttäjiin liittyvät mittarit

- uniikit vierailut
- palaavat vierailijat
- aktiiviset osallistujat

2. Hakukoneisiin liittyvät mittarit

- indeksoituneiden sivujen määrä
- tuloslistausasema
- Googlen PageRank

3. Verkkopalvelun sisältöön liittyvät mittarit

- toimitetun sisällön määrä
- käyttäjien tuottaman sisällön määrä
- sisällön uudistumisnopeus

Edellä mainittujen mittareiden tarvitsemat tiedot saadaan kerättyä suurelta osin automaattisesti erilaisten tilastointityökalujen avulla. Automaattisen tilastoinnin lisäksi ylläpito- ja jatkokehitystyötä varten tietoa voidaan kerätä käyttäjille ja muille sidosryhmille suunnatuilla kyselyillä. Lisäksi voidaan asettaa yleisiä päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavia tavoitteita.

Puolivuotis- ja vuositavoitteet

Kirjavinkkien ja osallistuvien kirjastojen määrää koskevat tavoitteet on asetettu kirjastoille tehdyn kyselyn tulosten perusteella. Esimerkiksi ne kirjastot, jotka vastasivat voivansa toimittaa kirjavinkkejä vähintään muutaman kerran vuodessa, ovat mukana ensimmäisen kuuden toimintakuukauden tavoitteessa. Vuoden tavoitteessa ovat lisäksi mukana kaikki kirjastot, jotka voisivat osallistua vähintään muutaman kerran vuodessa. Tavoitteenasettelu on tehty maltillisesti, sillä kirjastot eivät välttämättä pysty tekemään työtä niin paljon, kun ovat kyselyssä ilmoittaneet. Tavoitteiden täyttyminen riippuu täysin kirjastojen osallistumisvalmiudesta.

	Puoli vuotta julkaisusta	Vuosi julkaisusta
Kävijöitä kuukaudessa	2000	4000
Aktiivisia käyttäjiä	20	60
Kirjavinkkejä	100	200
Osallistuvia kirjastoja	50	120

8.3. Käyttäjien osallistumisaktiivisuuteen liittyviä arvioita

Ylivoimainen enemmistö yhteisöllisten verkkopalvelujen käyttäjistä ei osallistu yhteisön toimintaan, vaikka palvelu olisikin alusta asti rakennettu tukemaan ja kannustamaan osallistumista. Käyttäjien ja varsinaisten osallistujien lukumäärän välistä epäsuhdaa on tutkittu jo internetiä edeltäneissä online-ympäristöissä ja näiden tutkimusten tulokset ovat samansuuntaiset nykyisiä verkkoyhteisöjä koskevien tutkimusten kanssa.¹⁴ Karkeasti ottaen 90% yhteisöllisten verkkopalvelujen käyttäjistä pysyttelee taka-alalla, noin kymmenes osallistuu satunnaisesti esimerkiksi kommentoiden muiden tuottamia sisältöjä ja vain yksi sadasta osallistuu yhteisön toimintaan aktiivisesti ja tuottaa uutta sisältöä. Wikipedian ja blogien kohdalla epäsuhda on vielä räikeämpi; arviolta 95% blogikirjoittelua seuraavista ihmisistä ei jätä mitään merkkejä itsestään, viisi prosenttia kommentoi kirjoituksia tai bloggaa itse satunnaisesti ja vain prosentin kymmenes kirjoittaa blogiinsa aktiivisesti – siis useammin kuin kerran viikossa. Wikipedian tapauksessa tuhat aktiivisinta käyttäjää tekee kaksi kolmasosaa kaikista artikkelimuokkauksista. Tuhhat käyttäjää on noin kolme promillea Wikipedian 40 miljoonan hengen käyttäjäkunnasta.

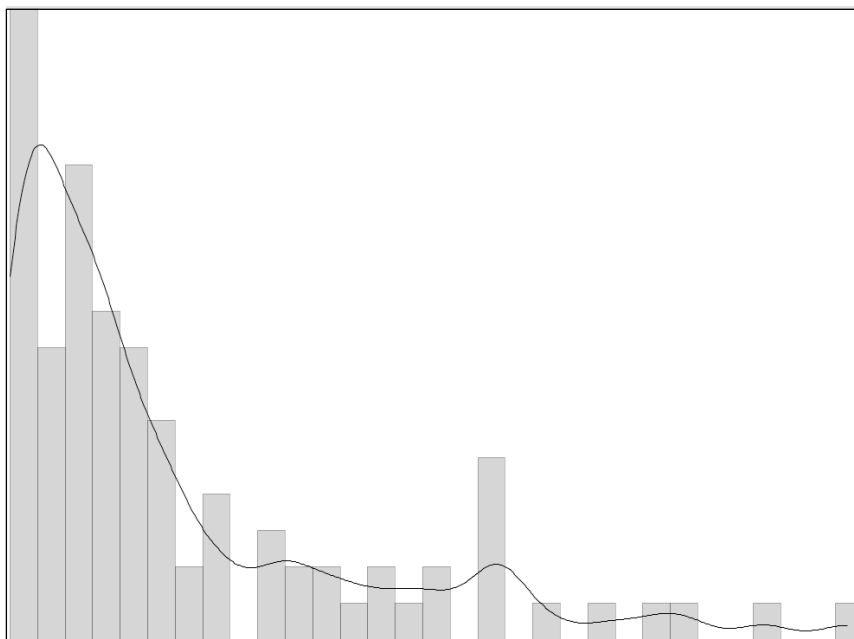
Case: Yle X-Stagen käyttäjät

Vertailun vuoksi voidaan tarkastella Yle X-Stagen käyttäjäaktiiviteettia verkkoyhteisössä aktiivisuuden mukaan jaettavien aktiivisuuspisteiden kautta. Yhteisön jäsen saa aktiivisuuspisteitä osallistumalla foorumikeskusteluihin, kirjoittamalla tai kommentoimalla blogimerkintöjä ja julkaisemalla kuvia tai erityiseen projektisivuun liittyvää tekstiä. Joulukuussa 2006 verkkoyhteisöön oli luotuna 4400 käyttäjätunnusta, joista 3590:llä oli kirjattuna kymmenen tai vähemmän aktiivisuuspistettä (Kuva 1). Vastaavasti sadan aktiivisimman käyttäjän joukon aktiivisuus oli kerryttänyt tälle joukolle lähes tulkoon saman verran aktiivisuuspisteitä kuin lopun 4300 käyttäjän toimet. Sadan aktiivisimman käyttäjän ryhmän sisältä kymmenen käyttäjän kärki oli kerännyt itselleen 37% (6636/18120) aktiivisuuspisteistä (Kuva 2).

¹⁴ Jakob Nielsen's Alertbox, October 9, 2006: Participation Inequality: Encouraging More Users to Contribute (http://www.useit.com/alertbox/participation_inequality.html)

Kuva 1. Yle X-Stage -käyttäjien kokonaisjakauma. Vaaka-akselilla käyttäjien keräämä pisteiden määrä, pystyakselilla käyttäjien lukumäärä. (xmax=793, ymax=2000)

Kuva 2. YleX Top 100-käyttäjien jakauma. Vaaka-akselilla käyttäjien keräämä pisteiden määrä, pystyakselilla käyttäjien lukumäärä (x min=103; x max=793; ymax=20)

Käyttäjien ja aktiivisten osallistujien välinen epäsuhta on realiteetti, johon ei voi juurikaan voi vaikuttaa, mutta joka kuitenkin tulee ottaa huomioon asetettaessa verkkoyhteisön toimintaan liittyviä tavoitteita. Vielä tärkeämpää epäsuhta on muistaa suunniteltaessa verkkopalvelun sisältöjä ja sisällöntuotantoa. Kirjastojen yhteisen nuorten verkkopalvelun kohdalla asiaa voidaan tarkastella seuraavasti:

1. Verkkopalvelu tulee epäonnistumaan tavoitteessaan, mikäli sisällöntuotanto jätetään pelkästään käyttäjien aktiivisuuden varaan.
2. Kirjastojen lisäksi palvelun elinvoimaisuutta varmistamaan tarvitaan aktiivisten osallistujien ydinjoukko, jonka toiminta tuottaa arvon, jota hiljainen 90% käyttäjäjoukko hakee sivustolta.
3. Verkkopalvelu tuottaa kirjastoille ja käyttäjilleen arvoa, vaikka aktiivisesti osallistuvien käyttäjien määrä olisi häviävän pieni. Kommenttien, palautteen ja aktiivisten osallistujien puute ei tarkoita, ettei palvelulla olisi käyttäjiä.

Lisätietoa aiheesta

- Fei-ching Chen, Passive forum behaviors (lurking): a community perspective, Proceedings of the 6th international conference on Learning sciences, p.128–135, June 22–26, 2004, Santa Monica, California.
- Jonathan Bishop, Increasing participation in online communities: A framework for human-computer interaction, Computers in Human Behavior, Volume 23, Issue 4, July 2007.
(<http://www.sciencedirect.com/science/article/B6VDC-4J2W0F9-2/2/cf79c94164b0d4322e85c18f734027fb>)
- Jenny Preece, Blair Nonnecke & Dorine Andrews, The top five reasons for lurking: improving community experiences for everyone, Computers in Human Behavior, Volume 20, Issue 2, The Compass of Human-Computer Interaction, March 2004.
(<http://www.sciencedirect.com/science/article/B6VDC-4BRKMR8-7/2/4a9739041a7f529bc594845e656d1cdd>)

9. Verkkopalvelun sisällöt

9.1. Toimituksellinen periaate – asiakaslähtöisesti mutta kirjastokeskeisesti

Pitkällä aikavälillä on perusteltua olettaa nykyisten ja tulevien kirjastoasiakkaiden informaatio-tarpeiden täyttyvän parhaiten, mikäli he itse osaavat käyttää tiedonhaun välineitä ja osaavat arvioida löytämänsä informaation luotettavuutta.

On epärealistista olettaa, että nyt Googlen ja muiden hakukoneiden avulla tiedontarpeensa tyydyttävä lapsi tai nuori muuttaisi tulevaisuudessa tiedonhakukäyttäytymistään ja kääntyisi avoimen verkon sijasta ensisijaisesti kirjastojen tuottamien palvelujen puoleen. Kirjastojen ja asiakkaiden kannalta paras ratkaisu voisi siten olla, että kirjastot:

1. Opettavat ja opastavat asiakkaita tehokkaaseen ja tuloksekkaaseen tiedonhakuun ja tiedonhallintaan. Opettaminen voi tapahtua sekä fyysisessä kirjastossa että verkkoympäristössä.
2. Huolehtivat siitä, että kirjastojen tuottamat palvelut ja koko kirjastolaitos ovat näkyvästi läsnä verkossa.

Lähestymistapa on asiakaslähtöinen, sillä näin toimien kirjastot eivät oleta lasten ja nuorten – nykyisten ja tulevien kirjastoasiakkaiden – muuttavan radikaalisti informaatiokäyttäytymistään ja kääntyvän ensimmäisenä kirjastojen puoleen etsiessään tietoa tai ajanvietettä. Verkossa kirjastot ovat siellä missä nykyiset ja potentiaaliset kirjastonkäyttäjätkin ovat.

Lähestymistapa on kirjastokeskeinen, sillä samalla kun verkkoon tuotetaan kirjastojen sivistyksellisen tehtävän toteuttamisessa auttavaa sisältöä, vaikutetaan suotuisasti siihen, että nykyiset ja tulevat nuoret ikäluokat tuntevat kirjastot itselleen tärkeäksi myös tulevaisuudessa.

9.2. Ensimmäisen toteutusvaiheen sisällöt

Alkuvaiheessa toteutettavien sisältöjen valintaa ohjasi kirjastoille tehdyn kyselyn tulokset (katso luku 8 ja liite 2) ja nykyisten lasten ja nuorten verkkopalvelujen kartoitus (katso luku 5). Alkuvaiheen toteutukseen valitut sisällöt ovat yleisiä ulkomaisten kirjastojen lasten ja nuorten sivuilla, mutta verrattain harvinaisia Suomessa.

Ensimmäisessä vaiheessa verkkopalveluun rakennetaan tekniset mahdollisuudet luoda

- aineistoesittelyjä, valikoimaluetteloita sekä lukukarttoja
- kirjasto ja aihekohtaisia blogeja
- läksyapu-sisältöjä

Kentältä tulevan palautteen sekä kirjastojen osallistumisvalmiuden ehdoilla voidaan kokeilla myös äänitettyjä kirjavinkkejä, tiedonhakuanimaatioita ja chat-tietopalvelua pikaviestinohjelmien avulla.

Kuvaillut sisältötyypit antavat kattavan kuvan koti ja ulkomaisten kirjastojen lasten ja nuorten verkkosivuilla tavatuista sisällöistä. Vaikka sisältötyyppien yhteyteen liittyvät esimerkit ovat peräisin pääasiassa lasten ja nuorten verkkosivuilta, kuvaillut sisältötyypit ovat käytössä myös kirjastojen yleisillä, aikuisasiakkaille tarkoitetuilla verkkosivuilla. Osion sisällöstä voikin olla apua myös kirjastojen omia verkkosivuja kehitettäessä.

9.3. Sisältöjen kuvaukset

Pelit ja tietokilpailut

Pelit ovat yleinen tapa tuoda verkkosivulle interaktiivisuutta ja liikettä. Niitä ei tule nähdä vain viihteellisenä elementtinä, vaan sopivasti suunniteltuna pelit ovat myös tehokas tapa opettaa monimutkaisiakin asioita. Pelien hyödyllisyyteen kohdistuu usein epäilyksiä, joita voidaan häivyttää tuomalla esiin pelin pedagogiset päämäärät, kuten esimerkiksi alla esiteltävässä lasten Stories from the Web -verkkopalvelussa on tehty.¹⁵ Kirjastojen sivistyksellisten tavoitteiden kannalta varsinaisessa omassa pelituotannossa kannattaa keskittyä tietämysperustaisiin peleihin, jollaisia esimerkiksi myös suosittu Älypään verkkopelit ovat.

Itse tuotettujen pelien lisäksi verkkopalvelussa voisi nostaa esille muita oppimisen kannalta mielekkäitä pelejä, joiden ei kuitenkaan tarvitse olla alunperin tehty varsinaisiksi oppimispeleiksi. Esimerkiksi tekstiseikkailut (interaktiivinen fiktio), strategiapelit, puzzlet ja sanapelit opettavat päättelykykyä, ongelmanratkaisua ja sanallista ilmaisua.

Esimerkkejä

Stories From the Web

Stories from the Web -verkkopalvelun 0–7 vuotialle lapsille tarkoitettu osio on rakennettu kokonaisuudessaan pelimäiseksi. Käyttöliittymässä on paljon liikettä, ääniä ja elämää. Verkkopalveluun on yhdistetty useita pelejä, joita lasten vanhempien kannustetaan pelaamaan lastensa kanssa. Pelien pedagogiset tavoitteet on kirjoitettu auki, esimerkiksi:

Palapeli

- Kehittyvät taidot:
 - avaruudellinen hahmotuskyky
 - havainnointi
 - koordinaatio
 - hiirenkäsittely

Eläinten äänet-peli

- Kehittyvät taidot:
 - yhteensovittaminen ja tunnistaminen
 - kuunteleminen
 - koordinaatio
 - valitseminen
 - hiirenkäsittely

¹⁵ Arkikäsitusten vastaisesti pelaaminen voi edistää lapsen kognitiivista kehitystä. Erinomainen johdatus aiheeseen on Marc Prenskyn Don't Bother Me Mom—I'm Learning! (Paragon House Publishers, 2006)

Auta Jiffiä pukeutumaan-peli

- Kehittyvät taidot:
 - maailmantietämys
 - kuvien ja äänen tunnistaminen
 - kuunteleminen ja vastaaminen
 - valinnan tekeminen
 - havainnointi
 - silmä-käsi -koordinaatio
 - hiirenkäsittelytaidot
- http://www.storiesfromtheweb.org/earlyyears/sfw07_games.asp

Axel von Fersen -tiedonhakupeli (Kirkkonummen kunnankirjasto)

Axel von Fersen-tiedonhakupelissä yhdistyvät löyhästi historiallisiin tapahtumiin perustuva kehyskertomus ja kertomuksessa eteenpäin vievät tiedonhakutehtävät. Pelaaja päätee eteenpäin tarinassa vastaamalla oikein kehyskertomukseen liittyviin kysymyksiin. Vastauksia kehoitetaan etsimään sekä kirjastosta että internetistä. Peliin oheen on koottu vinkkilistoja kirjoista, joista pelaaja voi etsiä vastauksia kysymyksiin.

- http://w3.kirkkonummi.fi/kirjasto/axelvfersen/axel_fi/index.htm

The Information Literacy Game (University of North Carolina) (USA)

Yliopistokirjaston tuottama peli opettaa informaatiolukutaidon aakkosia. Nopalla pelattavaa lautapeliä jäljittelevä opetuspelejä sisältää neljään kategoriaan jaettuja kysymyksiä, joiden avulla pelaaja perehdytetään aineiston valintaan ja -käyttöön, tietokantojen hakuominaisuuksiin ja kirjaston käyttöön yleensä. Peliä voi pelata yksin tai enimmillään neljä pelaajaa kerrallaan.

- <http://library.uncg.edu/game/>

Hennepin County Library – TeenLinks Puzzles and Quizzes (USA)

Kirjasto tarjoaa päänvaivaa verkossa pelattavien sanaristikkojen muodossa. Useimmat sanaristikot liittyvät aiheeltansa jonkun kirjan teemoihin. Joukossa on myös kirjastotietämystä testaava sanaristikko.

- <http://www.hclib.org/teens/Crosswords/index.cfm>

Lisätietoa

Kirjoja

- Marc Prensky (2006). Don't Bother Me Mom—I'm Learning!

Verkkosivustoja

- Tekstipeliä uusi elämä – interaktiivinen fiktiivinen verkossa
(<http://www.mbnet.fi/nettijatkot/2005/09/if/>)
- Linnunradan käsikirja liftareille -kirjan perusteella tehty tekstiseikkailupeli
(<http://www.bbc.co.uk/radio4/hitchhikers/game.shtml>)
- Doshi, Ameet (2006) How Gaming Could Improve Information Literacy. Computers in Libraries. (<http://www.infoday.com/cilmag/may06/Doshi.shtml>)

Podcastit – äänitetyt sisällöt

Podcast on vakiintunut nimitys verkosta ladattaville useimmiten MP3-muodossa oleville äänitiedostoille, joiden sisältö muistuttaa toimitettua radio-ohjelmaa. Varsinaisesti Podcast-termillä tarkoitetaan RSS-tekniikalla automaattisesti podcastin tilaajalle toimitettavia äänitiedostoja mutta termiä on käytetty varsin vapaasti tarkoittamaan mitä tahansa verkkoon saataville laitettua äänitiedostoa.¹⁶ Esimerkiksi YLE laittaa nykyään joitain puheohjelmiaan saataville MP3-muodossa ja Kirkon tiedotuskeskus julkaisee varta vasten verkkoon tuotettua Kuoripojat-podcastia. Podcast-lähetysten toimittaminen on kuitenkin useimmiten harrastustoimintaa. Suomenkielisiä harrastusmielessä julkaistuja podcasteja on parikymmentä. Englanninkielisessä maailmassa määrä lähentelee kymmeniä tuhansia.

Puhutut kirjavinkit

Yksi mahdollinen podcast-sovellutus kirjastoissa voisi olla puhutut kirjavinkit. Periaatteessa samalla vaivalla, joka kuluu perinteisesti paikalla olevalle yleisölle esitettävien kirjavinkkien valmisteluun, voitaisiin tuottaa podcast-muodossa olevia kirjavinkkejä. Puhuttuja kirjavinkkejä voidaan täydentää vinkattujen kirjojen listalla, joista on suorat linkit kirjastojen näyttöluetteloon. Podcastit voidaan tallentaa joko kirjavinkkarin normaalissa esiintymistilanteessa tai sitten saman taustamateriaalin pohjalta tietokoneen ääressä.

Puhutut tarinat

Suuri osa kansansaduista on tekijänoikeusvapaata aineistoa, jolloin niiden uudelleenjulkaiseminen ei ole luvanvaraista. Kokonaisten pitkien tarinoiden lukeminen on kuitenkin työlästä, joten toimivin tapa hyödyntää tekijänoikeusvapaata aineistoa voisi olla satujen alkukappaleiden julkaiseminen äänitiedostoina. Hyvä tarina saa kuulijan mukaansa ja parhaassa tapauksessa houkuttaa lapsen vanhemman lainaamaan kyseisen sadun sisältävän kirjan kirjastosta. Tämä voisi olla hyvä keino saada unohdetuille saduille näkyvyyttä ja vanhemmat lukemaan lapsilleen. Kustantajien kanssa neuvottelemalla myös uusien kirjojen ykköskappaleiden julkaiseminen luettuna on mahdollista ja voisi palvella sekä kirjakustantajien, kirjastojen ja lukijoiden etuja. Kirjaston satutunneilla tehdyt äänitykset antaisivat myös niille lapsille nauttia tarinankerronnasta, jotka eivät pääse paikalle kuuntelemaan satuja.

Esimerkkejä

Hennepin County Library - TeenLinks - Podcasts (USA)

Nuorille suunnattu, nuorten itsensä toimittama podcast esittelee kirjoja ja elokuvia, käsittelee ajankohtaisaiheita ja promotoi kirjaston palveluja.

- <http://www.hclib.org/teens/Podcasts.cfm>

Ohio University Libraries - Alden Library Audio Tour (USA)

Ohion yliopiston kirjasto on tehnyt uusien asiakkaiden tutustuttamiseksi äänitettyjä kirjastokiertokäyntejä, joita kuuntelemalla uusi asiakas voi omatoimisesti tutustua kirjaston tiloihin ja

¹⁶ Mikä on RSS? (<http://www.yle.fi/rss-ohjeet.html>)

kokoelmiin. Korvakuulokkeita käyttäen asiakas voi tehdä 15 minuutin mittaisen kiertokäynnin kertojanaan opastamana. Virallisen kirjastohenkilökunnan tuottaman opasäänitteen lisäksi kirjaston verkkosivuilta on ladattavissa opiskelijajohtoinen kiertokäynti, joka esittelee kirjastoa sen tyypillisen käyttäjän näkökulmasta. Kotimainen esimerkki on Podopas.fi:n museo- ja kuvataidenäyttelykiertokäynnit. Syksyyn 2006 mennessä julkaistuna ovat ääniopastukset Espoon modernin taiteen museo EMMAn ja Mäntän kuvataideviikkojen tarjontaan.

- <http://www.library.ohiou.edu/podcasts/>
- <http://www.podopas.fi>

Cheshire Public Library (USA)

Cheshiren yleinen kirjasto julkaisee säännöllisesti nuorten kulttuurimakasiiniohjelmaa, jonka toimittamisessa avustavat paikalliset 14–18 vuotiaat nuoret. Keskusteluohjelman aiheet ulottuvat musiikki, tapahtuma ja -kirjaesittelyistä paikallisten bändien haastatteluihin ja ajankohtaiskommentaareihin. Podcast-äänityksiä voi myös lainata CD-R -levyille tallennettuna.

- <http://www.cheshirelib.org/teens/cplpodcast.htm>

Denver Public Library (USA)

Denverin yleinen kirjasto julkaisee podcast-äänityksinä loruja, riimittelyjä, kansansatuja, kirjailijahaastatteluita ja tekijänoikeuden suojaamia uusia satuja, joiden julkaisemiseen kustantaja on antanut luvan. Elokuusta 2006 toiminut palvelu tarjoaa aluksi lapsille suunnattuja äänityksiä mutta myöhemmin kirjaston on tarkoitus julkaista myös erityisesti nuorille ja aikuisille tarkoitettuja podcasteja.

- <http://podcast.denverlibrary.org/>

A Story For Bedtime (Iso-Britannia)

Story For Bedtime on vapaaehtoisvoimin toimiva verkkosivusto jonne voi lähettää ja josta voi ladata itse äänitettyjä satuja. Sivuston ylläpitäjä kehittää palvelua harrastuksenaan ja on hankkinut tarinoiden julkaisuluvat kirjakustantajilta ja muilta oikeudenomistajilta, jotta sivustolla voidaan julkaista kansansatujen ohella myös uusia satuja. Kunkin palvelussa julkaistun tarinan kuvaustiedot sisältävät linkin verkkokirjakauppaan.

- <http://www.astoryforbedtime.com/>

Satunetti

Satunetti on Karstulassa vuosittain järjestettävän Satusivellin-lastenkulttuuriviikon synnyttämä verkkosivusto, jolla julkaistaan MP3-äänitteinä uusia kotimaisia satuja, kansansatuja ja tunnettuja satuklassikoita ammattinäyttelijöiden ja Vuoden Sadunkertoja-tittelin voittaneiden esittämänä. Satunetti on toteutettu Opetusministeriön sekä paikkakunnan Lions Clubin avustuksella.

- <http://www.satunetti.fi/>

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- Wikipedian Podcast-artikkeli (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Podcast>)

- Pod.fi–Suomen Evankelisluterilaisen kirkon kaksikielinen Podcast-portaali (www.pod.fi)
- Omenatarhablogi – Lyhyt johdatus podcastiin
(<http://www.unessa.net/omenatarha/blog/podcasting/>)

Kirjoja

- Tee Morris & al. : Podcasting For Dummies

Kirjavideot

Kirjavideot ovat syntyneet elokuvatrailereiden innoittamina. Noin vuosituhannen vaihteesta lähtien suuret, pääasiassa englanninkieliseen kaunokirjallisuuteen keskittyneet kustantajat ovat tilanneet uutuuskirjojensa markkinointia varten kirjavideoita niiden tuotantoon erikoistuneilta yrityksiltä. Muutamien kymmenen sekunnin mittaiset kirjatrailerit koetaan hyväksi keinoksi tavoittaa visuaalisesti näyttävään kerrontaan tottuneet potentiaaliset lukijat, joihin ei saada kontaktia perinteisten medioiden kautta.

Kustantajat ovat ymmärtäneet, että ne eivät kilpaile enää vain keskenään, vaan kirjojen kanssa ajankäytöstä kilpailevat myös pelit ja suuren rahan elokuvat. Tavanomaiseen markkinointiin nähden kirjavideoiden tuotantokustannukset ovat pienet ja sallimalla videoiden vapaan levi-tyksen YouTuben kaltaisissa verkkoyhteisöissä kustantajat saavat kirjoilleen hyvän näkyvyyden.

Koska koko konsepti on vielä varsin uusi, videoista käytettävä nimitys ei ole vielä vakiintunut. Aiheesta kiinnostunut löytää lisätietoa verkosta käyttämällä yleisimpiä nimityksiä 'book video', 'book trailer', 'digital booktalking' ja 'digital storytelling'.

Esimerkkejä

Tucson-Pima Public Library – kirjavideoita mediakasvatusprojektissa (USA)

Tucson-Piman kirjasto teki yhteistyötä paikallisen televisiokanavan kanssa ja ryhmä nuoria käsikirjoitti, näytteli ja kuvasi kirjatrailereita omista suosikkikirjoistaan. Kahdeksantoista nuoren ja viiden aikuisen työn tuloksena syntyi viisi kirjavideota.

- <http://www.lib.ci.tucson.az.us/teenzone/trailers/>
- American Library Association/YALSA: Spotlight on the Tucson-Pima Public Library's Channel 12 Trailers: Library Literacy Campaign
(<http://www.ala.org/ala/yalsa/tags/spotlights/tucsonpima.htmj>)

Circle of Seven (USA)

Vuonna 2002 perustettu Circle of Seven Productions on yksi kirjatrailereihin keskittyneistä tuotantoyhtiöistä. Molemmipuolisen edun periaatteen mukaisesti yhtiö sallii kirjastojen käyttää tuottamiaan videoita uutuushankintojen esittelyyn. Kirjavideoiden tekoa harkitseville sivusto on todellinen aarreaitta.

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- Publishers try to sell words with moving pictures. New York Times. August 3. Claudia H. Deutsch (<http://www.nytimes.com/2006/08/03/business/media/03adco.html>)

- The Book Standard Book Video Awards
(<http://www.thebookstandard.com/bookstandard/events/>,
http://www.thebookstandard.com/bookstandard/events/teen_book_video/)

Blogit

Blogi on verkkojulkaisemisen muoto, jolle tyypillistä on ajankohtaisuus, spontaanisuus ja epämuodollisuus. Verkkojulkaisun muotona blogi on sukua verkkopäiväkirjalle, josta juontaa juurensa termien käyttö hieman harhaanjohtavasti synonyymeinä. Kaikki blogit eivät kuitenkaan ole verkkopäiväkirjoja, sillä esimerkiksi suuret yritykset ja julkisorganisaatiot, joukossa muun muassa Nokia, YLE ja BBC, käyttävät blogeja tiedottamisen välineinä. Epämuodollisuus on kuitenkin myös organisaatioblogien ominaisuus. Blogeilla on selvä ääni; kirjoittajalla nimi ja persoonallisuus.

Organisaatiobloggaamisen ytimen tavoittaa vertaamalla esimerkiksi Joutsan kunnanjohtaja Harri Nissisen blogin vapaamuotoista viestintätäytyä virallisen organisaatioviestinnän jäykäkköön ja persoonattomaan otteeseen.¹⁷ Bloggaaminen voi tehdä organisaatioviestinnästä moniäänistä ja parhaimmillaan keskustelevaa. Organisaatioblogeja voi olla useita eri kohderyhmille. Esimerkiksi kirjastot voivat julkaista yhdessä blogissa sisältöä aikuisille asiakkaille, toisessa pienten lasten vanhemmille ja kolmannessa nuorille. Näin viestintätäytyä saadaan sovitettua juuri kullekin kohderyhmälle sopivaksi.

Esimerkkejä

Stevens County Rural Library District (USA)

Washingtonin osavaltion harvaanasutussa koilliskolkassa sijaitsevan Stevensin piirikunnan kirjastonhoitajat kertovat lukukokemuksistaan ylläpitämässään What We Are Reading -ryhmäblogissa. Blogi auttaa piirikunnan laajalle sirottuneiden kirjastojen henkilökunnan keskinäisessä yhteydenpidossa ja on samalla näyteikkuna asiakkaiden suuntaan.

- What We Are Reading -ryhmäblogi (<http://scrldst.blogspot.com/>)
- Stevens County Rural Library District (<http://www.scrdl.org>)
- Web Junction -verkkolehden arkitteli Stevensin piirikunnan kirjastojen verkkopalveluista (<http://webjunction.org/do/DisplayContent?id=11198>)

Ann Arbor District Library (USA)

Kirjasto julkaisee useita, eri kohderyhmille suunnattuja blogeja. Vastuu blogien päivittämisestä on hajautettu eri osastoille – esimerkiksi aikuisten osaston asioista kirjoittavat osaston virkailijat. Kaikki kirjaston blogeissa julkaistu sisältö on kommentoitavissa ja erityisesti nuorille suunnatussa blogissa keskustelu on yltynyt ajoittain vilkkaaksi. Tutkimalla blogeihin jätettyjä kommentteja voi huomata kirjaston henkilökunnan vastaavan nopeasti blogeihin jätettyihin kysymyksiin.

- <http://www.aadl.org/aadlgt> (AADL Gaming Tournament – kirjaston peliaiheinen blogi)

¹⁷ <http://www.joutsu.fi/blogi.php>

Darien Library (Connecticut, USA)

Noin 20000:n asukkaan kaupunkia palveleva pieni kirjasto on suuri verkossa. Kirjaston henkilökunta toimittaa kymmentä blogia, joissa käsiteltävä aiheiden kirjo ulottuu uutuuskirjoista lasten ja nuorten osaston kuulumisien kautta kaupungin ajankohtaisiin tapahtumiin. Blogeissa käytävä keskustelu on aktiivista – esimerkiksi kirjastonjohtajan blogi saattaa päivittyä useita kertoja päivässä.

- Nuorille tarkoitettu blogi (<http://www.darienlibrary.org/connections/teens/>)
- Pienten lasten vanhemmille tarkoitettu blogi (<http://www.darienlibrary.org/connections/children/>)

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- BlogBib – An Annotated Bibliography on Weblogs and Blogging, with a Focus on Library/Librarian Blogs (<http://blog-bib.blogspot.com/>)
- Blogien opetuskäyttö. Aikuluskion opettaja Anne Rongaksen blogi. (<http://opeblogi.blogspot.com/>)
- Jakob Nielsen: Writing for the Web. Research on how users read on the Web and how authors should write their Web pages (<http://www.useit.com/papers/webwriting/>)

Kirjoja

- Kilpi, Tuomas: Blogit ja bloggaaminen
- Hill, Brad: Blogging For Dummies

Tiedonhaku opetusvideot

Kirjastojärjestelmät ja kirjastojen sähköiset aineistot voivat olla Google-logiikkaan tottuneille vaikea käyttää. Pitkät, tekstinä olevat ohjeet jäävät usein lukematta ja monesta peräkkäisestä toiminnosta rakentuva tiedonhaku on vaikea kirjoittaa auki helposti seurattavaksi tekstiksi. Monimutkaisia erikoisohjelmistoja – esimerkiksi kuvankäsittelyohjelmia – kehittävät ohjelmistotalot ovat olleet saman ongelman edessä ja ratkaisseet sen julkaisemalla animaatiomuotoisia oppaita, joiden englanninkieliseksi nimitykseksi on vakiintunut 'screencast', suomeksi ruudunkaappausvideo.

Ruudunkaappausvideo on tietokoneen ruudun tapahtumia esittävä animaatio, johon videon tekijä voi liittää selventäviä tekstejä, muuta grafiikkaa ja ääniraidan. Ääntä ja liikkuvaa kuvaa sisältävinä multimediatiedostoina ruudunkaappausvideot ovat varsin suuria, joten niiden sujuva katselu vaatii käytännössä laajakaistayhteyden. Nopeiden verkkoyhteyksien yleistymisen ja ilmaiset tai kohtuuhintaiset ruudunkaappausohjelmistot ovat tehneet tekniikan käyttökelpoiseksi myös kirjastoille. Kirjastomaailmassa ensimmäisiä ruudunkaappausvideoiden hyödyntäjiä ovat olleet akateemiset kirjastot, jotka ovat tuottaneet videoita sähköisten kokoelmiensa oppaiksi.

Esimerkkejä

ANTS-projekti (Kanada, USA)

ANTS-projekti (ANimated Tutorial Sharing Project) syntyi kanadalais-yhdysvaltalaisen COP-PUL-yliopistokirjastoverkon jäsenten aloitteesta. Ennen projektia verkon kirjastot olivat toteutaneet laajan, kokonaisvaltaisesti informaatiolukutaidon kehittämiseen tähtäävän Doing Research from the Distance-aineiston, mutta aktiivisesta markkinoinnista huolimatta aineiston käyttö oli jäänyt vähäiseksi. Kirjastoammattilaiset ymmärsivät että yleispätevän oppimateriaalin sijaan opiskelijat tarvitsevat täsmällisesti jonkin tietokannan tai hakukäyttöliittymään liittyvää opastusta. Samaan aikaan täsmäopetusmateriaalin tuotantoon tarvittavat ohjelmistot (ruudunkaappausohjelmistot) olivat yleistyneet ja kehittyneet entistä helpokäyttöisemmiksi.

COPPUL-verkoston jäsenkirjastot ymmärsivät, ettei yksittäisen kirjaston resurssit tule riittämään kaikkien käytössä olevien sähköisten aineistojen täsmäopetusmateriaalin tuotantoon ja ylläpitoon. Tästä syystä verkoston jäsenet hajauttivat työn aluksi toisilleen ja perustivat hanketta varten verkkosivuston, jonka kautta jäsenet saattoivat jakaa tuottamia ruudunkaappausvideoita, jättää tiedon tekeillä olevista videoista (päällekkäisen työn välttämiseksi) ja merkitä, mitä videoita kukin verkoston jäsenkirjasto on sitoutunut pitämään ajan tasalla. Myöhemmin COPPUL-verkoston jäsenet ovat päättäneet ottaa mukaan minkä tahansa kirjaston tai muun tahon, joka haluaa ottaa osaa työhön, verkoston videoille asettamat laatustandardit täyttäen.

Opetusvideon julkaisijan tulee suostua työnsä edelleenjakeluun ja hyödyntämisen COPPUL-kirjastojen valitseman Creative Commons -lisenssiversion mukaisesti.¹⁸ Lisenssi antaa kenelle tahansa oikeuden kopioida ja levittää sekä valmistaa videon edelleenkehitettyjä versioita, kunhan käyttö ei ole kaupallista, alkuperäisen tekijän nimi mainitaan ja mahdollisesti jatkokehitetty työ jaetaan eteenpäin samalla lisenssillä. COPPUL-verkosto pyrkii lisenssivalinnallaan edistämään videoiden laajaa käyttöä ja hyödynnettävyyttä.

- ANimated Tutorial Sharing Project -projektin kotisivu (<http://www.brandonu.ca/Library/COPPUL/>)
- COPPUL Tutorials - tietopankki (http://wiki.uwinnipeg.ca/index.php/COPPUL_Tutorials)

Calgary Public Library Tutorials

Calgaryn yleisen kirjaston tuottamat ruudunkaappausvideot opettavat hiiren käytön, verkkoselailun, sähköpostin ja Googlen käytön perusteita. Videot täydentävät kirjaston järjestämiä verkkotaitokursseja ja auttavat alkuun itseopiskelussa. Kirjasto on toteuttanut videot yhteistyössä paikallisen toisen asteen koulutusneuvontaa antavan organisaation kanssa.

- <http://calgarypubliclibrary.com/library/tutorials.htm>

Orange County Virtual Library Online Tutorials

Kirjasto tarjoaa asiakkailleen sekä itse tuottamia ja lisensoimia opetusvideoita. Ruudunkaappausvideot perehdyttävät kirjaston näyttöluettelon kehittyneisiin ominaisuuksiin, opasta-

¹⁸ <http://creativecommons.org/>

vat lisensoitujen sähköisten aineistojen käytössä ja auttavat alkuun verkkotiedonhaussa ja -hallinnassa.

- <http://www.ocls.info/virtual/tutorials/>

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- O'Reilly Digital Media: What Is Screencasting, a screencasting guide by Jon Udell (<http://digitalmedia.oreilly.com/pub/a/oreilly/digitalmedia/2005/11/16/what-is-screencasting.html>)
- Wikipedian Screencast-artikkeli (<http://en.wikipedia.org/wiki/Screencast>)
- Camstudio - ilmainen ruudunkaappausohjelmisto (<http://www.camstudio.org/>)
- Wink - ilmainen ruudunkaappausohjelmisto (<http://www.debugmode.com/wink/>)

Kirjoja

- Jay Dedman & Joshua Paul (2006). Videoblogging.

Aineistoesittelyt – verkkokirjavinkit

Aineistoesittelyt ovat kirjastojen verkkosivujen perussisältöä. Ne eivät ole aineistokritiikkejä, vaan muoto on valittu sellaiseksi että se houkuttaa tutustumaan esiteltyyn aineistoon tarkemmin. Hyvä aineistoesittely on kuin verkkoon kirjoitettu kirjavinkki – voitaisiin siis puhua verkkokirjavinkkaamisesta.

Kirjavinkkari on viittä vaille valmis verkkokirjavinkkari. Sekä kirjavinkkari että verkkokirjavinkkari kohtaavat saman ongelman – kuinka saada rakennettua muutamalla lauseella koukku, joka tarttuu potentiaaliseen lukijaan. Verkkoon kirjoitettaessa on muistettava pitää vinkki sopivan lyhyenä. Hyvä verkkokirjavinkin pituus on noin 90 ja 200 sanan välissä, paljon tästä mistä pidempiä vinkkejä on raskasta lukea näytöltä.

Mikäli kirjastossa tehdään jo ennestään kirjavinkkausta, verkkokirjavinkkien julkaiseminen ei vaadi suurta ajallista lisäpanosta. Saavutettava hyöty on kuitenkin suuri, kun vinkit ovat verkossa jatkuvasti potentiaalisten lukijoiden ulottuvilla ja yksittäisten kirjaston tekemä työ vaikuttaa positiivisesti kaikkien suomalaisten kirjastojen kokoelmien verkkonäkyvyyteen.

Verkkokirjavinkkaamisen kokeileminen on mahdollista ilman erillistä panostusta tekniikkaan. Tässä dokumentissa kuvattava verkkopalvelu tulee sisältämään erityisesti tätä tarkoitusta varten suunniteltuja työkaluja, mutta jo yksin ilmaistyökalulla voidaan verkkokirjavinkkaamiseen ottaa tuntumaa ja kokeilla, kuinka se sopii kirjaston päivittäisiin työnkulkuihin. Katso lisätietoja Blogikirjoittaminen -kohdasta

Esimerkkejä

Pirkkalan kunnankirjasto

Pirkkalan kunnankirjasto julkaisee kotisivuillaan kirjaesittelyjä nuorille, nuorille aikuisille ja aikuisille. Aikuisten kirjavinkit on järjestetty aika ja aihejärjestyksiin. Uusia kirjaesittelyjä ilmestyy säännöllisesti.

- http://www.pirkkala.fi/sivistys_ja_vapaa-aika/kirjasto/

Auran kunnankirjasto

Auran kirjaston verkkosivuilta löytää lapsille ja nuorille kirjoitettuja lukuvinkkejä. Kirjasto on saanut työhön OPM:n tukea.

- <http://www.aura.fi/kirjasto/lukuvinkki.html>

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- Verkkojulkaisemisen oppimateriaaleja – Verkkokirjoittaminen
(<http://www.valt.helsinki.fi/blogs/web/materiaalit/kirjoittaminen.htm>)
- Jakob Nielsen: Writing for the Web. Research on how users read on the Web and how authors should write their Web pages (<http://www.useit.com/papers/webwriting/>)

Kirjoja

- Alasilta, Anja (2002). Verkkokirjoittajan käsikirja.
- Mäkelä, Marja-Leena (2003). Kirjavinkkarikirja.

Käyttäjien tuottama sisältö

Käyttäjien tuottama sisältö lisää verkkopalvelun arvoa ja vaikuttaa keskeisesti siihen, kuinka yhteisölliseksi verkkopalvelu koetaan. Käyttäjien tuottaman sisällön varaan toimintansa perustavien verkkopalvelujen määrä räjähti kasvuun noin vuonna 2003, ja tällä hetkellä on jo nähtävissä tilanne, ettei moniin toistensa kaltaisiin palveluihin löydy enää käyttäjiä, jotka tuottaisivat toisilleen mielekästä sisältöä. Kirjastojen verkkopalveluissa käyttäjien tuottama sisältö on pääsääntöisesti täydentävässä roolissa siten, että verkkopalvelu toimii ja on hyödyksi käyttäjilleen, vaikkei käyttäjät jostain syystä osallistuisikaan sisällön tuottamiseen.

Käyttäjien tuottaman sisällön perustana voivat olla esimerkiksi kirjaston julkaisemat kirjavinkit, näyttöluettelon tiedot tai muu kirjaston toimittama sisältö, jota käyttäjät voivat kommentoida, arvostella ja yhdistellä tarpeensa mukaan. Käyttäjät voivat myös lähettää itse tuottamaansa alkuperäissisältöä, kuten kirja-arvosteluja, runoja, tarinoita ja piirustuksia, joista kolme viimeksi mainittua ovat yleisiä varsinkin kirjastojen lapsille suunnatuissa verkkopalveluissa.

Nyt suunniteltavassa verkkopalvelussa keskeisintä käyttäjien tuottamaa sisältöä tulevat olemaan aineistoarvostelut sekä kommentit, jotka voivat liittyä mihin tahansa palvelussa julkaistuu sisältöön. Palvelun teknisessä toteutuksessa varaudutaan kuitenkin myös siihen, että käyttäjien tuottaman sisällön osuutta voidaan kasvattaa ilman suuria muutostöitä. Muita käyttäjien tuottaman sisällön muotoja voivat olla esimerkiksi lukupäiväkirjat ja erilaiset suosikkilistat. Seuraavaksi aineistoarvostelu-sisältötyypin tarkempi kuvaus.

Aineistoarvostelut

Aineistoarvostelut voivat liittyä mihin tahansa kirjastoaineistoon. Jotkin kirjastot ottavat vastaan myös verkkoaineiston esittelyjä ja arvosteluja, mutta näissäkin tapauksissa kirjastoaineistot – ja etenkin kirjat – ovat pääosassa. Kaikkein yksinkertaisimmillaan arvostelut otetaan vastaan sähköpostilla tai sivustolla on sähköpostin lähettävä verkkolomake.

Sähköpostiin perustuva ratkaisu on työläs, sillä se vaatii paljon käsin tehtävää työtä. Edistyksekköimmät ratkaisut perustuvat strukturoituun lomakkeeseen, jonka kautta lähetty arvostelu siirtyy suoraan julkaisujärjestelmän tietokantaan joko odottamaan moderoijan hyväksyntää tai se julkaistaan välittömästi. Strukturoitu arvostelulomake sisältää useimmiten sekä avo- että monivalintakysymyksiä, jotka liittyvät kirjan aiheeseen, genreen, kirjan herättämään tunnetilaan ja niin edelleen. Voidaan olettaa, että jollain tavalla strukturoitu lomake madaltaa osallistumiskynnystä, kun käyttäjän ei tarvitse keksiä täysin tyhjästä, miten kirjoittaa arvostelunsa. Monivalintakysymysten avulla arvosteluja saadaan luokiteltuja ja lajiteltua – esimerkiksi genre ja tunnetila voidaan nostaa hakuehdoiksi.

Esimerkkejä

Inside a Dog (Australia)

Käyttäjät voivat lähettää kirja-arvosteluja sekä osallistua moderaattorin alustamiin keskusteluihin. Keskusteluaiheita voi ehdottaa sähköpostilla. Kirja-arvostelut lähetetään lomakkeella, jonka kenttärakenne on seuraava:

1. Perustiedot
 - Book title
 - Author
2. Category
 - Thrill
 - Wonder
 - Heart & Mind
 - Funny
 - True
 - Edge
3. Avokysymyksiä
 - This book is about
 - The best thing about this book is
 - I didn't like the way
 - You might like this book if you also enjoyed
 - A good place to read this book would be
 - If this book had a soundtrack, it would be
 - I give this book ... stars
4. Arvostelijan tiedot
 - My nickname is
 - My age is
 - Email (vain ylläpidon käyttöön)

 - <http://www.insideadog.com.au>

Lisätietoa aiheesta

- Shuttleworth, Mike (2006) Inside a dog. FYI – a quarterly journal. School Library Association of Victoria. (www.slav.schools.net.au/fyi/winter2006/insidedog.pdf)

Valikoimaluettelot

Kirjaesittelyiden tapaan valikoimaluettelot ovat sekä koti- että ulkomaisten kirjastojen verkkosivujen perussisältöä. Valikoimaluetteloita ja erilaisia suosituslistoja toimitettu jo kauon ennen internet-aikakautta. Tämä perinne näkyy sekä hyvässä että pahassa, sillä kirjastojen verkkosivuilta löytyvät valikoimaluettelot ovat useimmiten verkkoon siirrettyjä paperimuotoisten luetteloiden suoria toisintoja, jotka eivät yksinkertaisuudessaan hyödynnä verkkoympäristön mahdollisuuksia, esimerkiksi linkityksen tai haettavuutta parantavien metatietojen avulla.

Hyvänä asiana voidaan nähdä ajan myötä toimitettujen luetteloiden suuri määrä ja niiden aiheiden moninaisuus. Nykyisessä muodossaan valikoimaluetteloiden potentiaali ei tule kuitenkaan täysin hyödynnettyä, sillä pelkkä teoksen ja tekijän nimi eivät yksin ole riittävä houkutin tarttua kirjaan tai muuhun kirjastoaineistoon.¹⁹ Parhaat verkkoympäristöön toimitetut valikoimaluettelot linkittävät suoraan kokoelmätietokantoihin, toisiin samankaltaisiin luetteloihin ja voivat sisältää bibliografisten perustietojen lisäksi kirjojen kansikuvia, juonikuvauksia tai muuta valikoimaluettelon aiheeseen liittyvää tietoa. Useimmiten yksityiskohtaiset valikoimaluettelot koostetaan automaattisesti metatietojen avulla siten, että kerran syötettyä aineiston tietoja voidaan käyttää useammassa luettelossa.

Esimerkkejä

The young adult fiction collection@ The San Antonio Public Library (USA)

Kirjaston valikoimaluettelot sisältävät bibliografiset perustiedot, kansikuvan sekä kirjanvinkkimäisen juonikuvauksen yli tuhannesta nuorille sopivasta kirjasta. Kunkin valikoimaluettelon alkuun on nostettu yksittäinen teos, useimmiten tuore hankinta, josta on kirjoitettu tavanomaista laajempi vinkki.

- <http://www.youthwired.sat.lib.tx.us/BookLinks2.0/welcome.htm>

Hennepin County Library – TeenLinks – ReadOn (USA)

Kirjoihin keskittyvät valikoimaluettelot sisältävät bibliografisten perustietojen lisäksi kirja-kohtaisen kommentointimahdollisuuden, kirjan kansikuvan, lyhyen juonikuvauksen, suoran linkin näyttöluetteloon sekä listauksen muista valikoimaluetteloista, joissa kyseinen kirja on mainittu. Listojen käyttökelpoisuutta parantavat hyvin toteutettu tulostustoiminto sekä mahdollisuus lähettää lista sähköpostiin.

- <http://www.hclib.org/teens/read.cfm>

¹⁹ Nuorten aineistonvalintakriteereitä käsitellään esimerkiksi raportissa: Australian Centre for Youth Literature (2001). Young Australians Reading: From keen to reluctant readers. (http://www.slv.vic.gov.au/pdfs/aboutus/publications/yar_report.pdf)

Lukukartat

Lukukartat edustavat aineistovinkkaamisen uusinta kehitystä. Lukukartan perusajatuksena on rakentaa jonkin tietyn teoksen ympärille sen sisältöä syventävä kokonaisuus, joka koostuu teokseen assosiativisesti liittyvästä aineistosta. Mukaan voidaan ottaa esimerkiksi kirjoja, joiden tapahtumat voisivat jollain tavalla liittyä alkuperäisen teoksen tapahtumiin, ei-fiktiivistä aineistoa, musiikkia, sarjakuvia, AV-aineistoa ja linkkejä sopiviin verkkosivuihin.

Lukukarttaa rakennettaessa kirjaston kokoelmia tarkastellaan aiheen tai teeman, ei niinkään aineistolajin tai tietokirjallisuus–kaunokirjallisuus -jaon kautta. Näin kokoelmien välille saadaan rakennettua siltoja ja polkuja, jotka auttavat rikkomaan fyysisen kirjastotilan rajoituksia.

Käytännössä lukukartat ovat verkkosivuja, joiden suunnittelussa on kiinnitetty erityistä huomiota sisällön visuaalisuuteen ja elämyksellisyyteen. Verkkoympäristö antaa mahdollisuuden yhdistää kirjastoaineistoja avoimen verkon aineistoihin ja lukukarttojen välisellä linkityksellä lukijaa voidaan houkuttaa vaeltelemaan kirjallisesta maailmasta toiseen.

Lukukartta voidaan tehdä myös paperimuotoon, jolloin menetetään verkkoympäristön joustavuus mutta vastapainona perinteistä valikoimaluetteloa muistuttava paperimuotoinen lukukartta voi olla verkkoversiota helpompi toteuttaa. Lukukartan rakentamisen periaate on kuitenkin sama – kokoelmien tarkastelu kokonaisuutena.

Esimerkkejä

Jonathan Strange & Mr Norrell Reading Map

Lukukartta syventää Jonathan Strange -fantasiaromaanin Napoleonin sotien aikaan sijoittuvaa maailmaa liittämällä kirjan ympärille sen tapahtuma-aikaan ja paikkoihin liittyvää ei-fiktiivistä ja fiktiivistä aineistoa. Kirjaviitteiden lisäksi kartassa on linkkejä esimerkiksi Wikipediaan, BBC:n aihetta sivuaviin verkkosivuihin ja avoimiin kuvapankkeihin.

- http://www.overbooked.org/real_wyatt_reading_maps/

Oak Park Public Library (USA)

Kirjaston tuottamat lukukartat muistuttavat perinteisiä valikoimaluetteloita ja kirjasto jakeleekin PDF-muodossa verkkoon laitettuja karttoja myös paperille tulostettuna. Karttojen ulkoasuun on panostettu ja sisältö – kirjaviitteet, lyhyet lainaukset teksteistä, verkkoviitteet ja elokuvavinkit – on taitettu visuaalisesti kiinnostavaan muotoon.

- <http://www.oppl.org/media/findbooks.htm>

Lisätietoa aiheesta

- Neal Wyatt: Reading Maps Remake RA. Library Journal, 1.11.2006.
(<http://www.libraryjournal.com/article/CA6383011.html>)
- Neal Wyatt: Exploring Nonfiction. Library Journal, 15.2.2007
(<http://www.libraryjournal.com/article/CA6413459.html>)

Kyselyt

Kyselyt ja verkkogallupit ovat paljon käytetty keino rakentaa yhteisöllisyyden tuntua. Kirjastojen verkkosivuilla kyselyt liittyvät useimmiten kirjallisuuteen, kirjailijoihin tai nuorten elämää lähellä oleviin paikallisiin aiheisiin. Kysymyksillä tulee olla kosketuspintaa palvelun käyttäjiin. Yksinkertainen kysely on myös toimiva palautekanava, jolla voidaan hakea tuntumaa esimerkiksi käyttäjien mielipiteistä palvelussa tehtyihin muutoksiin. Sen sijaan, että palautetta haettaisiin harvoin laajoilla kysymyssarjoilla, yksittäiset pienet kyselyt ovat ketteriä toteuttaa. Kyselyitä voidaan käyttää lisäksi yhtenä hankintaehdotusten kanavana.

Esimerkkejä

Lake County Library System – Pipeline Polls (USA)

Laken piirikunnan kirjaston nuortensivuilla on jatkuvasti auki oleva kysely, jolla kerätyt tiedot auttavat kirjastoa tekemään hankintapäätöksiä. Kirjastolaiset eivät kysy suoraan suosikkikirjaa vaan mieliharrastuksia, elokuvia ja musiikkityylejä.

- www.lakeline.lib.fl.us/teen_lib/polls.aspx

Las Vegas-Clark County Library District – Booklink poll (USA)

Tiheään vaihtuvat kyselyt liittyvät aina johonkin kirjaan. Kyselyn kysymysten rinnalla on kirjan kansikuva ja tulosten yhteydessä on kirjan esittely ja suora linkki näyttöluetteloon.

- <http://www.lvcld.org/teen/index.cfm>

Etätietopalvelu

Valtaosa kartoituksessa mukana olevista ulkomaisista kirjastoista kuuluu johonkin etätietopalvelurinkiin, hankkii etätietopalvelun ostopalveluna tai ylläpitää itsenäisesti omaa etätietopalveluaan. Perinteisesti etätietopalvelun välineenä on käytetty sähköpostia, mutta noin vuodesta 2001 eteenpäin sen rinnalle on alkanut nousta chat-ohjelman kautta tarjottu tietopalvelu.

Yleensä chat-tietopalvelun välineenä on käytetty erityisesti kirjastoja varten suunniteltuja ohjelmistoja. Viimeisen kolmen vuoden aikana moni kirjasto on alkanut siirtyä pois chat-sovelluksista yleiskäyttöisiin pikaviestinohjelmiin, joista Suomessa tunnetuin lienee MSN Messenger. Pikaviestinohjelmia on otettu käyttöön myös chat-sovellusten rinnalle. Pikaviestinohjelmien puolestapuhujien vahvimpana argumenttina on ohjelman tuttuus asiakkaille, ilmaisuus ja toimintavarmuus. Pikaviestimiä tietopalveluun käyttävien kirjastojen määrä on kuitenkin vielä vähäinen verrattuna etätietopalveluja tarjoavien kirjastojen kokonaismäärään. Ehdoton enemmistö pikaviestivistä kirjastoista on Yhdysvalloissa – Euroopassa vain kourallinen.

Esimerkkejä

Barnens Bibliotek (Ruotsi)

Barnens Bibliotek on ruotsalaisten kirjastojen yhteinen lapsille tarkoitettu verkkopalvelu. Palvelua ylläpitävä Katarina Dorbell on tavoitettavissa perinteisen puhelimen ja sähköpostin lisäksi sekä ICQ, Messenger ja Skype- pikaviestinverkkojen kautta.

- http://www.barnensbibliotek.se/kontakta_oss.htm

Lisätietoa aiheesta

Verkkosivuja

- Libraries Using IM Reference – listaus pikaviestimiä käyttävistä kirjastoista (http://www.libsuccess.org/index.php?title=Libraries_Using_IM_Reference)
- Tietoturvakoulu: Mese (http://www.tietoturvakoulu.fi/v_kaytto_3_mese.htm)
- Wikipedian Pikaviestin-artikkeli (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Pikaviestin>)

Artikkeleita

- Ciocco, Ronalee Huff, Alice (2007). Mission IM-possible. Computers in Libraries. 2007/1

Kirjanäytteet

Kirjanäyte on joko verkkosivulla julkaistu tai yleisemmin asiakkaan sähköpostiin lähetetty kirjakatkelmä – useimmiten kirjan pari ensimmäistä lukua. Palvelukonseptin on kehittänyt yhdysvaltalainen yksityinen yritys, Dearreader.com, jonka suurimpina asiakkaina ovat yleiset kirjastot. Palvelun tilannut kirjaston asiakas saa päivittäin sähköpostiinsa noin viidessä minuutissa luettavan katkelman valitsemiinsa aihepiireihin kuuluvista kirjoista. Parhaassa tapauksessa viikon aikana asiakas innostuu kirjasta ja lainaa sen kirjastosta. Verkkosivuilla kirjan kappale julkaistaan yleensä kerralla. Kirjanäytteiden julkaiseminen vaatii oikeudenhaltijoiden luvan tai vaihtoehtoisesti voidaan hyödyntää tekijänoikeuksista vapaata aineistoa.

Esimerkkejä

Stories from the Web

Stories from the Web on kolmen eri ikäisille lapsille suunnatun verkkosivuston kokonaisuus. 7–11 vuotiaille suunnatulla sivustolla julkaistaan kokonaisia tarinoita kuvituksineen. Kaikki kirjakatkelmät ovat peräisin uutuuskirjoista.

- <http://www.storiesfromtheweb.org/stories/index.htm>

Inside a dog

Nuorille suunnatun verkkopalvelun Chapter One-osiossa julkaistaan katkelmia ja esittelyjä vielä ilmestymättömistä kirjoista. Katkelmat ovat useimmiten vähintään kirjan ensimmäisen luvun mittaisia. Kustantajien lahjoittamat arvostelukappaleet jaetaan myöhemmin palkintoina kirja-arvosteluita lähettäneille nuorille.

- <http://www.insideadog.com.au/books/chapters.html>

Kilpailut ja palkitseminen

Verkkopalveluissa kilpailuja käytetään useimmiten käyttäjien motivoinnin ja sitouttamisen välineenä. Yleensä kilpailu on suunniteltu siten, että se tuottaa hyötyä sekä kilpailun järjestäjälle että valtaosalle osallistujajoukosta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kilpailuun osallistuminen ja palkitseminen sidotaan johonkin verkkopalvelulle hyötyä tuottavaan kontribuutioon – osallistujia pyydetään esimerkiksi lähettämään kirja-arvosteluita, omia kirjallisia tuotoksia, piirroksia tai levittämään sanaa kyseessä olevasta verkkopalvelusta. Palkitseminen tapahtuu useimmiten arpomalla. Joissain tapauksissa käytäntönä on ollut palkita lisäksi erityisen hyviksi koetut kontribuutiot.

Kuten arvata saattaa, kirjastot suosivat kilpailujen palkintoja valitessaan kirjoja tai kirja-kauppojen lahjakortteja. Muita kirjastojen verkkosivuilla tarjottuja palkintoja ovat elokuva-put, matkapuhelinten puheaikakortit, CD- ja DVD-levyt, MP3 -soittimet ja lehtien vuosikerrat. Palkinnot ovat useimmiten sponsorilahjoituksia.

Esimerkkejä

Pulse / Auaha (Uusi-Seelanti)

Kilpailut ovat arvontoja, joihin kaikki lähetetyt vastaukset osallistuvat. Esimerkiksi helmikuussa 2007 kilpailuun osallistuttiin kertomalla muutamalla sanalla vuoden 2006 suosikkielokuvista.

- <http://library.christchurch.org.nz/Pulse/Competition/>

Denver Public Library – eVolver

Kilpailutehtävänä oli kuvata YouTube-yhteisöpalvelussa julkaistavaksi tarkoitettu video, jonka teemana tuli olla ”How I have fun at the Library”. Videon sisällölle oli annettu kolme reunaehto – videon tuli sisältää ”Denver Public Library” ja ”eVolver” -tekstit, sekä vähintään yhden kohtauksen tuli olla kuvattuna joko kirjaston tiloissa tai kirjaston ulkopuolella.²⁰ Parhaan videon kuvannut palkittiin MP3-soittimella.

- <http://teens.denverlibrary.org/media/youtube.html>

Läksyapu

Läksyapu on kirjaston opiskelua varten koostama luotettavien lähteiden viitekokoelma, jonka sisältö on järjestetty oppiaineen, eikä esimerkiksi perinteisen kirjastoluokituksen tai aineistolajin mukaan. Tyypillisesti viitteet on kuvailtu parilla lauseella ja mukana on usein kirjan kansi ja suora linkki kirjaston kokoelmatietokantaan tai linkki verkkoaineistoon, jonka sisältö on kuvailtu sanallisesti kirjastoaineiston tapaan.

Esimerkkejä

Multnomah County Library – Homework Center (USA)

Läksyapu-osio sisältää mittavan kokoelman sanallisesti kuvailtuja linkkejä aiheen mukaisesti järjesteltynä.

- <http://www.multcolib.org/homework/index.html>

Lakewood Public Library – Class Assingment Pathfinders (USA)

Viitekokoelmat liittyvät aina suoraan johonkin tiettyyn Lakewoodin kouluissa järjestettävään opintojaksoon tai jonkin kurssin yksittäiseen tehtävään. Osion toimittaminen tapahtuu opettajien aloitteesta – opettaja ottaa kirjastoon yhteyttä ja kertoo järjestämästään opintojaksosta. Kirjasto koostaa tämän tiedon perusteella kullekin kurssille sopivan viitekokoelman, joka sisältää sekä kirjasto- että verkkoaineistoja.

- <http://www.lkwdpl.org/schools/schlpath.htm>
- <http://www.lkwdpl.org/schools/midschl.htm>
- <http://www.lkwdpl.org/lhs/lhspath.htm>

²⁰ eVolver on kirjaston nuorten verkkopalvelun nimi.

10. Tekniset ratkaisut

Kappale keskittyy verkkopalvelujen teknisten ratkaisujen kuvaamiseen. Esiselvitysvaiheen aikana koeasennettiin useita avoimeen lähdekoodiin perustuvia julkaisujärjestelmiä, joista lähempään tarkasteluun valittiin Drupal, Joomla!, Midgard CMS ja Wordpress -julkaisujärjestelmät. Verkkopalveluun haluttujen sisältöjen perusteella koostettiin lista niistä ominaisuuksista, joita valittavalla järjestelmällä tulisi vähintään olla.

Järjestelmien tarkemman arvioinnin lähtökohtana käytettiin CMS Matrix-vertailutyökalulla (<http://www.cmsmatrix.org/>) koostettua taulukkoa (liite 4), jonka avulla ominaisuuksia voidaan tarkastella rinnakkain. Taulukkoa täydennettiin pisteyttämällä järjestelmien ominaisuudet. Järjestelmille annettiin pisteitä siten, että mikäli haluttu ominaisuus kuuluu kyseiseen järjestelmään, siitä annettiin kaksi pistettä. Yksi piste annettiin, mikäli kyseisen ominaisuuden tuki on rajoitettu tai vaatimaton suhteessa vertailun parhaisiin ratkaisuihin. Ominaisuuden puuttuessa pisteet jätettiin antamatta. Pistevertailun parhaaksi nousi Drupal-julkaisujärjestelmä. Tässä vaiheessa Drupal otettiin lähempään tarkasteluun mahdollisten referenssiratkaisujen löytämistä varten. Referenssien etsintä tapahtui julkaisujärjestelmän kotisivun (www.drupal.org) ja Googlen avulla. Nyt suunniteltua verkkopalvelukokonaisuuden kanssa joitain samoja piirteitä jakavia toteutuksia löydettiin useita, joista seuraavaksi annetaan muutamia esimerkkejä.

10.1. Drupal-referenssitoteutuksia

AADL – Ann Arbor Distric Library (USA)

Kirjaston verkkosivusto ja verkkosivustoon integroitu näyttöluettelo toteutettiin yhteistyössä ulkopuolisen suunnittelutoimiston kanssa. American Library Association palkitsi sivuston parhaana kirjastoverkkosivustona yli 6 miljoonan dollarin vuosibudjetin kirjastojen kilpailusarjassa. Yksi AADL:n verkkosivuston keskeisimmistä ominaisuuksista ovat osasto- ja aiheenmukaiset blogit, joista voi lukea tarkemmin kohdassa Sisältöjen kuvaukset/Blogit.

- <http://www.aadl.org>

Ylen yhteisöpalvelut – Yle X-Stage, Tuu Juttuun

X-Stage ja Tuu Juttuun ovat Ylen yhteisöpalveluja. X-stage on suunnattu radiokanava YleX:n nuorista ja nuorista aikuisista koostuvalle kuulijakunnalle, kun taas hiljattain suljettu Tuu Juttuun oli samannimisen TV-ohjelman ympärille rakentunut lasten verkkoyhteisö. Aikuisille tarkoitettuja Ylen yhteisöpalveluja ovat esimerkiksi blogit.yle.fi, Kuningaskuluttaja ja Ralliradio, jotka kaikki toimivat samalla Drupal-julkaisujärjestelmällä. Yleisöstä ja palvelun aiheesta riippumatta kaikkien Ylen yhteisöpalvelujen perusajatuksena on tehdä toimittajien ja yleisön välisestä viestinnästä kaksisuuntaista ja moniäänistä – palveluissa yhdistyvät käyttäjien ja toimittajien luoma sisältö.

- <http://x-stage.yle.fi>

Booktribes

Booktribes on lukuharrastajien verkkoyhteisö, jonka tarkoituksena on auttaa samanmielisiä lukijoita löytämään toisensa. Käyttäjät voivat listata lukemiaan kirjoja, muodostaa lukupiirejä ja etsiä toisia käyttäjiä, jotka ovat kiinnostuneet samankaltaisesta kirjallisuudesta. Palvelussa ilmestyy myös kirja-aiheisia uutisia ja tapahtumatiedotteita.

- <http://www.booktribes.com>

Idaho Commision for Libraries – E-Branch in a Box (USA)

Osavaltion kirjastojen keskushallinnon E-Branch in a Box-palvelu antaa alueen pienille kirjastoille mahdollisuuden rakentaa ja ylläpitää omia verkkosivujaan keskushallinnon hallinnoiman julkaisujärjestelmän avulla. Keskushallinto huolehtii järjestelmän kehittämisestä, teknisestä ylläpidosta ja käyttäjäkoulutuksesta. Järjestelmän avulla pienet kirjastot ovat voineet keskittyä tekniikan sijaan sisältöön ja pitämään verkkoläsnaolonsa ajan tasalla.

- <http://help.lili.org/>

Louisville Public Library (USA, Ohio)

Noin 8000 asukkaan pikkukaupungin kirjaston sivut sisältävät runsaasti kuvia, kokoelma ja tapahtumatietoa. Kirjasto ylläpitää myös sukututkimustietokantaa, joka on muun sivuston tavoin toteutettu Drupalin avulla

- <http://louisvillelibrary.org/>

Illinois Clicks (USA)

Illinois Clicks on Illinoisin osavaltion kirjastojen tuottama linkkihakemisto. Osavaltion keskuskirjasto hallinnoi linkkipalvelun julkaisutekniikkaa ja linkkihakemiston päivittämistä hoidetaan hajautetusti sadan kirjastoammattilaisen voimin.

- <http://www.illinoisclicks.org/>

11. Tarvittava osaaminen

Viitteitä tarvittavasta osaamisesta voidaan hakea nyt suunniteltua verkkopalvelua vastaavien, jo toiminnassa olevien verkkopalveujen parissa työskentelevien henkilöiden tehtäväkuvista

11.1. Case: Stories From the Web

Verkkopalvelua tuottaa neljän henkilön tiimi, jonka kokoonpanoon kuuluu yksi palvelun tekniikkaa kehittävä henkilö, kaksi sisällöstä vastaavaa toimittajaa sekä toimintaa organisoiva johtaja, jonka vastuualueeseen kuuluu yleisten johtotehtävien lisäksi palvelun markkinointi ja muu PR-työ. Stories from the Web toimii tilausmaksupohjaisesti (katso tarkemmin liitteen 2 taulukko) Toimituskunnat tehtäväkuvat on määritelty seuraavasti:²¹

Web-toimittaja (Web Editor)

Web-toimittajan vastuulla on:

- palvelun tekninen toimivuus
- uusien sisältöalueiden ja toiminnallisuuden kehittäminen ja ohjelmointi
- tekniikan ja sisällön valvonta, siten että toiminnalle asetetut standardit täyttyvät
- pelien ja muun sisällön selainyhteensopivuuden varmistaminen
- moderointi, tarkoittaen lasten palveluun lähettämien tekstien läpikäyntiä ja julkaisua
- yleinen ja tekninen asiakastuki

Sisällönkehittäjä (Content Developer)

Sisällönkehittäjien vastuulla on:

- julkaistavaksi sopivien kirjakatkelmien tunnistaminen kustantajien tarjoaman materiaalin joukosta
- yhteydenpito kustantajiin, julkaisulupien hankinta ja uusiminen
- neuvottelu kustantajien, kirjailijoiden, kuvittajien ja muiden oikeudenhaltijoiden kanssa
- moderointi, lasten palveluun lähettämien tekstien läpikäynti ja julkaisu
- lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyvien sisältöjen, kuten pelien, ideointi ja toteuttaminen
- asiakaskoulutusten suunnittelu ja toteutus

11.2. Nykyinen osaaminen

Yksi selvitystyön osana toteutetun kyselyn tavoitteista oli päästä perille kirjastojen nykyisestä osaamisesta suhteessa siihen, mitä taitoja yhteisten verkkopalvelujen tuottamisessa voisi olettaa tarvittavan. Kyselyn tulokset vahvistivat oletuksen siitä, että yleisten kirjastojen lasten- ja nuortenkirjastotyötä tekevien sisältöosaaminen on vahvaa. Esimerkiksi vähintään hyväksi lasten kaunokirjallisuuteen liittyvän tietämyksensä arvioi 72% kyselyyn vastanneista. Lasten

²¹ Doreen Williams, Stories from the Web -palvelun johtaja, antoi tehtäväkuvaukset ystävällisesti käyttöömmme.

tietokirjallisuuteen liittyvä tietämys on myöskin vahvaa; vähintään hyväksi osaamisensa arvioi 53% vastanneista. Nuorten kirjallisuuden osalta vastaavat luvut ovat 65 ja 47 prosenttia. Kyse-lyssä haluttiin selvittää myös kirjastoväen tuntumaa siitä, kuinka he tuntevat olevansa ajan tasalla nykyisestä lasten ja nuorten verkkokulttuureista. Huonoksi tai melko huonoksi tietämyksensä arvioi 45 % vastanneista, kohtalaiseksi vajaa kolmannes ja hyväksi tai erittäin hyväksi 10%. Niin kuin eräs vastanneista totesi, tietämys on todennäköisesti parempaa nuorilla kirjastoammattilaisilla, sekä heillä joilla on itsellään ala- ja yläasteikäisiä lapsia. Verkkokirjoit-tamisen taidoista kysyttäessä huonoksi tai melko huonoksi osaamisensa arvioi 45%, hyväksi tai erinomaiseksi 25% ja kohtalaiseksi 30 % vastaajista. Tämän kysymyksen osalta lomake olisi voinut olla paremmin suunniteltu, sillä vaikka verkkokirjoittaminen-käsitettä avattiinkin lo-makkeessa ohjetekstillä: ” Verkkotekstin toimittamisella tarkoitetaan enemmän verkkovies-tinnän ominaispiirteisiin ja ilmaisutapoihin liittyvää tietämystä eikä niinkään teknisiin asioihin (esimerkiksi HTML) liittyviä taitoja.”, täydentävien avovastausten perusteella voidaan päätellä, ettei kaikissa kirjastoissa täysin ymmärretty, mitä tässä yhteydessä verkkokirjoittamisella tar-koitettiin. Mahdollisen kirjastoille järjestettävän täydennyskoulutuksen aihealueiksi voisi siis kyselyn tulosten perusteella ottaa:

1. Toiminnan, jolla kirjastoammattilaisia kannustettaisiin tutustumaan ja ottamaan haltuun nykyisiä verkkoilmiöitä.²²
2. Toiminnan, jolla voitaisiin kehittää kirjastolaisten verkkokirjoittamisen taitoja.

11.3. Koulutuksesta

Tarvittavan täydennyskoulutuksen järjestämiseen on olemassa ainakin kolme vaihtoehtoista tapaa:

1. Perinteinen lähiopetukseen perustuva täydennyskoulutus
2. Monimuoto-opetus, jossa yhdistyvät erityisessä verkko-oppimisympäristössä toteutettu verkkokurssi ja lähiopetus. Yleisesti käytössä olevia verkko-oppimisympäistöjä ovat esi-merkiksi Moodle ja Optima.
3. Verkko-opetus avoimessa verkossa, käyttäen vapaasti saatavissa olevia verkkosovelluksia ja ilmaisupalveluja

Kaksi ensimmäistä vaihtoehtoa ovat Suomessa verrattain yleisiä täydennyskoulutuksen jär-jestämisen tapoja. Kolmas vaihtoehto ei sen sijaan ole Suomessa vielä kovin tunnettu, joten seuraavat kaksi esimerkkiä on valittu havainnollistamaan juuri tätä oppimisen muotoa.

²² Hyvä esimerkki verkkoilmiöiden haltuunotosta on mukanaolo suosituissa verkkoyhteisöissä. Esimerkiksi MySpace-verkkoyhteisössä on kymmeniä kirjastojen profileita, muun muassa: <http://www.myspace.com/annarbordistrictlibrary> , http://www.myspace.com/denver_evolver ja <http://www.myspace.com/hennepincountylibrary> . Aiheesta lisää: Evans, Woody (2007) My MySpace Comment. Library Journal (<http://www.libraryjournal.com/article/CA6413453.html>)

Esimerkkejä

Five Weeks to Social Library (eri järjestäjiä, USA)

Viisiviikkoisen kurssin tarkoituksena oli antaa kirjastoväelle valmius hyödyntää työssään verkon yhteisöpalveluja ja erilaisia ilmaisohjelmia. Työskentely rakentui jokaviikkoisten verkkoluentojen, pikaviestinkeskustelujen ja blogikirjoittamisen varaan. Kurssin perusajatuksena oli, että verkkokirjoittamista ja verkon yhteisöpalvelujen ja -ohjelmien valjastamisen kirjastojen hyödyksi oppii vain käyttämällä niitä, toimimalla käytännössä. Vaikka kurssin esitietovaatimuksina oli vain tietotekninen yleissivistys, eikä kurssiin kuulunut lainkaan lähiopetuspäiviä, 40:stä aloittaneesta 30 suoritti kurssin hyväksytysti. Kaikki kurssin puitteissa tuotettu materiaali on vapaasti jakelussa ja lisensoitu edelleenkäyttöön kannustavalla Creative Commons-lisenssillä.

- <http://www.sociallibraries.com/course/>

PLCMC Learning 2.0 (Public Library of Charlotte & Mecklenburg County, USA)

Kirjaston järjestämän koulutuksen tarkoituksena oli kannustaa henkilökuntaa perehtymään omatoimisesti erilaisiin yhteisöverkkopalveluihin ja ilmaisohjelmistoihin, joita hyödyntämällä kirjasto voisi palvella asiakkaitaan entistä paremmin sekä verkossa että fyysisessä kirjastossa. Verkkokoulutus oli järjestelyiltään poikkeuksellinen, sillä siihen osallistuminen ei oltu sidottu tiettyyn ajanjaksoon, eikä tarjolla ollut lainkaan erityisiä oppimateriaaleja tai opettajan tukea. Sen sijaan oppimista ohjasi 23-kohtainen lista, johon oli koottuna asioita, joihin omatoimisesti tutustumalla henkilökunta voi suorittaa kurssin hyväksytysti. Opettajan tuen sijaan koulutuskokonaisuutta suorittavia kannustettiin työskentelemään yhdessä ja jakamaan löydöksiään. Oppimistehtävien luonteen vuoksi varsinainen plagiointi ei ollut mahdollista. Koulutusta ohjanneet 23 tehtävää ovat vapaasti saatavilla verkosta ja vastaavia, omaehtoiseen oppimiseen perustuvia täydennyskoulutuskokonaisuuksia onkin järjestetty sittemmin myös muualla, esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa.

- PLCMC Learning 2.0 (plcmcl2-about.blogspot.com,
<http://plcmcl2-things.blogspot.com/>)
- Bibliotek 2.0 - 23 ting. Leg og lær med København, Randers og Hernings
(<http://23ting.blogspot.com/>)
- MSB-bloggen (Malmö) (<http://www.msbbloggen.se/>)

Käytännön koulutusjärjestelyistä

Rohkaisevien esimerkkien valossa myös suomalaiselle kirjastoväelle tarkoitettun koulutuksen voisi ajatella toteutettavan täysin verkossa, käyttäen valmiiksi saatavilla olevia aineistoja ja työkaluja. Tällöin myös pienien kirjastojen henkilökunnan osallistuminen olisi mahdollista, kun koulutus ei olisi sidottu tiiviisti tiettyyn aikaan ja paikkaan. Ratkaisussa on kuitenkin epävarmuustekijöitä, joihin vastaus voidaan saada vain koulutuksesta kiinnostuneilta itseltään:

1. Käytännöllisesti katsoen kaikki valmis materiaali on englanniksi. Tuleeko kielikysymys esteeksi?
2. Onko kirjastoissa vallitseva tietoteknisen yleissivistyksen taso riittävä, niin että omatoiminen työskentely on mahdollista?
3. Koetaanko lähiopetus välttämättömäksi osaksi koulutusta?

12. Markkinointi

Verkkopalvelun menestyksen edellytys on sen tarjoama käyttäjille arvokas sisältö. Palvelu jää vaille käyttäjiä, mikäli sen sisältö ei ole kohderyhmälle relevanttia tai vastaava sisältö on tarjolla toisaalla helppokäyttöisemmässä tai jollain muulla tavalla miellyttävämmässä muodossa. Luvussa 4 asetettu fokus ohjaa verkkopalvelun sisällön tuottamista niin, ettei verkkopalvelulla ole sisältönsä puolesta suoraa kilpailijoita.

12.1. Ensimmäisen käyttäjän ongelma ja palkitseminen

Puhtaasti käyttäjien tuottaman sisällön varaan rakentavan verkkopalveluun voi olla vaikea saada saada ensimmäisiä käyttäjiä, sillä se arvo mitä palvelun käyttäjät myöhemmässä vaiheessa saavat, syntyy käyttäjäjoukon toiminnan tuloksena.

Yhteisöllinen palvelu vaatii toimiakseen kriittisen massan, jonka rakentamisen tyypillisin keino on palkita ensimmäisenä mukaan tulevia käyttäjiä. Palkitsemista voidaan käyttää myös myöhemmin sitouttamisen välineenä. Koti- ja ulkomaisten kirjastojen verkkopalveluissa palkitseminen on kytketty yleensä johonkin suoritteeseen; palkinnon voi voittaa osallistumalla esimerkiksi tietokilpailuun tai lähettämällä kirja-arvostelun. Näin saadaan kasvatettua sisältömassaa, joka alkaa houkuttaa puoleensa laajempaa käyttäjäkuntaa.

Nyt suunniteltavan verkkopalvelun tapauksessa kirjastojen tuottama sisältö lieventää ensimmäisen käyttäjän ongelmaa. Aineistovinkit, valikoimaluettelot ja muu valmiiksi tuotettu sisältö luo perustan käyttäjäyhteisön rakentumiselle. Käyttäjien ajoittainen palkitseminen voi kuitenkin vauhdittaa yhteisön rakentumista, houkuttaen uusia ja sitouttaen vanhoja jäseniä.

12.2. Tavarointa, mainetta ja kunniaa

Perinteisten materiaalsen palkintojen rinnalle voidaan kehittää myös täydentäviä palkitsemisen muotoja. Vapaaehtoisvoimin toimivissa verkkoyhteisöissä yleinen palkitsemisen tapa on antaa ansioituneille käyttäjille vastuuta verkkopalvelun ylläpidossa. Varsinaisen ylläpidon avuksi nostetut käyttäjät saavat yhteisössä näkyvyyttä ja vertaisarvostusta. Vapaaehtoisperiaatteella toimivissa yhteisöissä tavarapalkitseminen on harvinaista.

12.3. Markkinointikanavista

Markkinointi kirjastoissa

Verkkopalvelun mainontaa varten konseptoidaan työkalupakki, joka auttaa kirjastoja tekemään verkkopalvelua tunnetuksi oman kotikuntansa nuorille. Osa markkinointimateriaalista voidaan suunnitella muokattavaksi, jolloin esimerkiksi paikallisten erikoiskokoelmien ja -palvelujen korostaminen tulee mahdolliseksi. Markkinointimateriaali voidaan pitää ajantasaisena, mikäli aineistoa ei paineta valmiiksi, vaan aineisto jaetaan verkon kautta.

Esimerkkejä

Hennepin County Library - TeenLinks -markkinointikampanja (USA)

Kirjaston toteuttaman markkinointikampanjan promootiotuotteina olivat muun muun muassa rintamerkit ja verkkopalvelun henkeen brandatyt rannenuhat.

- <http://librarymarketing.blogspot.com/2005/11/teenlinks-inspirational-marketing.html>

ALA Kids Toolkit (USA)

American Library Association on kehittänyt lastenkirjastotoiminnan markkinointia varten työkalupakin, joka on vapaasti kaikkien kirjastojen käytettävissä. Monipuolinen työkalupakki sisältää muun muassa valmiiksi suunniteltuja mainospohjia, ohjelmaideoita, logoja ja tunnusgrafiikkaa.

- <http://www.ala.org/ala/alsc/projectspartners/KidsToolKit.htm>

Dotbot.dk -verkoston markkinointimateriaalit (Tanska)

Dotbot-verkkopalvelujen markkinointimateriaalia jaetaan kaikille avoimen intranetin kautta. Markkinointimateriaali pitää sisällään esitteitä, tunnusgrafiikkaa, kilpailupohjia, lehdistötiedotteita ja kirjanmerkkejä. Kaikki materiaali jaetaan verkon kautta painatuskelpoisina tiedostoina.

- <http://www.dotbot.dk/intra/>

Christchurch City Libraries (Uusi-Seelanti)

Kirjaston markkinointivälineisiin kuuluu perinteisten julisteiden ja esitteiden ohella erilaiset rintamerkit, tarrat ja kirjanmerkit; erikoisuuksina nimikkovesipullot ja jääkaappimagneetit.

- <http://library.christchurch.org.nz/Bibliofile/Memorabilia/Bookmarks/>
- <http://library.christchurch.org.nz/Bibliofile/Marketing.asp>

Lisätietoja

- <http://librarymarketing.blogspot.com/>

Liitteet

1. Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita
2. Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset
3. Kahdeksan esimerkkiä maailmalta
4. Julkaisujärjestelmien vertailutaulukko
5. Käyttäjäpersoonat

Liite 1: Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita

	IRC-Galleria	Mikseri
Käyttäjien välinen viestintä	VIP-käyttäjät voivat lähettää yksityisviestejä, jotka näkyvät vain viestin vastaanottajalle ja lähettäjälle. Julkinen viestintä tapahtuu jättämällä kommenttejä käyttäjäprofiilin kuviin sekä yhteisö sivuille.	Foorumi, käyttäjien väliset yksityiset ja julkiset pikaviestit.
Käyttäjäprofiilin tiedot	Tiedot (kotisivu, Messenger, Skype, asuinpaikka, sähköposti, nimimerkki, nimi, kirjautumistila) Toiminnot (lisää kuva, aseta poissaoloviesti, muokkaa kuvan tietoja, poista kommentteja) yhteisöjäsenyydet, päiväkirja, musta lista, profiilin modifointi.	Käyttäjäkuvaa, nimimerkki, suosikkilistat, pikaviestit, käyttäjäryhmä, jäsenstatus, kirjautumisen tila, profiilisivun kävijälaskuri, annettujen arvostelujen seuranta, kommenttien seuranta, kuvagalleria, päiväkirja, Toiminnot (lisää kaverilistalle, lisää mustalle listalle, tee häiriikköilmoitus, näytä viestinvalhto)
Hakutoiminnot	Haku nimimerkin, nimen, asuinpaikan, ikähaarukan, ikähaarukan ja yhteisöjäsenyyden perusteella. Maksullisena VIP-palveluna voidaan hakea myös hakuehtojen sukupuoli, syntymäpäivä, sähköposti, kaveri, kirjautumisstatus, kuvateksti, Messenger ja Skype -tunnusten mukaan.	Artisti-, käyttäjä-, biisi- ja foorumi-pikahaut. tarkat haut käyttäjä (käyttäjätunnus, kaupunki, ikähaarukka, artististatus, kuvalliset, sisäänkirjautuneet) haku selaimella nimimerkin ensimmäisen kirjaimen mukaan foorumi haku (hakusanat, kirjoittaja, kefiun tuoreus, foorumialue)
Käyttäjien kuuleminen	Ylläpitäjät ovat yhteisön aktiivijäseniä. Palvelussa on Testiryhmäläiset-yhteisö, jossa käydään jatkuvaa kehityskeskustelua ja jonka jäsenet kokeilevat palvelun kehittyneillä olevia ominaisuuksia.	Ylläpitäjät ovat yhteisön aktiivijäseniä.
Moderointimekanismit	Ilmianto toiminto, ei ennakkomoderointia	Ilmianto toiminto, ei ennakkomoderointia. Varsinaisen ylläpidon lisäksi moderointia hoitaa ylläpidon valitsema luottokäyttäjien joukko

Liite 1: Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita

	IRC-Galleria	Mikseri
Kommentteja		<p>Palvelun käyttäjähallinta on toteutettu joustavasti. Käyttäjät on jaettu viiteen luokkaan, joita ovat:</p> <p>Newbie. Kaikki uudet käyttäjät ovat newbie-luokassa kuukauden rekisteröitymistään eteenpäin.</p> <p>Peruskäyttäjät. Kaikki yli kuukauden verran rekisteröityneenä olleet käyttäjät, joilla ei ole erityisiä oikeuksia tai rajoituksia.</p> <p>Goldmember. Peruskäyttäjä, joka on hankkinut itselleen mikseri.net:n käyttökokemusta parantavia maksullisia lisäpalveluita.</p> <p>Luottokäyttäjät. Ylläpidon ja muiden luottokäyttäjien valitsema käyttäjä, jotka voivat toimia avustavissa ylläpitotehtävissä.</p> <p>Ylläpitäjät. Mikseri.netin käyttäjä, joka on pitkäjänteisellä, aktiivisella toiminnallaan saavuttanut ylläpitäjän aseman. Ylläpitäjän tehtäviin lukeutuu muun muassa keskustelufoorumin ylläpito ja palveluun lähetetyn sisällön tarkkailu. Tammikuussa 2007 ylläpitäjätuomiin kuului 12 jäsentä.</p> <p>Unborn. Käyttäjä, joka on typerällä toiminnallaan menettänyt normaalit käyttöoikeutensa. Unborn-tila kestää kaksi viikkoa kerrallaan.</p>
Omaksuttavia piirteitä ja käytäntöjä	<p>Käyttäjän profiilisivun tulee olla personoitavissa. Käyttäjälle itselleen tulee antaa valta sen suhteen, mitä tietoja hän haluaa kertoa itsestään. Pakollisia tietoja tulee vaatia mahdollisimman vähän, mutta käyttäjän tulee halutessaan voida kertoa itsestään myös enemmän. Yksityiskohtaiset tiedot auttavat samanhenkisiä käyttäjiä löytämään toisensa mutta ovat samalla myös turvallisuusriski. IRC-gallerian profiilin sisältämät tiedot voivat olla hyvä kompromissi turvallisuuden ja tietojen yksityiskohtaisuuden välillä.</p>	<p>Käyttäjienhallinta on toteutettava siten, että se mahdollistaa sekä käyttäjien palkitsemisen että ongelmatapauksien hallinnan. Aktiivikäyttäjää voidaan antaa harkinnan mukaan moderointivastuuta.</p>
Verkko-osoite	<p>www.irc-galleria.net</p>	<p>www.mikseri.net</p>

Liite 1: Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita

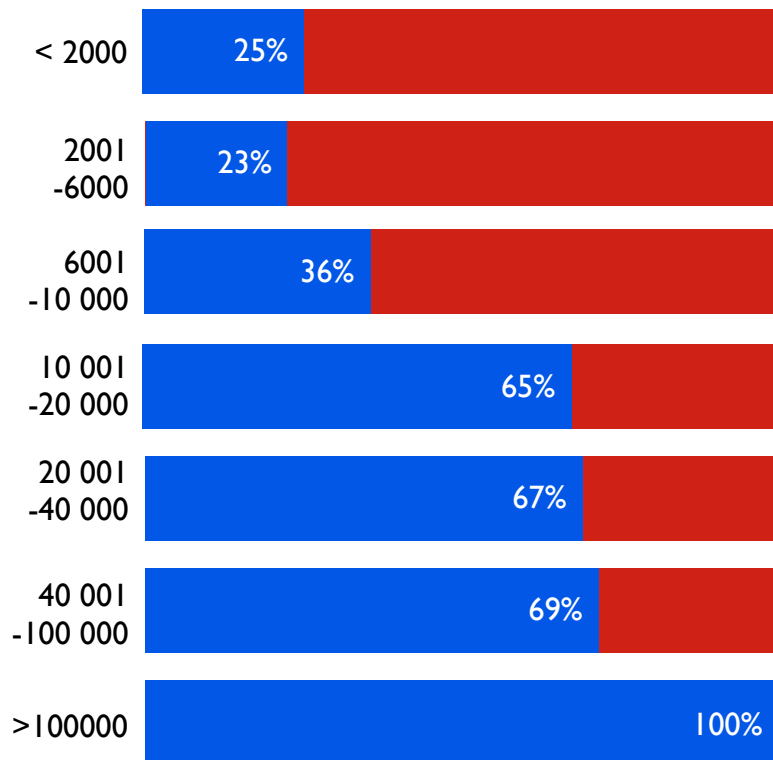
	Älypää	X-Stage
Käyttäjien välinen viestintä	Käyttäjien väliset yksityisviestit, profiilin vieraskirja.	Foorumi, yksityisviestit, blogikirjoitusten kommentointi.
Käyttäjäprofiilin tiedot	Nimimerkki, käyttäjäluokitus, syntymäaika, ikä, sukupuoli, asuinpaikka, kirjautumisen tila, tilastotiedot (pelatut pelit, suosikkipelit, listajoitukset, rekisteröitymispäivä, kirjautumiskerrat, profiilin kävijämäärät) kaveripyynnöt, yksityisviestin lähetykset, vieraskirja.	Nimimerkki, yksityisviestin lähetykset, jäsenyyden kesto, jäsenpisteet, kaverilista, suosikkilistat, kuvaus, motto, kotisivu, pikaviestintunnukset, palveluun tuotettu sisältö koostetusti, projektijäsenyydet, blogi.
Hakutoiminnot	Ei varsinaista hakutoimintoa, tiheä linkitys.	Pikahaku, kehittynyt haku (rajaus sisältötyyppiin, asiasanaluokkaan, stop-sanat) käyttäjähaku.
Sitouttamisen mekanismit	Yksityiskohtainen pelaajatilastointi. Parhaat pelaajat nostetaan etusivulle.	Sisällöntuottamisesta myönnettävät aktiivisuuspisteet, joiden pohjalta koostetaan näkyvillä oleva listaus aktiivisista käyttäjistä.
Käyttäjien kuuleminen	Palautelomake sekä kysymys-vastaus -palsta.	Ylläpito on mukana yhteisön toiminnassa ja muutoksia suunniteltaessa kysyy neuvoja ja ottaa selvää yhteisön toiveista.
Palkitsemiskäytännöt	Parhaat pelaajat saavat näkyvyyttä.	Tunnukset aktiivikäyttäjille sekä tuotepalkinnot.
Moderointimekanismit	Ei ennakkomoderointia. Kaikki jäljen jättävä toiminta vaatii rekisteröitymisen.	Ei ennakkomoderointia. Kaikki jäljen jättävä toiminta (kommentointi, äänestäminen, foorumikeskustelut) vaatii rekisteröitymisen.
Kommentteja	Palvelua tuottava Älypää Oy kehittää pelisisältöjä myös tilauspalveluna. Älypään pelejä on ollut muun muassa Eduskunnan, Työterveyslaitoksen ja Kuntaliiton verkkosivuilla sekä Opintoluotsi.fi -verkkopalvelussa. Mediatietojen mukaan lähes kolmasosa Älypään pelaajista kuuluu ikänsä puolesta suunnitellavan verkkopalvelun potentiaaliseen käyttäjäkuntaan. Älyllisistä haasteita kaipaavien pelaajien voisi olettaa olevan kiinnostunut myös kirjastojen tarjonnasta, joten Älypäässä mainostaminen saattaisi olla varteenotettava tapa tehdä verkkopalvelua tunnetuksi.	YleX:n radiotoimittajien aktiivinen mukanaolo yhteisössä tekee X-stagesta verkkoyleisöjen joukossa ainutlaatuisen. Varsinkin palvelun lanseerausvaiheessa toimittajien ja ylläpidon omalla aktiivisuudella näyttäisi arkistoitujen viestien perusteella olleen ratkaiseva rooli yhteisön henkiin herättäjinä.

Liite 1: Muita suomalaisten lasten ja nuorten suosimia verkkopalveluita

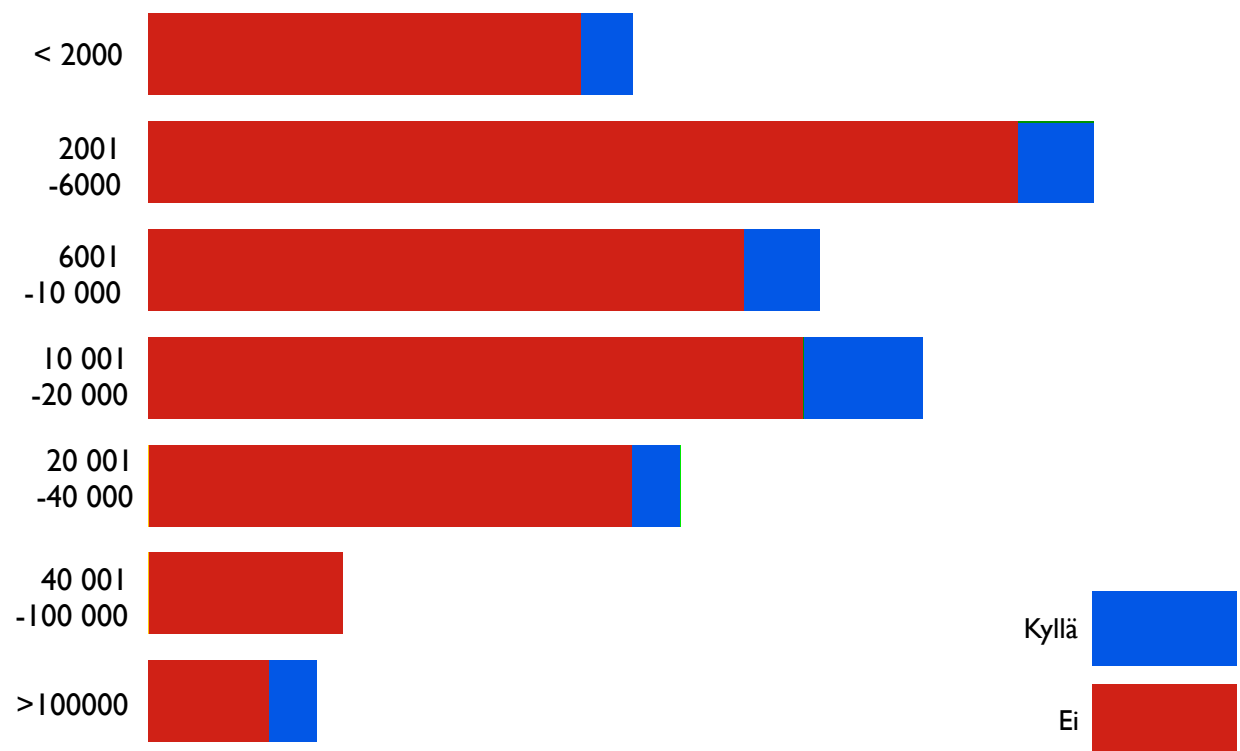
	Älypää	X-Stage
Omaksuttavia piirteitä ja käyttäjiä	<p>Tietokilpailuilla on pitkät perinteet kirjastojen lasten ja nuortenosastojen toiminnassa ja hyvin suunniteltuna ne voivat olla houkuttelevaa ja mielekästä sisältöä myös verkossa.</p> <p>Toiminnallisuuksista yksityisviestit ja kaverilistat auttavat käyttäjien välisten verkostojen synnystä. Aktiivisimpien käyttäjien nostaminen palvelun pääsivulle voi toimia osallistumisen kannustimena.</p> <p>Älypään tiheä linkitys helpottaa navigointia ja houkuttaa selailemaan palvelun sisältöjä.</p>	Ylläpidon näkyvä läsnäolo.
Verkko-osoite	www.alypaa.com	x-stage.yle.fi

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

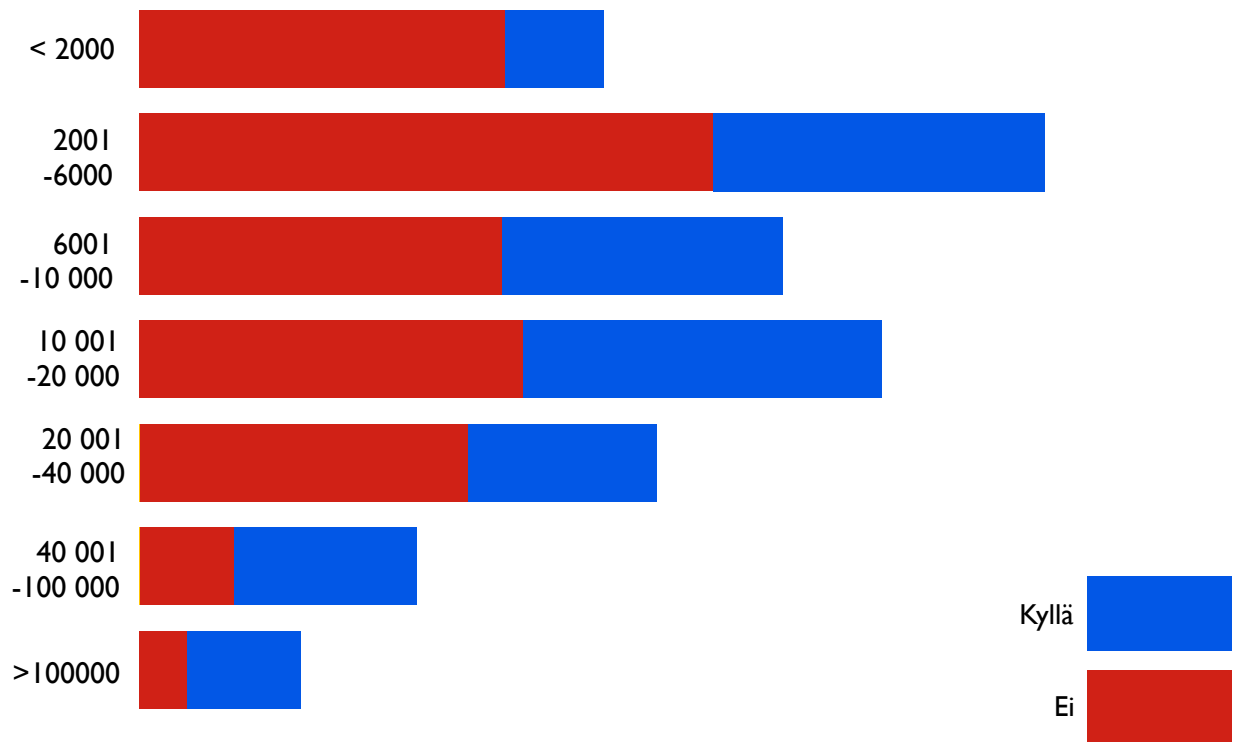
Vastausprosentti suhteessa kirjaston kotikunnan asukaslukuun

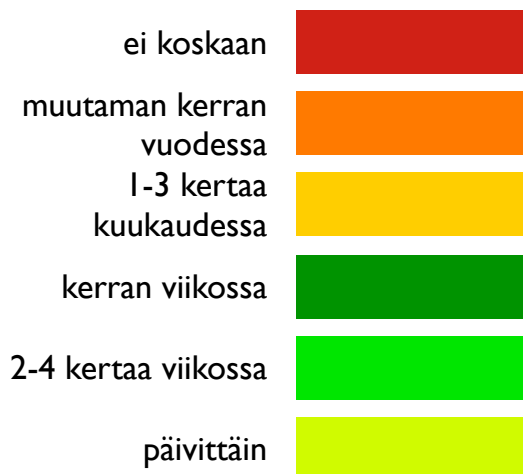
Kiinnostuneisuus osallistua palvelun ylläpitoon ja moderointiin

Kiinnostuneisuus toimittaa kirjavinkkejä

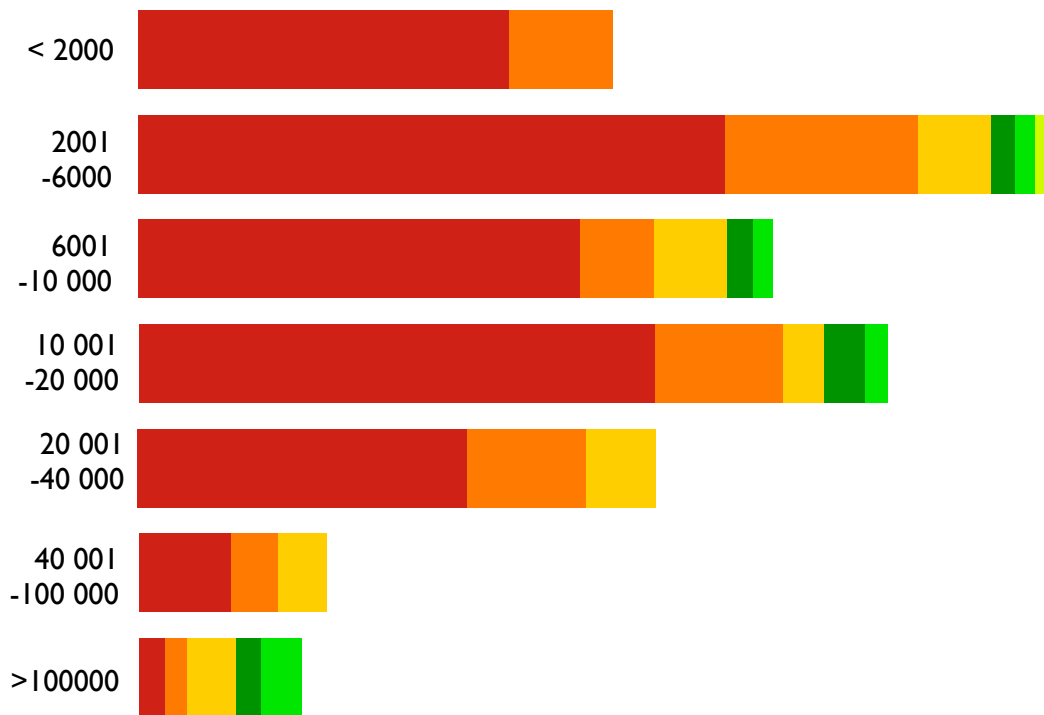

Ajankäyttövalmius

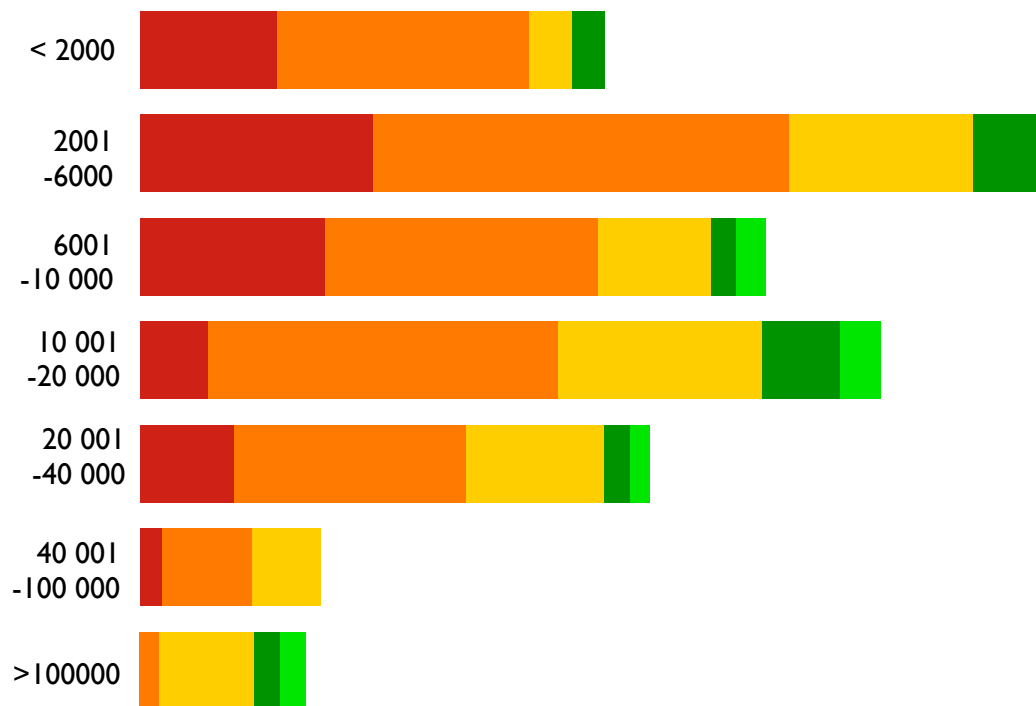

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

Kirjastojen valmius osallistua chat-tietopalvelun ylläpitoon

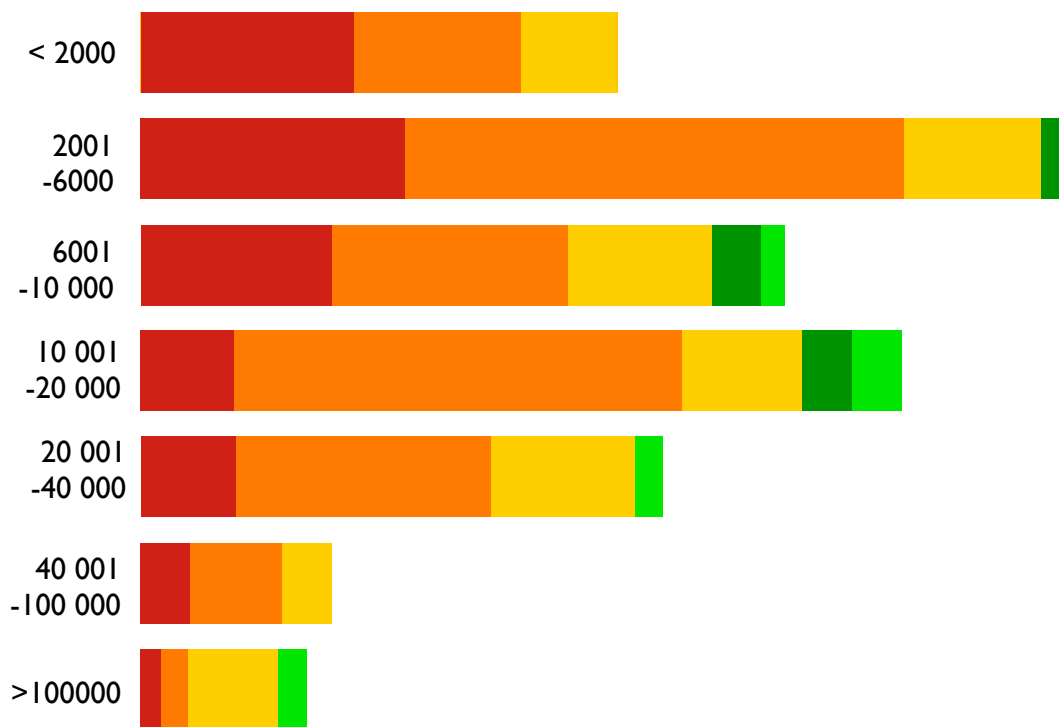

Kirjastojen valmius käyttää aikaa kirjavinkkien toimittamiseen

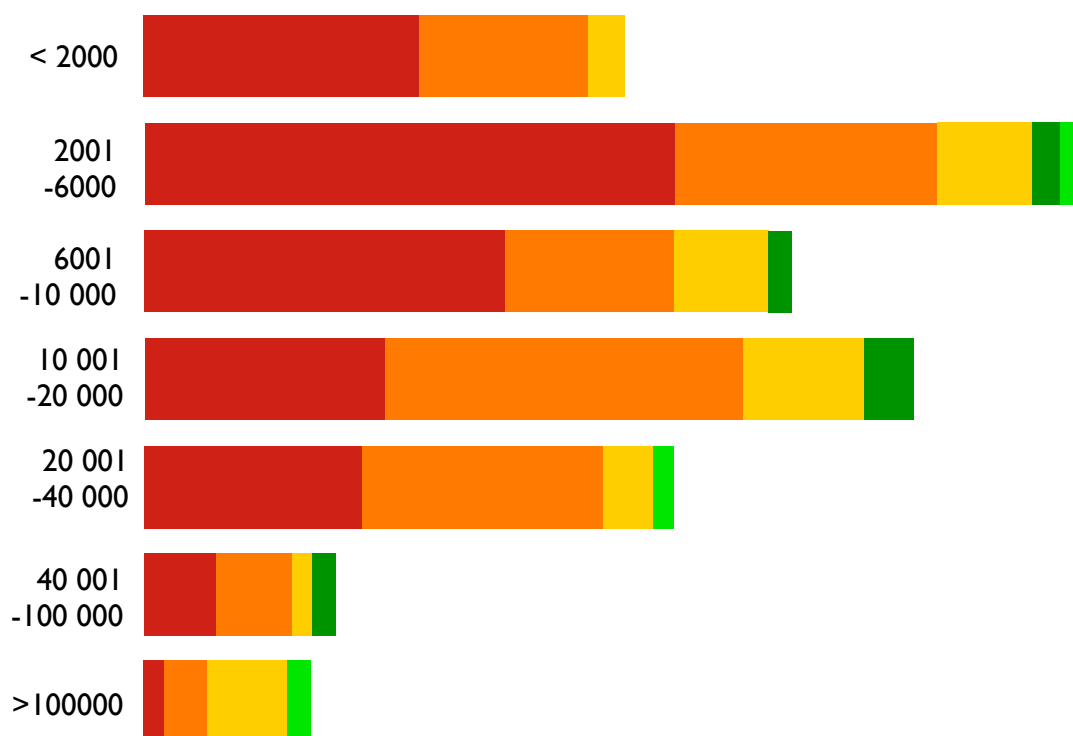

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

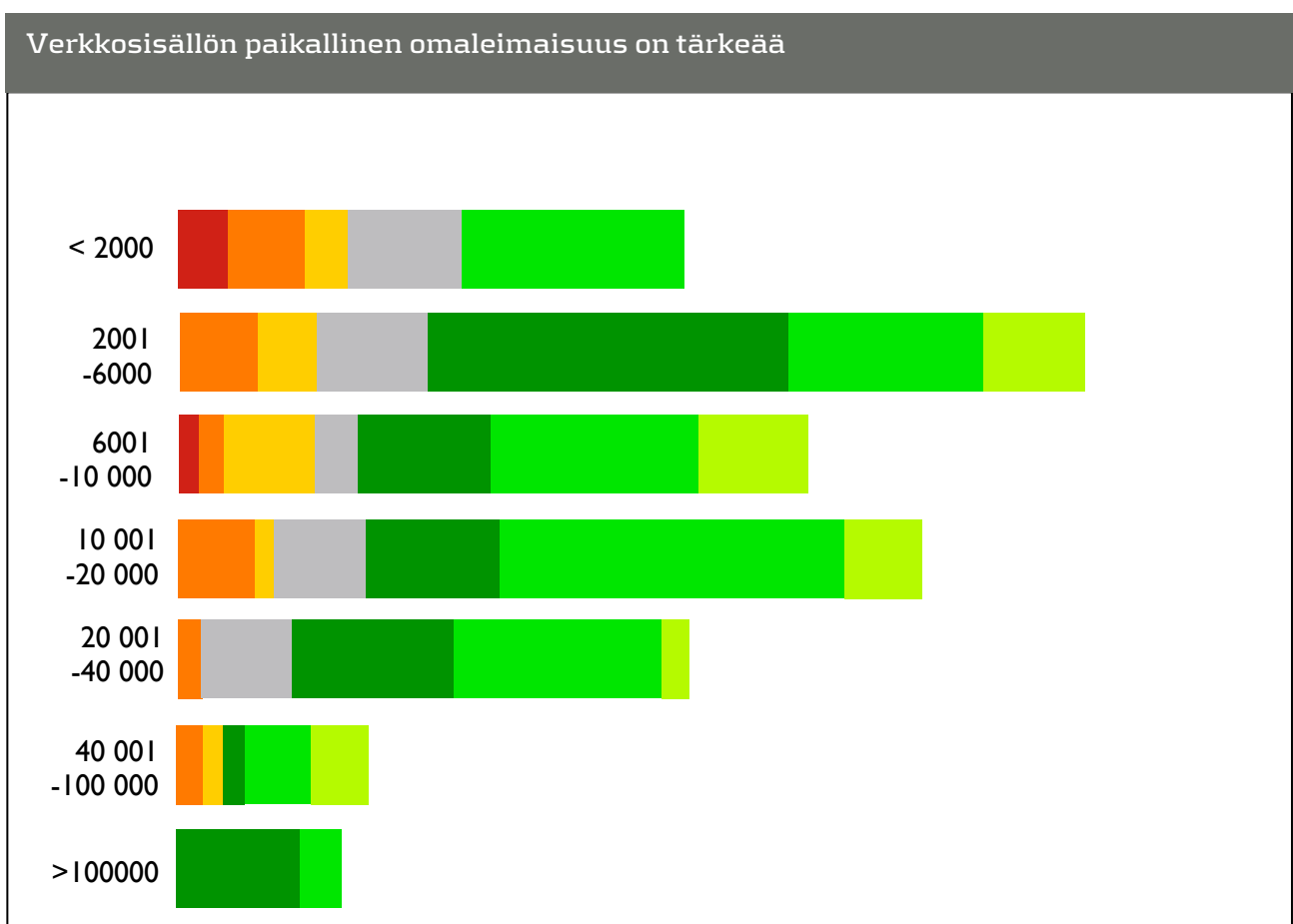
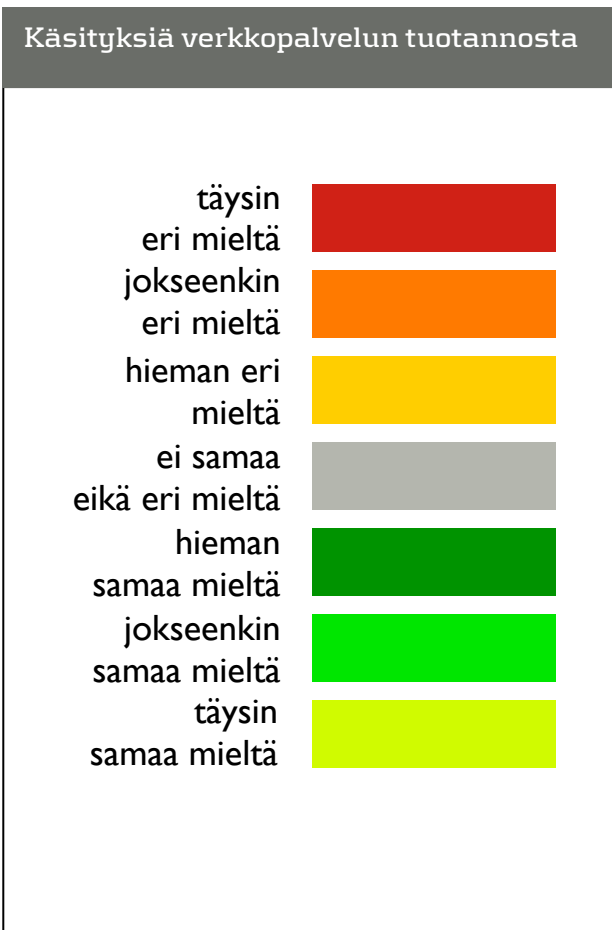
Kirjastojen valmius käyttää aikaa aineistovinkkilistojen toimittamiseen

Kirjastojen valmius käyttää aikaa linkkikirjaston ylläpitoon

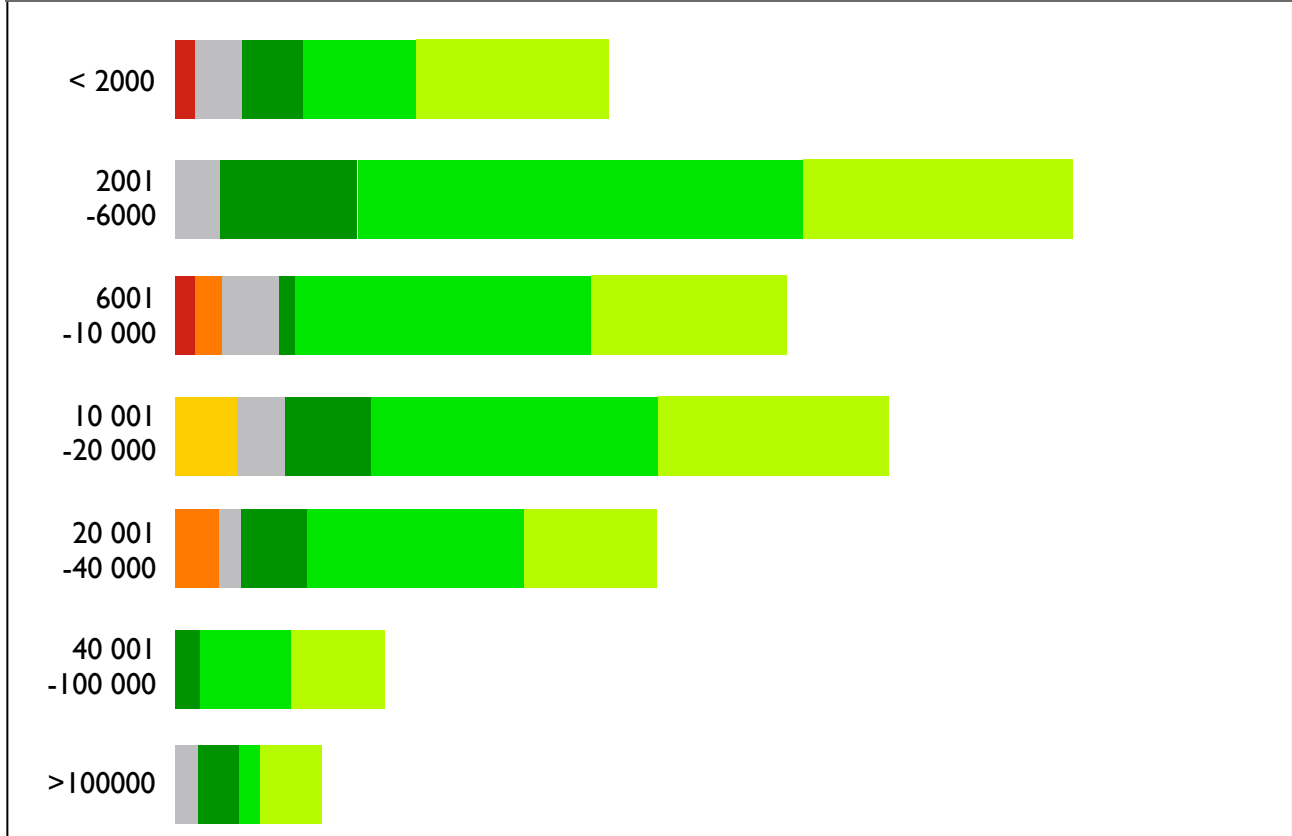

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

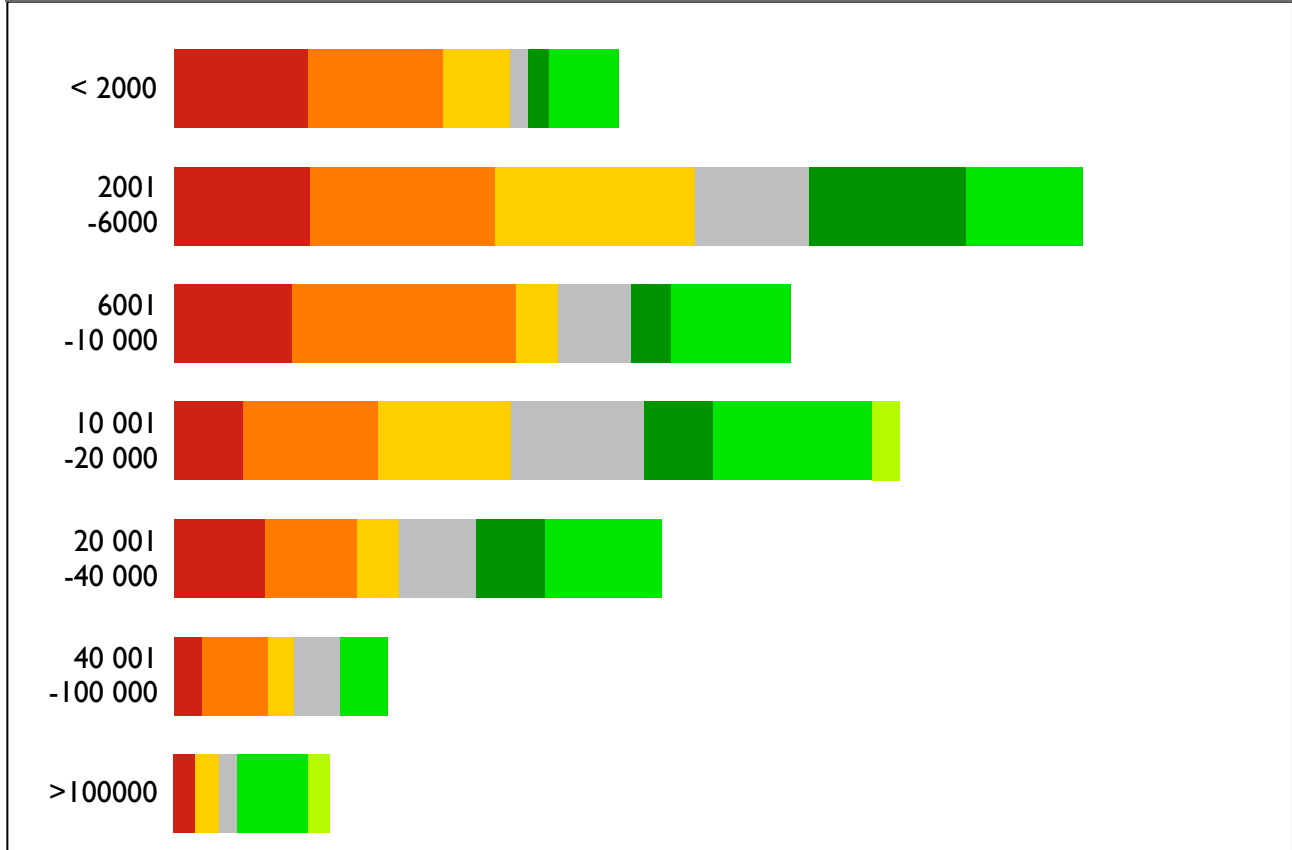

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

Keskitetty verkkopalvelujen tuotanto hyödyntää käytettävissä olevat resurssit parhaiten

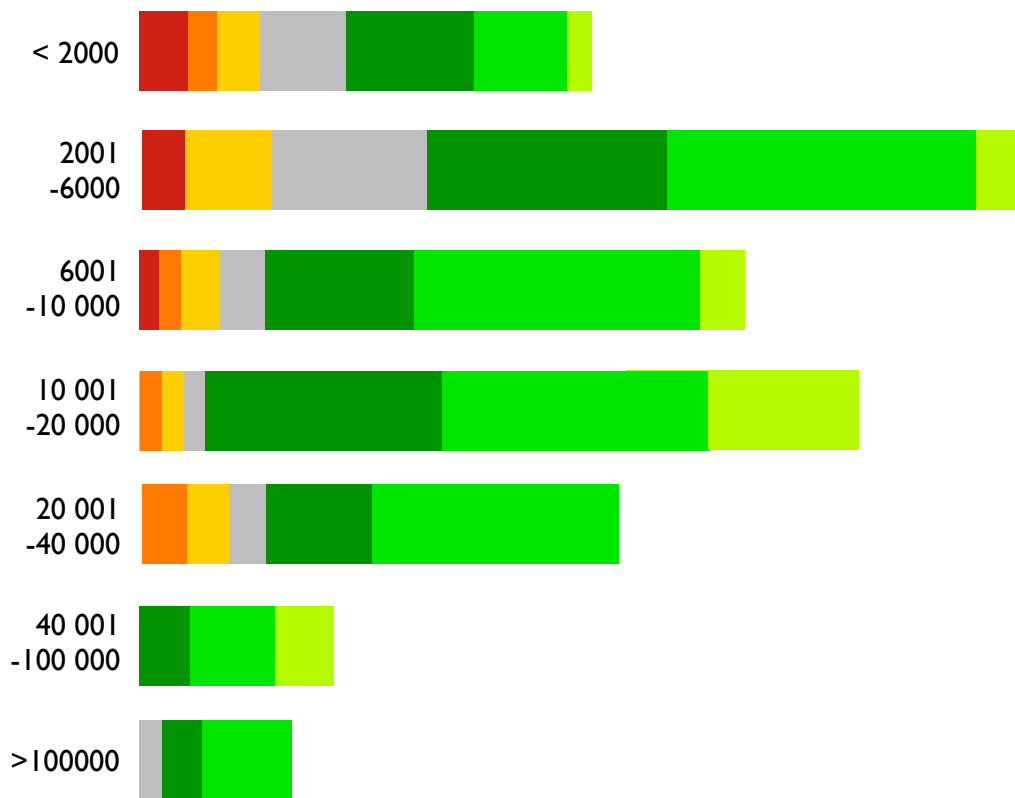

Kuntamme tietotekniikkavastaavat tukevat kirjaston verkkopalvelujen kehitystä

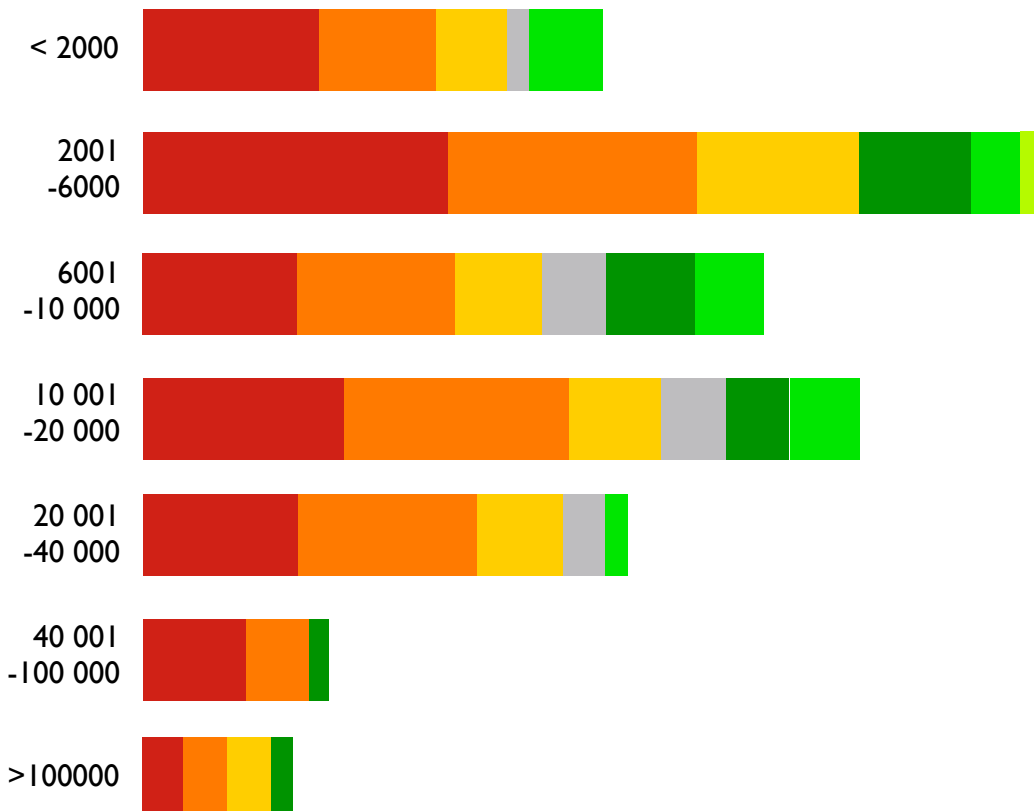

Liite 2: Kirjastoille suunnatun kyselyn tulokset

Verkkosisällön toimittaminen voisi olla luonteva osa kirjastotyötä

Verkkosisällön toimittaminen on mahdollista asiakaspalvelutyön lomassa

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Stories from the Web	Inside a Dog
Taustayhteisö	Birmingham City Libraries	Centre of Youth Literature, State Library of Victoria (Victorian osavaltion keskuskirjasto)
Rahoitus	Toiminta rahoitetaan kokonaisuudessaan tilausmaksuilla. Mukana olevat noin 50 kirjastoa on jaettu kolmeen maksuluokkaan. Vuosimaksun suuruus riippuu tilaavan kirjaston kotikaupungin/kunnan asukasmäärästä (>400000 asukasta 4700€/vuosi 200000-399000 3900€/vuosi <199000 3200€/vuosi)	Copyright Agency Limited - Suomen Kopioisto Ry:tä vastaava järjestö - ja Clayton Utz -säätö
Sisältötyypit	<p>Palvelun sisällöt on ryhmitelty käyttäjien iän mukaan kolmeen ryhmään</p> <p>0-7 -vuotiaiden osion sisältöjä ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> -opetukselliset pelit (mm. muistipeli, parinetsintä, palapeli) -animaatiotekniikalla toteutetut tarinat -galleria lasten lähettämiä tekstejä ja piirustuksia varten. <p>Sisältöjen yhteyteen on aikuisia varten kirjoitettu lyhyesti kunkin sisältötyypin pedagogiset hyödyt (esimerkiksi: kehittää motorisia taitoja, opettaa muotojen tunnistamista)</p> <p>7-11 -vuotiaiden osion sisältöjä ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> -katkelmat uutuus- ja klassikkokirjoista -kirjailija, kuvittaja ja lastenrunoilijahaastattelut -kirjasuosinukset Stories from the Web -väeltä <p>11-14 -vuotiaiden osion sisältöjä ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> -kirjaesittelyt -kirja-arvostelut -kirjailija- ja kuvittajaesittelyt sekä -haastattelut -opetukselliset pelit (mm. anagrammit, ristisanat, kirjavisat) -kirjoittajafoorumi (Stories from the Web-väki esittää kirjoittamiseen liittyviä kysymyksiä, joihin lapset vastaavat. Lapset voivat kommentoida myös toistensa kommentteja) -kirjoittajavinkit; esimerkiksi kuinka kirjoittaa runoja ja näytelmiä 	<p>Kirjauutuuskien esittelyt. Pitkähköt esittelyt eivät ole arvosteluja vaan pikemminkin kirjavinkkejä, joiden tarkoituksena on saada potentiaalinen lukija kiinnostumaan kirjauutuudesta. Esittelyjä julkaistaan parin viikon välein.</p> <p>Katkelmat uutuuskirjoista. Ensimmäisiä kappaleita tulossa olevista kirjoista. Kirja-arvostelut. Käyttäjät voivat lähettää palveluun kirja-arvosteluja puolistrukturoidun lomakkeen avulla. Lomakkeen kysymykset helpottavat arvostelun kirjoittamista. Arvostelut moderoidaan ja julkaistujen arvostelujen kirjoittajat osallistuvat automaattisesti kirjapalkintojen arvontaan.</p> <p>Kirjalistat. Teemaluetteluita, joissa kunkin listalla olevan kirjan sisältöä on avattu parilla lauseella kiinnostusta herättävästi.</p> <p>Kirjailijavierailut. Tunnetut australialaiset nuortenkirjailijat kirjoittavat blogia kuukauden kerrallaan kertoen työstään ja elämästään.</p> <p>Tietokilpailut. Kirjallisuusaiheisia tietokilpailuja, joihin vastaaminen vaatii joko erittäin hyvää yleissivistystä tai hakeutumista kirjastoon. Oikein vastanneet saavat palkintoina sivustolla esitellyjä uutuuskirjoja.</p> <p>Foorumi. Käyttäjät eivät voi avata suoraan keskustelua vaan vastaavat palvelun ylläpitäjien aloittamiin viesteihin. Viestikehujen aiheita voi ehdottaa sähköpostilla. Viestin avaukset ovat yleensä kysymyksiä.</p> <p>Kirjailijablogit. Tunnetut nuortenkirjailijat bloggaavat palvelun "Writer in Residence" -palstalla aina kuukauden kerrallaan. Kirjailijat pitävät blogia ilman rahallista korvausta.</p>

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Stories from the Web	Inside a Dog
Toiminta-ajatus	“Stories from the Web’ aims to promote a love of reading and encourage young people to contribute their creative work which we display in the ‘Gallery’ areas of the website.” Reading promotion on the web”	“Lukemiseen liitetyt stereotyyppiä ovat rikottavissa”
Julkaisutekniikka	Itse kehitetty julkaisujärjestelmä	Osavaltion kirjastossa kehitetty julkaisujärjestelmä
Maa	Iso-Britannia. Vastaaanottaa kirjoituksia ja muuta sisältöä lapsilta kautta maailman.	Australia
Käyttäjämäärä	Keskimäärin 5400 uniikkia kävijää päivässä	Puolessa vuodessa noin 60000 kävijää
Henkilöstöresurssit	Kolme päätoimista työntekijää joista vastaavalla koordinaattorilla kirjastotausta ja muilla - web-toimittaja ja web-kehittäjä - media-alan koulutus.	Media-alan koulutuksen saanut päätoiminen ylläpitäjä. Ohjelmoitintyö tehty Victorian osavaltion keskuskirjastossa. Graafinen suunnittelu tilattu tunnetulta kirjakuvittajalta.
Verkko-osoite	www.storiesfromtheweb.org	www.insideadog.au
Moderointi	Kaikki sisältö moderoidaan ennen julkaisua	Kaikki sisältö moderoidaan ennen julkaisua
Mitä voimme omaksua omaan verkkopalveluumme	Keskitetysti tuotettu markkinointimateriaali, ohjelmaideat ja tukipalvelut. Sisällön jakaminen ikäryhmiin.	Yhteistyöjärjestelyt. Inside a Dog tekee lähteistä yhteistyötä kirjailijoiden ja kustantajien edustajien kanssa. Yhteistyökumppaneiden lahjoitukset ovat mahdollistaneet aktiivisten käyttäjien palkitsemisen ja on houkuttanut mukaan lyhyessä ajassa suuren joukon uusia käyttäjiä.
Kommentteja	Ikäryhmiin jako helpottaa ulkoasun ja sisältöjen suunnittelija eri kohderyhmille sopiviksi. Esimerkiksi kaikkein nuorimmille lapsille tarkoitettu osion käyttöliittymässä tekstit ovat tavallista suuremmat ja klikkailut käyttöliittymässä näkyviin esineisiin tuottavat äänitefektejä. Kumminkin ominaisuudet miellyttävät pieniä lapsia mutteivät yli kouluikäisiä. Tilaavat kirjastot saavat monenlaisia lisäpalveluja - ohjelmasuunnittelua, uutiskirjeen, markkinointimateriaalia, puhelintuen ja koulutuspäivän kerran vuodessa. Sivuston aikuisille suunnattuun osioon on koottu tietoa palvelun toimintaperiaatteista, säännöistä ja vinkkejä siitä, kuinka vanhemmat voivat käyttää sivustoa yhdessä lastensa kanssa. (http://www.storiesfromtheweb.org/sfwolderarea/ , http://www.storiesfromtheweb.org/earlyyears/sfw07_ad_intro.asp)	Palvelun suunnittelu edelsi tutkimusprojekti, jonka avulla selvitettiin 10-18 -vuotiaiden nuorten lukemistottumuksia ja tiedonhakukäyttäytymistä. Tutkimusprojekti päättyi vuonna 2000 jonka jälkeen Inside A Dog -palvelua kehitettiin viiden vuoden ajan. Taustatyösköillä oli valmiit kontaktit kustantajiin ja kirjailijoihin, joten esimerkiksi kirjakatkelmien julkaisemiseen liittyvät lupajärjestelyt ja kirjailijavierailujen organisointi on onnistunut helpommin verrattuna normaaliin tilanteeseen, jossa yhteistyösuhteita ei ole vielä olemassa.

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	My Own Cafe	Flint Memorial Teen Corner
Taustayhteisö	Southeastren Massachusetts Regional Library System	Flint Memorial Library
Rahoitus	Liittovallion kirjastojen kehitys ja kokeilutoimintaan myönnetty apuraha	Kirjaston budjetista
Sisältötyypit	<p>Foorumi. Foorumi on moderoitu ja sitä hoitavat kirjastojen rekrytoimat vapaaehtoiset.</p> <p>Tapahtumakalenteri. Kirjastot voivat ilmoittaa paikallisista tapahtumista Äänestykset.</p> <p>Kirjaston oma sivu. My Own Cafe-toiminnassa on mukana 52 kirjastoa, jotka voivat halutessaan luoda palvelun oman sivun paikallisia tapahtumia, kirjaston tietoja ja uutisia varten.</p> <p>Kirjaesittelyt. Palvelun käyttäjät voivat lähettää lyhyitä kirjaesittelyitä. Esittelyt ovat rakenteeltaan yksinkertaisia, pitäen sisällään esittelyn kirjoittajan nimen, teoksen nimen ja itse esittelyn. Erityisiä hakuominaisuuksia ei ole.</p> <p>Uutiset. Kaikki uutissisältö, aiheinaan viihde, urheilu ja yleiset uutistapahtumat, tuodaan Yahooon RSS-palvelun kautta. Tietoa ajankohtaisista paikallisista tapahtumista päivitetään satunnaisesti.</p> <p>Librarylocator. Lähimmän kirjaston paikantaminen postinumeron avulla. Suora tiedonhaku tietokannoista. Verkkopalvelussa on suorat hakukentät eri kirjastotietokantoihin. Haun tehtyään palvelun käyttäjä siirtyy kuitenkin varsinaisen tietokannan sivulle.</p>	<p>Blogi. Pieniä ja myös yksityiskohtaisempia kirjavinkkejä, tapahtumatiedotteita, kirjailliaesittelyjä ja muita pieniä kirjoituksia kronologisessa järjestyksessä.</p>
Julkaisutekniikka	Erikseen kehitetty julkaisujärjestelmä.	Ilmainen Blogger.com -blogipalvelu
Maa	Yhdysvallat	Yhdysvallat
Käyttäjämäärä	Tietoja ei ole saatavilla.	Tietoja ei ole saatavilla.

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	My Own Cafe	Flint Memorial Teen Corner
Henkilöstöresurssit	Yksi projektityöntekijä sekä ulkopuolinen suunnittelutoimisto, joka huolehti ohjelmoinnista ja graafisesta suunnittelusta. Sivuston jatkuvaan ylläpitoon ei ole kohdennettu suoraan henkilöresursseja vaan alueen kirjastot hoitavat ylläpitoa muiden töiden ohessa.	Lasten/nuortenosaston hoitaja muun työn ohessa
Toiminta-alue	Southeastern Massachusettss-piirikunta. Käyttäjäksi voivat rekisteröityä vain piirikunnan alueen kirjastojen lainauskortin omaavat nuoret.	North Reading-kaupunki
Toiminta-ajatus	paikallisuutta korostava	paikallisuutta korostava
Moderointi	nuoret moderoivat itse osaa sisällöistä	Ei ennakkomoderointia, myös anonyymi kommentointi sallittua
Mitä voimme omaksua omaan verkkopalveluumme	Kirjastojen omat sivut - paikallisuus voimavarana kirjastojen yhteisessä verkko-palvelussa.	
Kommentteja	Suurin osa sisällöistä otetaan ulkopuolelta tietovirtoina – aiheuttaa kömmähdyksiä kun sivulle ilmestyvät uutisotsikot eivät välttämättä ole kirjaston sivulle sopivia. Näyttävästi lanseerattu palvelu mutta vaikuttaa varsin hiljaiselta.	Lastenkirjastonhoitajan oma ääni kuuluu, postauksia keskimäärin yhteensä 186 postausta. Keskimäärin 6 postausta kuukaudessa. Toiminta on riippunut blogin perustaneen henkilön omasta aktiivisuudesta, sillä vuoden 2006 lokakuun jälkeen sivustoa ei ole päivitetty blogin perustaneen kirjastonhoitajan vaihdettua työpaikkaa.
Verkkosoite	www.myowncafe.org	fmiteens.blogspot.com

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Barn og Bibliotek	Teen link
Taustayhteisö	Ullensvang folkeleksamling	New York Public Library
Rahoitus	Kirjaston budjetista, ei erillisrahoitusta.	Kirjaston budjetista
Sisältötyypit	Blogi. Muutaman kappaleen mittaisia kirjavinkkejä, tapahtumatiedotteita ja pieniä artikkelinomaisia kirjoituksia kronologisessa järjestyksessä. Kaikki kirjoitukset ovat kommentoitavissa.	<p>Kirjalistat. Listoissa avataan parilla lauseella kirjan sisältö. Kukin kirja on linkitetty suoraan näytöluetteloon. Kirjalistoja on nimetty mielikuvituksellisesti ja nuorten kirjojen joukkoon on lisätty mausteeksi aikuisten kaunokirjallisuutta. Esimerkiksi vierautta käsittelevältä kirjalistalta ”<i>Just Visiting this Planet</i>” voidaan löytää sekä Kafkan Muodonmuutoksia että Camus’n Sivullinen.</p> <p>Käyttäjien itsensä tuottama sisältö. Luovan kirjoittamisen osio, johon voi lähettää omia runoja ja tarioita. Lähetettyjä kirjoituksia ei julkaista välittömästi vaan kerran kuukaudessa.</p> <p>Linkkikokoelma. Kaksi erillistä linkkikokoelmaa, joista toisessa on linkkejä kirjailijoihin, kirjoihin ja opiskeluun liittyviin aiheisiin. Toiseen kokoelmaan on kerätty eri elämäntaiheisiin -alueisiin, kuten perhe, terveys, seksuaalisuus, liittyviä linkkejä.</p> <p>Feature-artikkelit. Toimitettuja artikkeleita, joiden sisältö on suunniteltu kestämään aikaa.</p> <p>Tapahtuma- ja ajankohtaistiedotteet. New York Public Library on yksi Yhdysvaltain suurimmista yleisistä kirjastoista, joten kirjaston järjestämiä tapahtumia voi olla parhaimmillaan useita päivässä.</p> <p>Läksyapu. Läksyapu on muusta sivustosta erillinen palvelu, jota ylläpidetään yhteistyössä muiden New Yorkin alueen kirjastojen kanssa. Palvelu sisältää koulun mukaan ryhmiteltyjä linkkejä verkko- ja kirjastoaineistoihin ja muita opiskeluun liittyviä vinkkejä. Palvelun etusivulle nostetaan ajankohtaisin tai muuten mielenkiintoisiin henkilöihin ja tapahtumiin liittyviä linkkejä.</p>
Toiminta-ajatus	Pieni kunnankirjastokin voi tehdä itseään tunnetuksi verkossa	Suuren kirjaston näyteikkuna niille, jotka tietävät jo kirjaston palveluista.
Julkaisutekniikka	Ilmainen Blogger.com -blogipalvelu	Itse kehitetty julkaisujärjestelmä

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Barn og Bibliotek	Teen link
Maa	Norja	Yhdysvallat
Käyttäjämäärä	keskimäärin 9 päivässä	Tietoja ei ole saatavilla
Henkilöstöresurssit	Kaksi lastenkirjastonhoitajaa kahdesta eri kirjaston toimipisteestä	Kirjaston web-yksikkö sekä sivukirjastojen lasten ja nuortenkirjastohoitajat
Toiminta-alue	Ullensvingin kunta	New York
Toiminta-ajatus	paikallisuutta korostava	paikallisuutta korostava
Moderointi	Ei ennakkomoderointia, myös anonyymi kommentointi sallittua	Ennakkomoderointi
Mitä voimme omaksua omaan verkkopalveluumme		Artikkelit: Laajojen feature-artikkeleiden kirjoittaminen vaatii työtä, mutta mikäli aihe on valittu järkevästi, hyvin laadittu artikkeli ei vanhene. Läksyapu-osio. Kouluaineen mukainen ryhmittely tekee kirjastoaineiston helpommin lähestyttäväksi. Kirjalistat, joissa yhdistellään aikuisten ja nuorten kaunokirjallisuutta.
Kommentteja	Kirjasto ja kirjallisuuskeskineen sivusto. Syntyy vaikutelta, että sivusto on suunnattu enemmän lasten vanhemmille kuin lapsille itselleen.	Suuren kirjaston yli kymmenen vuotta toiminut portaalinomainen nuortensivusto, joka ei kuitenkaan päivitty tapahtumamedioita lukuun ottamatta kovin aktiivisesti. Vuosien varrella luotua sisältöä on kuitenkin paljon.
Verkkosoite	www.bibliotekbarn.blogspot.com	Kirjalistat on nimetty luovasti esim. From Bliss to Breakup ja Challenged or Banned books ja Math Books for People Who Think They Don't Like Math. Artikkeleja ja muuta toimitettua sisältöä, ei ole ilmestynyt vuoteen mutta, mutta vanhojen artikkeleiden asiasisältö ei ole vanhentunut ja siksi ne ovat siten edelleenkin mielekäästä luettavaa. Sivustoon on linkitetty n. 120 saitilta
		http://teenlink.nysl.org/ sekä http://www.homeworknyc.org

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Pulse/Auaha	Dotbot
Taustayhteisö	Chirstchurch City Libraries	Tanskalaiset yleiset kirjastot 75 kunnasta
Rahoitus	Kirjaston budjetista	Tanskan kulttuuriministeriö
Sisältötyypit	<p>Linkkikokoelma Elämäntavoihin, terveyteen, ihmissuhteisiin, nuorten oikeuksiin ja velvollisuuksiin keskittyvä linkkikokoelma. Linkit on järjestetty aiheenmukaisiin listoihin, joiden otsikoista esimerkkeinä: Relationships, Your body, Your rights, Your future, Fashion.</p> <p>Tapahtumakalenteri. Kalenteri sisältää myös muita kuin kirjaston järjestämiä tapahtumia Chirstchurchin alueella.</p> <p>Uutiset. Kirjaston omien uutisten lisäksi sivustolla julkaistaan RSS-virtoja muilta sivustoilta.</p> <p>Feature-artikkelit</p> <p>Opiskelu-osio. Linkkejä kirjaston hankimiin tietokantoihin ja vapaisiin verkkoaineistoihin kouluaineen mukaan järjestettynä.</p> <p>Käyttäjien itsensä tuottama sisältö. Kirja, elokuva, levy ja keikka-arvosteluja</p> <p>Kilpailut. Kilpailut ovat avoimia 12-19 -vuotiaille uusiseelantilaisnuorille. Tarjolla on sekä lahjakortti että tuotepalkintoja.</p> <p>Kysymys-vastaus -palsta. Paikallisten sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa tuotetulla palstalla vastataan terveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviin kysymyksiin.</p>	<p>Dotbot-sivukokonaisuus on sateenvarjopalvelu, joka kokoaa allensa tanskalaisien kirjastojen 2-16 -vuotiaille lapsille ja nuorille tarjoamia verkkopalveluita. Kaikki sisältö esitellään erityyppisten hahmojen kautta, joiden kehittämiseen voi huomata panostetun paljon resursseja. Sivukokonaisuuden pääsisältöä ovat kirja ja linkkivinkit. Kaikki kirjavinkit on linkitetty suoraan Bibliotek.dk -yhteishetleeseen. Näiden lisäksi käyttäjä voi tehdä omia kirja-arvosteluja, luoda musiikkivideoita, säveltää matkapuhelimen soittoääninä, ladata musiikkia ja lähettää kysymyksiä "Kysy mitä vain" kysymys-vastaus -palveluun. Ajoittain palvelussa järjestetään myös kirjailijachatteja.</p>
Julkaisutekniikka	Itse kehitetty julkaisujärjestelmä	Itse kehitetty julkaisujärjestelmä
Maa	Uusi-Seelanti	Tanska

Liite 3: Kahdeksan esimerkkiä maailmalta

	Pulse/Auaha	Dotbot
Käyttäjämäärä	Tietoja ei ole saatavilla	Vuonna 2006 keskimäärin 46000 käyntiä kuukaudessa, kasvua edellisvuodesta 50%.
Henkilöstöresurssit	Kirjaston lasten ja nuorten osaston henkilökunta	Neljä päätoimista ja neljä osa-aikaista työntekijää Lisäksi sisällöntuotannossa on mukana 155 yleisissä kirjastoissa työskentelevää kirjastonhoitajaa, joiden vastuulla on palvelussa julkaistavien kirja-arvostelujen toimittaminen. Graafinen suunnittelu ja Flash-ohjelmointia on ostettu ulkopuolisilta alihaankkijoilta. Suosituksena on, että mukana olevat kirjastonhoitajat tekevät vuosittain kahdesta kahdeksaan kirjaesittelyä.
Toiminta-alue	Uusi-Seelanti	Tanska
Toiminta-ajatus	paikallisuutta korostava yleisportaali	“Kirjastossa on paljon muutakin kuin kirjoja” ja “It’s cool to read” (totesi Kirsten Steen, dotbot-päälliköitä)
Moderointi	Ennakkomoderointi	Osittainen ennakkomoderointi
Mitä voimme omaksua omaan verkkopalveluumme	Kilpailut ja palkitseminen, käyttäjien mukanaolo.	Sisältöjen esittely hahmojen kautta (lasten osioon), yhteistyö kirjailijoiden ja kustantajien kanssa
Kommentteja	Kohderyhmänä on nuuseelantilaiset 12-19 vuotiaat nuoret, yleisportaalinomainen. Markkinointimateriaalin mukaan: “One stop site for teens offering information on <i>lifeskills</i> , <i>study and entertainment</i> .”. Aakkosellinen hakemisto tekee sisällön selailusta helppoa.	Dotbot-sivukokonaisuuden markkinoitiin on panostettu vahvasti. Kirjastojen käytössä on markkinointimateriaaliarkisto, joka sisältää esimerkiksi tulostettavia esitteitä, kirjanmerkkejä, tietokilpailupohjia, koriste grafiikkaa ja kalvoesityksiä. Markkinointimateriaalia jaetaan Dotbot-intranetin kautta, joka toimii sivukokonaisuuden parissa työskentelevien tiedotuskanava. Kaikki sisällöntuotanto on ohjeistettu yksityiskohtaisesti. Toimintaa on kehitetty vähitellen ja uusia hahmoja esitellään aika ajoin.
Verkko-osoite	http://library.christchurch.org.nz/Pulse/	www.dotbok.dk

Liite 4: Julkaisujärjestelmien vertailutaulukko

	Drupal 5.1	Joomla! 1.0.7	Midgard CMS 1.7.0	WordPress 1.5
Palvelinvaatimukset	MySQL, Postgres	MySQL	MySQL	MySQL
Lisenssi	GNU GPL	GNU GPL	GNU LGPL	GNU GPL
Palvelimen käyttöjärjestelmä	Mikä tahansa	Mikä tahansa	UNIX (Linux, BSD)	Mikä tahansa
Ohjelmointikieli	PHP	PHP	PHP	PHP
Web-palvelin	Apache, IIS	Apache, IIS	Apache	Apache
Hienojakoinen käyttäjähallinta	2	0	2	2
LDAP autentikointi	2	2	2	0
Sisältöversiointi	2	2	2	0
Käsikirjoja saatavilla	2	2	1	2
Kaupallinen tuki	2	2	2	2
Kehittäjäyhteisön koko	2	2	2	2
Ohjetoiminto	2	2	1	2
API	2	2	2	2
Siistit URL-osoitteet	2	2	2	2
WYSIWYG-sivueditori	2	2	2	2
Yleinen välimuisti	2	2	2	0
Sivujen välimuistitus	2	2	2	2
Ulkoasuteemat	2	2	2	2
Tilastointi	2	2	2	2
Selainpohjainen teemojen hallinta	2	2	2	2
Selainpohjainen käännösten hallinta	2	2	1	1
RSS/Atom-virtojen koosto	2	2	2	2

Liite 4: Julkaisujärjestelmien vertailutaulukko

	Drupal 5.1	Joomla! 1.0.7	Midgard CMS 1.7.0	WordPress 1.5
XHTML/CSS	2	0	2	2
Muokattavat käyttäjäprofiilit	2	2	2	0
Käyttöliittymän lokalisoimien tuki	2	2	2	2
Metatietojen tuki	2	2	2	2
Monikielinen sisältö	2	2	2	2
Tapahutumakalenteri	2	2	2	2
Usein kysytyt kysymykset -toiminto	2	2	1	1
Linkkikirjasto	2	2	2	2
Uutiskirje	2	2	2	2
Kuvagalleria	2	2	2	2
Äänestykset	2	2	2	2
Hakukone	2	2	2	2
Sivukartta	2	2	2	0
Kyselyt	2	2	2	0
RSS/Atom-syöttö	2	2	2	2
Kokonaispisteet	64	60	60	50

Liite 5: Käyttäjäpersoonat

	Jonne Virta	Anni Muura	Teemu Niukkala	Jussi Piha
Henkilötiedot	15 vuotta, asuu Hämeenlinnassa äitinsä kanssa.	14 vuotta, seiskaluokalla, asuu Keravalla perheensä kanssa.	16 vuotta, asuu Joensuussa isän ja veljen kanssa.	13 vuotta, asuu Seinäjoella perheensä ja kahden koiran kanssa.
Osuus 10-18 vuotiaista	25%	33%	20%	22%
Asenne	“voin olla cool ja silti lukea”	haluan eläytyä ja jännitystä	lukeminen on yleensä tylsää	lukeminen menettelee, ihan OK.
Lainauksia	En pidä siitä että minulle tyrkytetään kirjoja. Koulussa on yleensä pakko valita jokin kirja tai kirjasarja, joka ei yleensä kiinnosta minua	Netissä ei jaksa roikkua koko ajan mutta mese on kätevä. Koulu on OK mutta stressaavaa ja siksi luen yleensä jotain hauskaa tai jännittävää.	Koulussa luetaan tylsiä ja huonoja kirjoja, En jaksa lukea mitään romaaneja, ala-asteella luin jonkin verran. Jos tietoa haen niin netistä löytyy. Nykyään luen tosi vähän kirjoja, nettiä enemmän.	Luen jos ei ole parempaakaan tekemistä. Netissä on yleensä järkevämpää tekemistä ja sitä löytää nopeammin. Hyviä kirjoja on vaikea löytää.
Suosikkikirjailijoita	Philip Pullman, J.R.R Tolkien, Robert Jordan, Kurt Vonnegut	J.K Rowling, Jacqueline Wilson, Tuija Lehtinen, C.S Lewis	Ilkka Remes	Ilkka Remes, Anthony Horowitz, J.K Rowling
Suosikkigenret	manga, fantasia, kauhu, jännitys	fantasia, dekkarit, huumori	sota, huumori	jännitys, kauhu, fantasia, huumori
Suosikkilehdet	Pelit, Soundi	Suosikki, Hevoshullu	GTi Magazine, Mikrobitti, Myrkkyy	Tieteen Kuvalehti, Pelit, Aku Ankka
Harrastukset	Tietokonepelit, kuvankäsittely, surffailu, mesety, kitaransoitto	Lukeminen, mesety kaveriiden kanssa	Tietokone, sarjakuvat	Nettisuorffailu, salibandy
Suosikkiverkkosivustot	IRC-Galleria, MySpace, Muropaketti, Animeunioni.org	Suomi24-keskustelut, Demi.fi, IRC-Galleria, kaverit.net	Muropaketti, IRC-Galleria	Habbo Hotel, Älypää

Liite 5: Käyttäjäpersoonat

Eeva Fallman	
Henkilötiedot	49
Kuvaus	Eeva työskentelee kirjastonhoitajana hivenen yli kymmenentuhannen asukkaan taajamassa Pohjois-Pohjanmaalla. Hän on erikoistunut lasten- ja nuortenkirjallisuuteen ja lukee itse etenkin fantasiaa ja rikosromaneja - lasten ja nuortenkirjojen lisäksi. Eeva on huolestunut etenkin yläasteikäisten poikien lukuinnon vähenemisestä ja tästä syystä hän on rohkaissut mielensä ja ryhtynyt kirjavinkkariksi.
Lainauksia	“En oikein tiedä, mitä lapset ja nuoret tekevät verkossa mutta haluaisin tietää”, “Henkilökunnalle ideoiden vaihtoa varten virikesivusto, aina ei jaksa kehitellä omia ideoita” “Aikaa ei ole mutta ehkä muutaman kerran vuodessa voisin kirjoittaa kirjavinkkejä. Omassa työssäkin tästä verkkopalvelusta olisi apua” “Koulutusta kaivataan”